

POD KOPULÍ BÍLÉ SVATYNĚ

Sestavil Emil Drocházka, prof. náb. v. v.

POD KOPULÍ BÍLÉ SVATYNĚ

Sestavil Emil Procházka, prof. náb. v. v.

Nákladem Dědictví sv. Cyrila a Metoděje
v Brně. — Tiskla Občanská tiskárna v Brně.

Ex Episcopali Consistorio Brunensi.

Brunae die 1. VI. 1940.

Nrus: 5591.

Nihil obstat.

Msgre Dr. CAR. SKOUPÝ,
censor ex officio.

Imprimatur.

† JOSEPHUS,
Episcopus.

POD KOPULÍ BÍLÉ SVATYNĚ. Napsal Msgre
prof. Emil Procházka. Vydalo Dědictví sv. Cyrila a Me-
toděje v Brně jako podíl číslo 107 za rok 1940. Vytiskla
Občanská tiskárna v Brně, typem Plantin. V červnu 1940.

1. Školákům.

JAK JIŘÍK HLEDAL JENÍKOVU DUŠIČKU.

U Jiříka sv. Mikuláš nebyl ještě nikdy, a to proto, že mají malou chaloupku, jak tetička vymlouvala. Sv. Mikuláš je už hodně při letech a že tu chaloupku přehlédne. Za to u Jeníka ve mlýně byl rok co rok, a Jeník 7. prosince ukazoval, co dostal. Jiřík měl na sv. Mikuláše dopal, a když mu bylo deset let, rozhodl se k energickému zákroku. Počká si na sv. Mikuláše na cestě ke mlýnu o půl osmé večer a řekne mu toto:

— Pane svatý Mikuláši, prosím pěkně, já bydlím tamhle v té chaloupce, co před ní stojí ten kaštan. Umím z katechismu ještě lépe než Jeník, při závěrečné zkoušce z náboženství dostal jsem knížku a Jeník nic.

Tak mu to řekne. Mockrát si ta slova opakoval. Čeká. Najednou mihne se kolem něho vysoká postava s dlouhým vousem, v ornátě, s berlou a mitrou. Jiřík se ulekl a myslil, že umře strachem. Až postava zašla, dodal si kuráže a křičí:

— Pane Mikuláši! Já — bydlím — tam v té chaloupce — u té lípy — ne — u toho kaštanu — slyšíte — u toho — kaštanu.

Postava se neobrátila. Zmizela ve mlýně. Jiřík zlostil se do pláče. Letos zas nic nedostane. To je už jisté. Mikuláš ho ani neslyšel. A pak ty dvě hlavní věci vynechal sám: že umí katechismus a že dostal prémii. Celé čtvrt hodiny nemohl usnout. Pak se mu zdálo, že přece něco dostal — dva olověné vojáky, jednoho modrého a druhého červeného.

Den na to Jeník ze mlýna ukazoval ve škole řadu dárků. Jiříček se nešel ani podívat. Ale sotva vybalil

malou lodičku ze dřeva a postavil na lavici, Jiřík ztratil moc nad sebou a šel si ji prohlédnout. Nádherná lodička, stožár, dvě plachty, kormidlo, ba i železná kotva. A na boku jméno lodi: Sv. Mikuláš. — Položil hlavu na lavici a hořce plakal. Při počtech nedal Jeníkovi opsat úlohu, a když učitel Jeníka potrestal, Jiřík měl radost. — To máš za tu lodičku! Teď by měl sv. Mikuláš oknem nakouknout do třídy. Viděl by, jak jeho miláček Jeník pláče, a on Jiřík, jak pyšně sedí a v sešitě má vše správně vypočteno.

Přes to na cestě ze školy zval Jeník Jiříka na odpoledne, že spustí lodičku do mlýnského náhonu.

— Já nepřijdu, akorát nepřijdu. Ostatně my jsme s vámi znepřáteleni. Náš dědeček soudil se s vaším tatínkem o studnu a musil nevinný všecko zaplatit.

Od onoho dne dostával Jeník bití každý den. Nešly mu nejen počty, ale ani tvarosloví. Ale Jiřík se z jeho ran tolik neradoval. 20. prosince zval Jeník Jiříka poznovu:

— Přijď dnes odpoledne, spustíme lodičku!

A tak pěkně se na Jiříka podíval. Ale vztek zvítězil.

— Vid', to proto, abych ti za to zítra zas dal opisovat. To si rozmyslím. A obrátil se k němu zády.

Téhož dne večer vytáhli Jeníka v bezvědomí z mlýnského náhonu. Hrál si s lodičkou a spadl do ledové vody. Jiřík sedí doma jako zařezán. Kolem oken jede kočár s dvěma svítilnami.

— Přivezli lékaře, promluvil dědeček. Jiříku při té poznámce jakoby jakás ruka sevřela hrdlo.

— A jestli umře?!

Vytratil se z jizby a běží ke mlýnu a čeká u dveří. Vyšla děvečka. Ptá se jí, zda Jeník umře.

Ona: Doktor ještě neví. Jeník leží s otevřenýma očima, ale nemůže mluvit a neslyší.

— Že má oči otevřené? To je ještě dobře. Až je zavře, to už umře. Jen aby se mu nezavřely!

A když ležel potom v lůžku, natáhl ruce na přikrývku a přemýšlel, jak by mohl držet víčka oční otevřena. Chytil cíp přikrývky mezi dva prsty a zvedl

jej vzhůru, jako by to byla víčka Jeníkova. Což jestli se mu oči přece zavřou? To by byl mrtev. A měli by ve škole jeden den prázdný a mohli by zazpívat tu dojemnou píseň „Anděl lásky svaté vlá.“ — Raději ať neumře. — Pomodlí se za něho. — Ke komu? — Znal jediného svatého, a to je sv. Mikuláš. A právě s tím není zadobře. Ale přece v úzkosti se pokořil, ujišťuje ho:

— Sv. Mikuláši, děláš zcela dobře, když mi nedáváš dárků, protože jsem zlý. Kdybych byl býval s Jeníkem, nebyl by spadl do vody. Smiluj se nad ním a uzdrav ho! Měls ho vždycky rád.

Přešly tři dny. Jiřík se denně doptával děvečky ze mlýna.

— Ještě má oči otevřené. — Jak je to jen možné, že nic nevidí? — Jiřík to zkoušel na sobě, aby měl oči otevřené a neviděl. Nepodařilo se mu to. Viděl i v noci. Nedalo mu to pokoje. Ptal se tetičky.

— Jiříčku, to je tak. Jeníček teď nemá dušičku.

— Kde by jen mohla být? láme si Jiřík hlavu. Dobře, že už je 23. prosince a ve škole prázdný. Nemohl by dávat pozor na pana učitele. V nebi přece nemůže být, protože ještě neumřel. Kde jen ta Jeníkova dušička je? Až v noci na Štědrý den mu to najednou napadlo. Jak se Jeník naklonil nad vodou a padal dolů hlavou, vypadla mu z úst dušička a utopila se ve strouze. Bez pomoci. Dušička je něco moc jemného, moc útlého, něco v tenounké bílé košilce. Proto se v potoce utopila a zmrzla.

Tu noc slyšel tlouci dvanáct a úzkost i lítost po nejprv zatínaly své drápy do bezbranného mladého srdíčka. Ale na strouze byla také lodička. Možná, že se Jeníčková dušička zachytila o lodičku. Jiskřička naděje! — Chlapec usnul.

Na Štědrý den brzo ráno Jiřík běží ke studni. Dlouho čekal na děvečku.

— Má ještě oči otevřené? ptá se.

— Už ne. Od včerejška večera je má zavřené.

— Snad ne-u-mřel?

— Dosud ještě ne.

Jiřík cítí, že nebezpečí smrti dosáhlo vrcholu. Půjde hledat Jeníčkovu dušičku. Musí ji najít. Běží přes pole ke strouze a pak po jejím břehu. U té velké olše stalo se to neštěstí. Ale strouha je zamrzlá. Dušičku nenajde. Běhá bezradně vzhůru dolů. Na jednom místě v ledu zamrzlá trčí lodička Jeníkova. Vítr pohrává si s dvěma plachtami. V lodičce je něco bílého. Snad je to ojíněný list z olše? Není. Co to jen může být? Že je to Jeníkova dušička, trochu namrzlá. Zachránila se. Alleluja! Proutkem si lodičku přitáhl, shýbl se nad vodou a už ji má v ruce. Neodvážil se podívat do lodičky. Zvedl ji vysoko jako kněz kalich a letí s ní ke mlýnu. Zatáhl prudce za zvonek u dveří. Pronikavý hlas zvonku řinčel mlýnem. Mlynář zlostně vyskočil, kdo to tak prudce zazvonil, když v jizbě je těžce nemocný.

— Co chceš? Proč tak nemilosrdně taháš za zvonek?

— Nesu Jeníčkovu lodičku a v ní jeho bílou dušičku.

Mlynář vyjeveně se podíval, neřekl slova, vzal lodičku a zmizel ve mlýně.

Ještě nebyla rozžata světýlka na vánočním stromku Jiříka, když vstoupil mlynář. Omlouval svůj příchod a sděloval radostnou zvěst lékařovu, že Jeník zase bude zdrav.

— Právě v té minutě, jak váš Jiřík přinesl lodičku a prudce zazvonil, Jeník se z bezvědomí probрал a je zase při smyslech. Oči nám zvlhly, když váš Jiřík mínil, že v lodičce přináší Jeníkovu dušičku.

(Upraveno dle článku Pavla Kellera, Das Niklasschiff.)

Jak to dětská duše snila, vůle Boží vyplnila.

Což, Jiříčku, že bys šel ještě hledat nějakou tu vypadlou dušičku? Bude co nevidět Štědrý den a Jenícci i ti velcí, docela velcí by ji na Boží hod potřebovali. Dušička, taková bílá, útlá, jemná jim vypadla, jednomu ve vodě, druhému v posluchárně university, třetímu v koksovně, čtvrtému u psacího stroje, pátému v zamilovaném hájíčku, šestému v hospodě, sedmému za

večera na lavičce, osmému nad knihou. A jsou bez ní jako tvůj kamarád ze mlýna, oči mají otevřeny, ale nevidí, uši zdravé, ale neslyší, rty růžové, ale němé, nemohoucí ze sebe vypraviti Otčenáš, jenž jsi na nebesích. Ale tu dušičku musil bys jim přinést dřív, než ty oči zavrou. Jinak bylo by pozdě.

Na nich to není vidět, že ztratili dušičku. Vypadají jak ti druzí, chutná jim, jak těm druhým, dělají výlety, jak ti druzí, těší se na neděli, jak ti druzí. Ti druzí, co jim dušička nevypadla, těší se na neděli, protože je to den Páně, že budou moci jíti do chrámu Páně, poslechnou si slovo Boží, kterým dušičku krmí, aby nezeslábla, zazpívají si při mši sv., pokleknou před Spasitelem, udělají několikráte kříž a jdou domů s vědomím, že měli štěstí dát Bohu, co Božího jest. Ti, co jim dušička vypadla, také se těší na neděli. Víš však, Jiříčku proč? Ne, že budou moci jíti za Spasitelem do kostela, nýbrž že nemusejí v neděli do kanceláře, do práce, že si mohou déle pospat, tak do půl desáté, že si obléknou sváteční šaty a půjdou se v nich ukázat dědečkovi, strýčkovi, že si udělají výlet, pojedou autem a že budou míti k obědu řízky a pišingrový dort. Proč si nevzpomenou na kostel a III. Boží přikázání? Protože jim dušička vypadla. Mají uši, ale neslyší, mají oči a nevidí, mají ústa a nemodlí se. To, co je duší neděle, jim vypadlo a zůstala jen slupka. Až jednou o tu slupku sklouznou a už nevstanou. Sklouzli o slupku.

I oni se těší na svátky vánoční jak ti druzí. Ti druzí těší se, že oslaví narození Syna Božího, těší se na světla v kostele, na vánoční koledy, na slavnou mši sv., na to, že ze sebe udělají jesličky, do nichž při sv. přijímání bude položen Ježíšek, na betlemy, pastýře, ovečky, mudrce od východu, anděle, hvězdu. Naloží-li jim Ježíšek dáreček, také budou míti radost. Jenže to nebude jejich hlavní radostí. Nejvíce je bude těšit, že jim nevypadla dušička. — Ti, co jim dušička vypadla, také se těší na vánoce. Ale ti si na Jezulátko ani nevzpomenou. Co Jezulátko! Hlavní věcí je kapr, musí být jikrnáč a smažený na másle, horká rybí polévka, máslo-

vý štrůdl, datle, banány a celá krabice ledové čokolády. Bez toho by přece nebyly vánoce. Že bez mysli a srdce povzneseného až k nynějšímu trůnu Spasitele v nebesích by nebyly pravé svátky, že bez zalétnutí ducha k jeskyni betlemské a k tomu, co před devatenácti sty lety tam se událo, bez hlasitého přečtení evangelia o narození Páně před ozářeným stromkem a jásavého „Narodil se Kristus Pán, veselme se, z růže kvítek vykvet nám, radujme se“ není svátků vánočních, to nevidí, třebas mají oči, to neslyší, třebas mají uši, to necítí, třebas mají srdce. Proč? Protože vypadla dušička jim i jejich vánocům. To jádro těchto nejradostnějších svátků, ta duše 24. a 25. prosince, ta jim vypadla a zůstala jen slupka, ozlacená skořápka. Jsou to chudáci, ubožáci, mrzáci i při tom tříkilovém kapru i při ozářené a ověšené jedličce až ke stropu, při všech těch malých i velkých bugatkách a fordkách a při sedmdesátikorunovém Kulihráškově. Jádro odhodili. Jim stačí slupky. Duchovně nezaměstnaní, žijící z příspěvků a milodarů duchovně pracujících.

Jiříčku! Nestačil bys na všechny ty vypadlé dušičky, kdybys je hledal sto let. Moc Jiříčků by na to muselo být, a ještě by je všechny nenašli. Víš co, Jiříčku? Uč se moc dobře, na samé jedničky, žádnou dvojku, a máš-li zbožně vychovanou maminku, popros ji po 5. třídě, aby tě poslala do gymnasia. Tam budeš 8 let a naučíš se latinsky, a pak ještě pět let, a potom půjdeš hledat vypadlé dušičky a budeš je vracet těm, kdož je ztratili.

MĚL TONÍK MAMINKU RÁD?

Bydleli v témže domě: Pětiletý Toníček s maminkou, kostelník a pan učitel. Toník byl čipera hoch a majitel jednoho obstarožního dřevěného koně. Pro neposlušnost trestal koníka tím, že mu vytrhal z ohonu žíní. Pak ho vzal do náručí a nesl k panu učiteli, aby byl té dobroty a koníčkovi ondulaci přilepil. Maminka neměla na to ani kdy, ani síly. Byla šičkou a kašlala krev.

— Toníku, víš, že maminka je nemocná. Tož ji nezlob a udělej jí něco z lásky! Ona pro tebe z lásky tolik koná! A modli se za maminku k Ježíškovi! Ten jí může nejlépe pomoci od červeného kašle.

Toník si vzal slova učitele k srdci a nosil mamince ze sklepa v kbeličku na hraní dva kousky uhlí a v náručí tři kousky dřeva.

Červený kašel mamčin nepřestával. Toník-se rozhodl pomodlit se v kostele za maminku. Uprostřed skotačení kamarády opustil, objal svého šemíka a hajdy do kostela. Postavil ho u kropenky, poručil prstíčkem, aby byl hodný a neutekl, sám si klekl do lavice, jak vídal maminku, a modlil se.

V adventě se nemoc zhoršila.

— Pane učiteli, že je maminka velmi nemocná! Nakonec mi umře.

— Toníčku, maminka je nemocná. Ale Bůh, chce-li, může ji uzdravit. Brzo přijde Ježíšek. Pilně se k němu modli, něco mu obětuj! Ten tě vyslyší a vše obrátí k dobrému.

Očima chlapce šlehlo světlo. Měl nápad.

Je prosincový podvečer. Za oltářem kostelník leští svícny při posledním západovém světle. Najednou slyší hrčet kolečka. Co to může být? To je Toník a hlavní lodí táhne na šňůrce k oltáři svého šemíka. Přímou k hlavnímu oltáři, až ke schodkům za zábradlím. Tam jej zastavil, šňůrku mu stočil kolem krku jak ohlávku a spustil víc pro sebe než ke koníčku:

— Víš, koníčku, rád se tě nezříkám. Ale u Ježíška budeš se mít také obstojně, a pak — maminka musí se uzdravit. Vynesl koníčka až tam, kde stává kněz, klekl si za něho a modlí se:

— Hleď, Ježíšku, moje maminka musí stále tolik kašlat! A koníčka, kterého jsem ti přivedl, mám tak rád jako maminku. Ale já ti toho koníčka daruji. Můžeš si jej nechat, s ním si hrát, uzdravíš-li mou maminku. Ty to dovedeš zcela jistě. Pan učitel to povídal. A tož tě, Ježíšku, prosím: Zbav maminku zlého kašle a já ti za to tady nechám svého koníčka. Můžeš na něm jezdit,

jak dlouho budeš chtít. Ohon mu pan učitel včera zase přilepil. Ten už nevytrhneš. A já — už — toho — koníčka — nechci.

A Toník v bolesti nad darovaným koníčkem od oltáře utekl. U vrat se ještě jednou obrátil, ale šemíka ve tmě už neviděl.

Od toho dne byl hoch jako vyměněný, plničký radosti. Otázkám, kde má koníčka, šikovně se vyhnul. Tři dny před Božím hodem přinesla učitelovic služka zvěst, že maminka Toníkova v noci zemřela chrlením krve. Toník spal, když vstoupil pan učitel se ženou. Spícího odnesla si tato do bytu, a moc těžko u srdce bylo panu učiteli vpravit do hocha smutnou zvěst. Oči Toníkovy se rozevíraly víc a víc, snad překvapením nad tím, že maminka ani slovíčkem s ním se nerozloučila, snad nad tím, že ho Ježíšek tak zklamal. Za svého drahého koníčka byl by očekával, že zamění celý svět.

Pohřeb byl o Štědrém dnu. A zase s takovým zvláštním podivem díval se Toník dolů na rakev. Rodina učitelova odvedla si hocha domů do dětského pokoje. Toník byl zamyšlen a ani si nevšiml trubky, kterou po koníčkovi měl nejraději. Sedl si za stůl. Učitelovic ho na chvílku nechali o samotě a v jiném pokoji připravili mu štědrovečerní nadílku; plno věcí, z nichž bude mít radost, a velkého houpacího koně. Pak si zašli pro sirotečkã.

Ale hoch zmizel a s ním trubka. Kde je? Neodběhl do kostela? Pan učitel přehodil na sebe kabát a spěchal do kostela. Na hlavním oltáři na čistém novém prostěradle před svatostánkem leží trubka a stranou na stupni leží Toník a spí. Pan učitel zvedl drobné tělíčko, které se třásl jako v horečce. Co přimělo sirotka jít do chrámu Páně, co s Ježíškem mluvil, když mu obětoval i svou trubku, to zůstalo tajemstvím. Snad chtěl domů za svou maminkou a za splnění toho přání daroval Ježíškovi také ještě trubku.

Na den Mládátek v poledne záškrt skosil pětiletý život. Celý blažený, s úsměvem kolem rtů, ležel Toník na bílé podušce. A tak mu Ježíšek přece udělal dle přání

jeho. Trochu sice jinak, než si to Toník představoval, a jistě daleko lépe. Jeníček byl zase u své maminky. Byl doma.

(Upraveno dle článku v časopisu Stadt Gottes, ročn. 58, str. 179.)

Býti u maminky je býti doma. Ten Toníček, co měl rád maminku a koníčka, už je v nebi. Ale ještě stojí vás tu mnoho Toníků a každý se jmenuje jinak. A jsou tu Toníci i v sukýnkách. Máš doma také koníčka? A máš ho rád? Co máš raději: bugatku, Kulihráška, stavebnice, vlak jezdící po kolejích, Kašpárkovo loutkové divadlo, pokojíček se záclonkami a kuchyňku s nádobíčkem? Tvoje maminka nekašle červeno. A kdyby? Dovedl bys také zřici se svého nejmilejšího koníčka? Přivezl bys ho na kolečkách Ježíškovi ve svatostánku? I kdyby se z něho ještě netrousily drtiny? I kdyby vzadu neměl vyškubaného bubíka? I kdyby stál z brusu nový pod štedrovecerní jedličkou? Provedl bys to, aby ses naň podíval, pohladil, na něm povozil a obětoval potom Ježíškovi za maminku? Dovedl bys to, máš-li maminku rád. Láska dovede všechno. Lásce není nic těžkého. Láska i to nejtěžší nadlehčuje.

Celý rok žije člověk život tuctový, všední, studený. Až přijde pár dní v prosinci, láska přehodí výhybku, a jako bys ocílkou křísí do křemene. Kde se to najednou bere v tobě, lidské srdce? Připadáš mi jako pohádka o zakletém zámku a zakleté princezně Růžence, které ježibaba učarovala. Spala princezna, strnulo služebnictvo, strnul celý zámek, až přišel princ, naklonil se nad spící princeznou, v čelo ji políbil, a ten symbol lásky vrací život a radost. I tobě, lidské srdce, jakoby čarodějnice sebeláska na celý rok učarovala. Čí rty dotkly se tebe, že se probouzíš, tep tvůj se zrychluje po 20. prosinci, že žiješ, jaks měl žít všech 365 dní? Láska Boha otce políbila tě, jenž tak miloval svět, že Syna svého na svět poslal, aby láskou nad tebou zvítězil. Proč ten ruch v ulicích, proč tonou ve světle výkladní skříně, proč

smrčky a jedličky vyrůstají z kamenné dlažby, proč stojí ten kouzelný kazatel na Náměstí svobody, proč maminky kupují mandle a hrozinky, proč tatínci večer vracejí se s nezvyklými balíky, proč od sporáku nese se vůně smažícího se kapra, odkud ta nervosa dětí, proč to volání domova, proč změněná tvářnost země, proč zmlkly pušky a děla těch, kdož stáli proti sobě, proč vřelejší stisk ruky s přáním radostných svátků?

V tu noc, v tu první svatou noc, ze všech nejposvátnější, přišla na svět láska, tak odlišná od lidské lásky jako nebe od země, čistší než láska panny, nezištnější než láska matky, obětavější nad lásku otcovu, ohnivější než láska ženichova, věrnější nad lásku Amise a Amila, láska, jaké neprožilo ani srdce sv. Františka s láskou serafa, aniž kdy prožije lidské srdce, láska, které nepochopí rozum ani doktora andělského. Přišla a ranila lidské srdce jedním ze svých šípů. A kdyby ta rána se nezacelila, umírala by ta srdce lidská touhou po té závratné lásce, a nikdo by nechtěl žít. — Ale jízva zůstala a kdykoli se blížila noc vrcholné lásky, zajizvená rána to cítí, jakoby oživila, jitří se a kam snad celý rok nevstoupila láska, tam se dobývá v den svaté noci betlemské. A otvírají jí i tam, kde už nic nevědí o Jezulátku, jeho Matičce, jeho pěstounu a andělich s jejich Gloria, o sv. přijímání božíhodovém, tam, kde člověk změnil se v pytel masa s dvěma otvory, kterému stačí vánočka, čokoláda a kapr a lyžařský dres pro Beskydy. O to nejčistší, nejkrásnější, o lásku k Synu Božímu, o lásku Boha Otce oloupili ho lotři na cestě z Jerusalema do Jericha. V takovém prostředí nevyrostou Toníčkové.

Za maminku koníčka, za sebe trubku Ježíškovi, a já za vás, za tu svoji nedělní rodinu a její lásku slavnou mši sv.

★

ZDENĚK TO PROVEDL DOKONALE.

Zdeněk znal všechny žebráky, které maminka podělovala teplou polévkou nebo chlebem s máslem. V pon-

dělí chodil chromý, v úterý slepý, ve středu jednoruký invalida s kolovrátkem, ve čtvrtek žebrák se skřivenou páteří, v pátek vdova se třemi umouněnými dětmi, v sobotu žebračky od kostelních dveří. Z jara a na podzim objevil se známý tulák. Zdeněk si všiml, že maminka tyto hosty nevodívá k vycpané pohovce v saloně, jak ostatní hosty. Zůstávali na prahu.

— Mami, proč jim po každé něco dáváš?

— Protože, synku, máme býti dobří a pomáhat.

— Mami? A proč máme pomáhat?

Maminka je v úzkých. Jak to má Zdeňkovi vysvětlit?

— Abychom po smrti přišli do nebe.

A že v nebi je nádherně, to už pětiletý Zdeněk věděl. Přemýšlí a pak se ptá:

— A co já? Kam přijdu já?

— Jak to? Ty?

— Já nepřijdu do nebe, protože nikomu nepomáhám.

Maminka se usmála a vtiskla políbení na jeho čelo.

— A právě proto musíš se tomu naučit.

Jak se mám naučit, když nemám ani polévky, ani chlebička, ani másla a sýru. To všecko je tvoje.

Maminka si posadila Zdeňka na klín a poučuje ho:

— Snad i tobě naskytne se někdy příležitost prokázat dobrý. Třebas na příklad dostaneš něco sladkého, na příklad . . .

— Čokoládu, vid', mami?

— Ano, třeba čokoládu nebo něco, co ti moc chutná a právě v té chvíli, když ji chceš již strčit do úst, půjde někdo moc vyhladovělý a ty se s ním rozdělíš. Anebo, což jest ještě lepší, dáš mu ji celou a sám počkáš až na oběd.

— Celou čokoládu dát, mami?

— No ovšem. Čím těžším ti to bude, tím bohatěji ti to Pán Bůh v nebi odplatí.“

Zdeněk přitiskl hlavičku k mamince a poslouchal dál.

— A to si, Zdeníčku, zvlášť zapamatuj, že nemáš nikomu říkat, co a komu a kdy jsi něco dobrého jinému učinil. Mlč o tom, nejlépe hned na to zapomeň! Jinak by ti ten dobrý skutek nebyl nic platný. Stačí, že Pán Bůh o tom ví a on to zapíše ve velké knize. Rozuměls?

Zdeněk kývl hlavou. Rozuměl.

Přišel den narozenin pětiletého Zdeňka. Třešně byly zralé. A Zdeněk by dal za ně prvorozenství. Půl kila mu jich maminka donesla z trhu, omyla, položila na talíř a před synka.

— To je dnes k tvým narozeninám. Sněz je! Já zatím zaskočím k nemocné sousedce.

Zdeněk září. S tak velikým talířem třešní zůstati sám není mu těžko. Posadil se na stoličku a očima hledá tu největší.

V tom někdo zazvonil. Zdeněk ví, že nesmí otevřít. Běží ke dveřím a ptá se:

— Kdo je to?

Za dveřmi ozve se hlas:

— Milostpaní, podarujte nám něco! Máme hlad. Maminka nám onemocněla.

Zdeněk poznal dle hlasu jedno ze tří umouněných dětí vdovy, která chodívala v pátek pro polévku, a otevřel. Byly tam všechny tři.

— Kde je tvá maminka? ptalo se umazané děvče.

— Pryč.

— Nechala něco pro nás?

— Ne.

— To je zle.

Zdeňkovi něco napadlo.

— Počkej, mám něco pro vás. A donesl jim talíř třešní. To byly oči!

— Snězte si je všechny! Já už mám — dost. Dnes je totiž den mého narození.

Ale je mu jaksi těžko u srdce.

— Tak my blahopřejeme, praví nejstarší, — a za ty třešně Pán Bůh zaplať tobě i mamince!

Při tom vsypalo ovoce do prázdné mošny.

— Pěkně děkuji, a zastrčil.

Co má teď dělat? Je mu dlouhý čas. Konečně maminka se vrátila.

— Tož jak, chlapče, chutnaly ti?

Zdeněk ví od maminky, že o dobrém skutku nemá mluvit. Jinak mu to nebude v nebi připočteno k dobrému.

— Ano, řekl docela potichu.

— A kde jsou pecky? Kams dal pecky?

— Snědl jsem je.

Matka sepjala ruce.

— Tys snědl pecky z půl kila třešní? Pro Boha, chlapče, ty budeš nemocen, ty umřeš. Ty kluku jedna! Jaks jen mohl . . ., při tom synka svléká, klade do lůžka, zabaluje do teplých obkladů a běží pro lékaře. Ten předepsal ricinový olej. A olej má protivnou chuť! Zdeněk pláče, ale musí polykat. Medicina zůstala bez žádoucího účinku. Toto je divná věc! Panu doktorovi se takový případ ještě nikdy neudál.

Za týden v pátek objevila se matka s umazanými dětmi a děkovala ve všech durových tóninách za to nádherné ovoce, dětem před týdnem darované. Matce vchází světlo. Když zmizely, ptá se:

— Zdeňku, proč jsi mi neřekl pravdu? Tys ty třešně nejedl a rozdál.

Zdeněk sklopil beznadějně hlavu.

— Teď je vše ztraceno, povzdychl si bolestně.

— Co je ztraceno?

— No, tys mami, řekla, že nemáme mluvit, prokázali-li jsme dobrodiní.

Matka zuchla. Vzpomíná na tu medicinu, a jak ji Zdeněk se slzami polykal. A slzy vstoupily jí do očí. Ubohý, malý, statečný synek. A pak poznamenala:

— Není, Zdeňku, nic ztraceno. Tys to přece neprozradil, tys o tom nemluvil. A tak je tvůj dobrý skutek . . .

— Já vím, mami, v té velké knize u Pána Boha zapsán.

Od toho dne musil Zdeněk jísti třešně jen za přítomnosti maminky a pecky vyplivovat.

(Upraveno dle článku „Ralf übt sich in guten Werken“ z časopisu St. Camillus-Blatt, r. 1932.)

★

Zdeněk to provedl dokonale. Dva silácké úkony. Do slova, jak matka ho tomu naučila. Věděl Spasitel, proč

kdysi dal i apoštolům dítě vzorem v jeho prostičkém, nezáludném a nepochybovačném přijímání pravd náboženských. Věděl dobře Spasitel, proč se modlil:

— Děkuji ti, Otče, že jsi ukryl ty věci moudrým a opatrným a zjevil jsi je maličkým.

Položiv ruku na pluh, Zdeněk nezastavuje se, neobrací v polovici brázdy, jde přímo až na konec. Oběť první vyžaduje oběť druhou, druhá třetí. Je upoután na lůžko, ale neprozradí. Je vypeskován matkou, ale neprozradí. Polyká protivnou medicinu, ale neprozradí. Dovést si odepřít něco milého, nač má právo, dovést zaťat zuby, když srdíčko malé vzdychá a se loučí, dovést mlčet, když jazyk svrbí — potlesk za to byl by malou odměnou.

Ty umazané děti páteční vdovy, jak daleko stojí za Zdenkem! Ty svou matkou nebyly tak vychovány. Shrábly celého půl kila, nerozdělily se s hochem, ač věděly, že má svůj slavný den, ba ani jediné mu na talíři nenechaly. — Chamtivost.

Je ta morálka těch, kteří se příkazů křesťanské morálky u domněle šťastnějších dovolávají, někdy moc podivná. Z přikázání lásky vytvořili si přikázání spravedlnosti. Ne: — Ty bys mně mohl dát, ale — Ty mně musíš dát! Dáš-li mu chleba, chce buchtu. Dáš-li mu buchtu prázdnou, chce s povidlem. Dáš-li mu jednu buchtu s povidlím, chce dvě. Dáš-li mu bramborovou polévku, chce masovou.

Šel jsem mimo fortnu klášterní. Přes jedno sto polévkařů se tam před několika málo lety vystřídalo od 1/2 12. hod. do večera. Povídá jeden, asi padesátiletý, s barvou kajícnosti v krajině nosní:

— Nám dají bramborovou a tu gulášovou slupnou samy.

Nemají klášterní sestry gulášové po celý rok. A i kdyby měly! Však by ji měly za své poctivě vydělané groše. Za dobrý skutek tobě, polévkaři, nezasluhují podezřívání a štvání. Ejhle, křesťanská láska k bližnímu, žebráka k sestram!

Žebráci minulých desítiletí šli fechem, když je trápil

hlad a — Pán Bůh zaplat! řekli za každou skývu. I teď jsou ještě takoví, ale výjimkou. Teď jdou fechtem, když mají žízeň, krajíčky položí na okno nebo římsu a takovým dveřím se navždy vyhnou.

— To ti dali! To si taky mohli nechat, prohlíží matka dcerce ve škole darovaný, obnošený sice, ale slušný zimní plášť. — Mělas jim to hodit pod nohy. Za ten dostaneme u vetešníka sotva dvacet korun.

Ejhle, křesťanská láska t. zv. chudých.

Chodil ke mně léta starý tkadlec pensista žebrot. Napřed vypůjčoval knihy na čtení. Tak to obyčejně začíná. Nevrátil ani jediné. V co je proměnil, nevím. Asi „likvidoval“. Pak přešel na boty. Nikdy jsem darovaných neviděl na jeho spodních končetinách. Ze všech darovaných kusů šatstva za všechna léta mohl mi ukázati na sobě jen jednu zimní vestu. A při tom naříkal, že nemá co obléci, že mrzne.

Křesťanské lásky k bližnímu je nyní ve světě stejně mnoho, ba nesrovnatelně víc než kdysi. Ale morálka těch, kdo mačkají zvonky u dveří, je jiná, ba žádná, a nedivno, že tak mnohý ztratil víru ve slova prosícího, uvědomiv si, že dobrota a soucit je nekřesťansky vykořisťován od parazitů, příživníků lidské společnosti, štitících se práce a při tom dovolávajících se křesťanské lásky. Sami nemají té lásky ani atom. — Ty, který se dovoláváš této perly křesťanství a pumpuješ lépe situovaného, nepumpoval bys ho vůbec, kdybys k němu měl drobeček lásky, protože láska nepumpuje.

Přijde mladík. Ukáže legitimaci universitána filosofa. Prosí o zapůjčení nejlepšího překladu Písma sv. do němčiny pro písemnou práci. Člověk se nad ním smiluje. Půjčil jsem mu v kůži vázaný nejvzácnější německý překlad (Allioliho). Za čtrnáct dní prý jej vrátí. A nemám jej dnes ani za osm roků.

Mladík. Je prý v III. ročníku techniky. Prý je nemocen. Chce domů do Nov. Jičína. Nemá na cestu. (Už příliš otřepaný trik.) Dostane. Za týden zazvoní u dveří jiného kněze a zase potřebuje na cestu do Nov. Jičína.

Přijde dívka. Je prý ze Švýcar, dcera pastora. Složila vyznání katol. víry. Nemá na nocleh a na živobytí. Na posledním noclehu byla znásilněna. Je zoufalá. Prý si vezme život. Skoro by člověk uvěřil tak rafinovaně sestavenému řečnickému cvičení. Setkáš se s kolegou. U něho byla také. S druhým, třetím. Už tam také byla. Ejhle, morálka parazitů.

Toto vše jsem sám prožil. A toto, co následuje, slyšel jsem od jednoho otce jesuity z Prahy. Smilovali se nad prosící ženou. Dali jí a domnělým dětem větší obnos, řekněme dvacet korun. A když vyšla z fortny, ptá se jí jiná, asi stejného kalibru:

— Tož, kolik si neseš?

Ukázala bankovku.

— Tolik?

— No jó. Ale nebylo to zadarmo — — — a země ji nepohltila. Zloba ďábelská!

Konati skutky, jež ukládá křesťanská láska, není povinen každý. Ale konati skutky spravedlnosti je povinností každého bez výjimky.

Křesťanská spravedlnost káže platit dělníkovi a dělnici povinnou mzdu. A nezůstat jim dlužen. Zadržování mzdy těm, kteří pro nás pracovali anebo jim na té mzdě nespravedlivě ujímati, je čtvrtým hříchem do nebe volajícím, zrovna tak volajícím jako vražda a sodomský hřích. Svým dětem dárky k vánocům dávat rodiče povinni nejsou. To je skutek pouhé lásky. Ale švadleně, modistce, krejčímu, obuvníkovi zaplatit dluh je povinen každý otec, každá matka. To je samozřejmý skutek spravedlnosti.

Jsou pánové a jsou t. zv. chudáci, kteří se dají dvanáctkrát v roce upomínat. Jsou milostivé, ale i nemilostivé paní a ženy, které jsou dlužny rok a víc osobám, které pracovaly na jejich šatech a kostymech a ozdobách hlavy. Nejsou nemajetné. Ale u nich na dluhy neprší. Jak k tomu přijde takový poctivý mistr, aby musil žadonit a doprošoval se jako žebrák spravedlivého zaplacení? Proč má ztrácet čas, proč má konat cesty po neznámých čtvrtích? Má taková milostivá anebo i žena

z lidu svědomí? Když na parádu nemáš, chod' ve starém!
Ta mzda dělníkovi patří. On má na ni právo.

— Těch pár krejcarů? řekneš.

— Právě proto, že je to jen pár korunek, měla bys to vyrovnat.

Ten mistr, ta švadlena, modistka, nemá mít radost ze svého dření? Sama chceš mít radost z nového klobouku, šatů, a ten, kdo to pracoval, má sušit hubu? Ten živnostník má platit za materiál, a ty mu neplatíš. Máš svědomí?

Je to hřích opravdu do nebe volající (tak je to v katechismu). Rozmysli si to, než půjdeš nakupovat dary k svátku, k narozeninám, k nadílce pro své děti a napřed vyrovnej dluhy, ať ten, jemuž dlužíš, má také kousek radostí vánočních, že poctivost všude ještě nevymřela a že si za své — ne cizí — peníze může také něco na svátky koupit. Sta a tisíce má mezi lidmi, úroky by jí šly z uložených peněz, a zatím nemá ani úroků ani kapitálu.

Rozhlás má ve svých relacích a přednáškách k ženám i mužům praktické a někdy i výborné postřehy. Mluví a na srdce klade různé povinnosti a „povinnosti“. Říkal se, že první občanská povinnost je — platit dluhy. Co zlosti, jedu, zatrpklosti, rozervanosti, nespokojenosti, bylo by ušetřeno stavu živnostenskému, kdyby tato první občanská povinnost byla plněna. Což kdyby náš rozhlás měsíčně k datu výplaty gáží připomenul tuto první občanskou povinnost. Ruce by mu živnostensky pracující líbali a z vděčnosti by i na sbírky rozhlasem doporučované dávali.

Nejvíce v předvánoční době bývá apelováno na cit lásky a na soucit s chudobnými, pobledlými a podvyživenými dětmi. — Maminky (ne všechny) těchto podvyživených ubohých robátek dvakrát v týdnu jdou do kina a v kapse dva sáčky pražených lískových oříšků na křoupání. — Až nechutně limonádově apeluje se na „povinnost“.

Je mi líto těch nedokrevných dětí. Ale stejně líto je mi těch, kteří nejsou příživníky lidské společnosti,

kterí se poctivě živí, při tom se nuzují a musejí si leccos odepřít, protože ti a ty, kteří se dali od nich obsloužit, upracovaným rukám a sklíčenému srdci spravedlivou mzdu zadržují.

Dávejte, co je císařovo, císaři, co je Božího, Bohu — a co je dělníkovo, dělníku!

ŠKOLA U TŘÍ DĚVČÁTEK.

Dvě a dvě vyšly ze školy. Děvčata. I chlapci. Nedávno ustanovený pan učitel je vyvedl. Minutu na to křik. Děvčata letí ke škole a chlapci obstoupili kohosi na silnici a dorážejí naň jak za dne špačci na výra. A ten někdo natahuje ruku a žvatlá prosebně:

— Chlapče, podej mi ruku!

Chlapec rozehnal se pravítkem a udeřil prosícího přes prsty. Hrdinský čin je současně odměněn výkřikem kamarádů.

— Co je? volá učitel a běží ke skupině. Uprostřed chlapců stojí lump, oči nabobtnalé alkoholem, neholená tvář, líce do fialova, vlas rozcuchaný, hadry potrhane, špinavé. Smekl.

— Vy jste pan učitel?

— Jsem. Co chcete od dětí?

— Aby mi jeden z nich podal ruku. Nic jiného.

— A proč to chcete?

— Protože by mně to dělalo dobře. Komu dítě podá ruku, ten je šťasten. A v očích otrhance zasvitl pohled umírajícího jelena.

— Nerozumím vám. Co chcete?

Znovu se podíval tak smutně.

— Nic a odešel po silnici.

Je asi opilý anebo nemá to v hlavě v pořádku.

Nový pan učitel lumpa dosud neznal. Zato jeho kolega a soused velmi dobře. A od toho se dověděl historii otrhance. — Není nebezpečný, ale úplně zchátralý. Co vyžebra, propije. Je plný vši. Děti ho nenávidí, utíkají

před ním anebo kamením po něm házejí. Je to bývalý učitel Werner.

Před 25 lety dostal učitel naší vesnice několikaletý kriminál pro zločiny proti mravopočestnosti a za 4 měsíce pro totéž zavřeli Wernera z naší vesnice. Běželo o tři děvčata čtrnáctiletá. Jedna z nich ještě žije a je u nás nejbohatší selkou. Ty druhé dvě zemřely, každá rok po svatbě v šestinedělích. Té první byl jsem na pohřbu. Rakev ještě nebyla spuštěna do hrobu a kněz se modlil, když jako by ze země vyvstal lump.

— Ušetř svých slov, knězi! vykřikl. Zde já vyřknu své požehnání! Kopl do rakve, až se zakymácela. Běž do pekla, ty proklatá ženo! Bůh dopustil, aby tvé dítě zardousilo tvůj život. Leť do pekla, ty lhářko pomluvačná! A zatím co vyjevené zraky smutečních hostí nechápou, co se děje, lump pozvolna odchází ze hřbitova. Dostal za to dva roky kriminálu. Odseděl si je a zas přišel do vesnice. V hospodě se dověděl, že zatím umřela také v šestinedělí rok po svatbě druhá z těch tří děvčat. A tu klekl uprostřed šenkovny, rozepjal ruce a děkoval Bohu za jeho spravedlivý soud. Odešel na hřbitov a zpustošil její hrob. A zase putoval do kriminálu.

— Pane kolego! Věříte po těchto podivuhodných událostech v jeho vinu?

— Ano. Vždyť byl souzen řádným soudem. Sice se nepřiznal, ani teď se nepřiznává. Ale když mu kořalka rozváže jazyk, prozrazuje lecco.

— Jaký to býval člověk?

— Jaký? První na ústavě a později předsedou učitelské jednoty. Byl zasnouben. Jenže jeho nevěsta se provdala za jiného, zatím co byl v žaláři.

Mladý učitel vrací se od kolegy ze sousední vsi domů a myslí na Wernera. Vypuzen z ráje, v němž zhřešil, teď touží po lásce dětí, které kdysi kupily se kolem něho, po důvěře maličkých, které kdysi byly jeho a prosí jako bohatec v pekle o kapku té důvěry, volaje, žadoně: — Dítě, podej mi ruku!

Měsíček svítí. U kříže se učitel zastavil, smekl a modlí se za nešťastného Wernera.

U kříže opřen bílou hlavou, sedí Werner.

— Chcete zde přenocovat?

→ Ano. Nemám na nocleh.

— A proč právě zde? Věříte v Ukřižovaného?

— Věřím v něho. Dopustil, abych byl nešťasten, velmi nešťasten. Pane! Ale on mne mstí! Vid', ty tam nahoře, ty vykonáváš pomstu za mne. A pohleděl na Ukřižovaného.

— Vezměte si toto a podal mu lomarku. U vetešníka kupte si za to šaty!

— Pane! Deset — deset — marek! Pane! Vy věříte v mou nevinu? Vytrhl mi peníz z ruky, dívá se naň ve svitu měsíce a líbá jej jak beze smyslu.

— Ve vaši nevinu, žel Bohu, nemohu věřit, ale je mi vás ze srdce líto.

Výraz obličeje zkrachovaného učitele jako by zka-meněl. — Vemte si své peníze! Nechci jich. Soustrasti jsem za 25 let zakusil dost, ale víry ani jednou za 25 let. Tu nepomáhají čisté šaty. Čím dříve mne vši sežerou, tím lépe! — Odešel.

Je listopadové mlhavé odpoledne. Mladý učitel si vyšel kolem statku, kam se provdalo třetí děvče. Ta ještě žije, v přepychu, v plném štěstí. Jejich statek je první a vzorný a jejich dcerka nejkrásnější v okolí. Ten otrhanec pod křížem přece jen nemluvil pravdu. Nebylo by přece možné, aby selka byla tak šťastná. Došel až ke kříži, přemýšleje o Wernerovi a vrací se. U plotu statku se zastavil. Je naprostý klid. Vtom slyší rychlé kroky po suchém listí. Selka někoho hledá. — Ježíši, Ježíši! vykřikne. Učitel skočil přes plot. Na spodní větví jabloně visí oběšená krásná dcerka selčina. Učitel ji od-řízl, ale už nevzkřísil. Vedle ní klečí s vyjevenýma očima selka, třese se a směje, jako se smějí, kdo se pominuli rozumem. — Ty učiteli, víš, proč to udělala? Aby unikla hanbě. Rozumíš, učiteli? Svě hanbě. A myslíš, že to pomůže? Přece to vyjde najevo. Ha ha ha! I na tátu. Počkej!

Selka se vzpřímila a majíc u nohou mrtvé dítě a oči zavřené, praví monotonně:

— Pane učiteli! Jsem při smyslech. Prozradím vám něco. Lump — je — nevinen. My všechna tři děvčata

jsme tenkrát před soudem lhala. Byl na nás přísný. A my se mu pomstily. Ze sousední vesnice jsme věděly, že učitel, který se tak provinil, přijde do kriminálu. Teď se učitele zbavíme. Pane učiteli! Jest někdo tam nahoře, věřte mně! Vždy jsem se před ním bála, ale nic mi neudělal. Jen mé dítě se oběsilo. Jen mé dítě. — Omdlela.

Dceru pochovali u zdi hřbitova a matku odvezli do blázince.

I Wernerovi to někdo donesl. Vykřikl jako zvíře, jež prchlo ze žaláře, a tři dny ležel bez vědomí. A když se probral, usmíval se. Navrhli mu, že stát dá mu nyní pensi, protože je nevinen.

— Pensi? Nepotřebuji. Zvykl jsem hladu, žízní, zimě. Ale jednu prosbu, pane učiteli, mám přece, velkou prosbu. Dovolte mi aspoň jednou, jedenkrát vstoupit do učírny.

— Ano, ubohý, milý pane kolego!

Vykřikl radostí a líbal mi obě ruce za to, že může do třídy a že slyšel slovo: kolego.

Několik dní nato vedli pan farář, pan učitel a pan inspektor ubohého tuláka do třídy. Slzy mu vyhrkly z očí. Děti kolem něho a tisknou mu ruce.

Přes zimu zůstal Werner ve světničce, kterou mu najali učitel a farář, šťasten a spokojen. Ani jednou už nevstoupil do hostince. A když z jara rozkvetly první květy, natrhal jich a po mši sv. položil na hroby dvou mladých matek a u zdi hřbitovní dceři té třetí.

Odpustil. Smířil se s Bohem. A při jeho pohřbu zpívaly školní děti a vyučující jako při každém pohřbu učitele.

(Upraveno dle článku „Der Lump“ z knihy Pavla Kellera „Gold u. Myrrhe.“)

★

Anathema sit! Budiž vyvrhelem! — Já žádné viny na něm nenalézám, řekl soud Boží (při prvním lidském přelíčení). — Ve jménu zákona, a lidé vložili ruku na jeho rameno. — Ve jménu spravedlnosti, a Hospodin vložil ruku na hlavy žalobkyň. Tvá modlitba, tuláku Wernere, u kříže byla hrozná, ale nebe řeklo k ní: Amen. Staň se, protožeš byl až příliš nešťastný, lidmi rozšláp-

nutý ubožák. V tom stisku rukou školních dětí na konci tvé křížové cesty jako by sám Ukřižovaný podával ti ruku. Školačky tě zničily, školáci smířili. Zničily, až hrozno číst, což teprve prožívat. Zničily, jak jen člověk člověka dovede zničit. A když jsi zavšivený chodil kolem oken, kde ony mladé hospodyně vládly, vyšla jedna jediná, aby tě odprosila? Vrátila se jedna jediná k soudci, aby odvolal rozsudek? K inspektorovi, aby odvolal propuštění z úřadu bez pense, ke starostovi, aby dal vybubnovat tvoji nevinu? Je hrálo teplé lůžko a tebe studilo v hadrách. Ony měly svůj vlastní bochník, a ty jen vyžebrané krajíčky, ony měly své muže a tys musel zůstat jako kůl v plotě. Která by si byla vzala kriminálního? A přece jim patřily tvoje hadry, jim tvoje vyptané skrojky, jim patřil kriminál.

Když tě tak vídaly za květinami v oknech, jistě hnulo se jim svědomí. Ale ponechaly budoucnosti volný průběh, ponechaly vše Pánu Bohu. A právě v tom, že nepozvednuvše hlasu a rukou svých, aby napravily a uvedly věci do minulého stavu a ponechaly vše Pánu Bohu, je jejich tragická vina. A tak nezbylo Hospodinu, než aby on sám dal ti restituci, náhradu. A dal ji velkoryse, jako vše, co od Boha vyšlo, je velkorysé, ohromující, ať odměna, ať trest.

Tři děvčata, ani ne 14letá, s nevinnýma dětskýma očima a se svatými obrázky v kancionálku. Že spletla maminky, nedivno. Že spletla všechny tetičky a sousedky ve vsi, nedivno. Ale že i mužové našetřili! A dokonce soudci. Snad zcela obdobný projednaný zločin před 4 měsíci v sousední vsi je spletl. Muž skeptik už svou náturou, muž ani Bohu, ani jeho slovu plně nevěřící, tím méně lidským povídačkám. Muž, jenž při obviňování bližního ze špatnosti, klade si otázku: — Ne to, co povídáš, ale proč to prozrazuješ. Proč? Proč? Mluví z tebe rozhořčení nad porušeným zákonem mravním? Či z tebe mluví hněv, závist, msta, podlost, gaunerství, žárlivost, nenávisť, chorobná zatíženost, otrávená fantasie?

V jedné věži na hradě Pernštýně s překrásným rozhledem do hloubky, jsou čtyři různě zasklená okénka:

zeleně, červeně, žlutě, modře. Vidiš jimi tentýž úsek krajiny, jak asi vypadá na jaře, v létě, v jeseni, v zimě a přece ani jediné nepodává krajinu tak, jaká skutečně je. Tak vášně zabarvují lidská slova: závist do žluta, žárlivost a láska do červena, hněv do zelena, chorobná zatíženost do fialova. Dva skutečné případy z mé školní praxe. Také to byla děvčátka kolem 14 roků. Měla moc „krásný“ sen, přiměřený jejich milovati počínajícímu věku. A ten erotický sen se točil kolem vyučujícího. Jen že ty žabky ráno ve škole vydávaly tento sen za prožitou skutečnost. Kamarádky ve třídě jim záviděly, věc prozradily, přišel ředitel, vyšetřil a — už měly vychozenou školu. Ejhle, prohnánost prýstící z touhy býti zajímavější než jiné.

Pro ubožáka Wenera nenašel se Daniel, který by se optal: — Bylo to pod lentíškem? Bylo to pod svídou? A protože jenom maminky mohou dceruškám sáhnouti na nos, nesáhli jim soudcové na nosíčky a nepoznali, že lhaly. To gros sousedek a kamarádek, soudců to bez studií práv, bez předvolání obžalovaného, bez výpovědi svědků, bez talárů, bez čtení obžaloby, je se svým soudem naráz hotovo. — Provinil se X, ergo za stejných okolností musil se provinit i Y. Tam ten jednal jako kolega marnotratného syna s ním stolující, ergo tento za týchž okolností jednal zrovna tak. To my už známe! A z vlastní zkušenosti. Já jsem to přece prodělala také a tak druhá není lepší. Nesmí být lepší. Je to ovšem divná logika, ale tak už je to ve světě, protože člověk zapomíná, že po pádu prarodičů je nakloněn ke zlému; má radost ze svého bystrého postřehu, byť klamného závěru, jako Kolumbus z objevení Ameriky. Lidem povrchním tato logika stačí tím spíše, čím věrohodnější zdá se býti žalobce. A Němec dodává: Der grösste Sündentrichter ist der strengste Sünderrichter.

Což divu, že takoví ubožáci Weneri, nemohouce se bránit, když vše kolem spiklo se proti nim, podávají apelaci od nespravedlivého soudce k soudu Božímu?

Wernere tuláku! Umírej — smířen s Bohem — klidně! Jest Bůh a jest spravedlivý!

2. *Studujícím.*

KDYŽ NEVĚRA, TOŽ DO DŮSLEDKŮ. —
DR. GEMELLI.

Říkalo se o něm v Miláně, že by snědl k obědu jednu řeholnici a k večeři dva řeholníky. Takovou nenávistí ke křesťanství a hlavně katolictví byla infikována jeho duše. A to byl inteligent stupně akademického, promovaný doctor medicinae universae. Jaká muka od něho vytrpěly řeholnice ošetřovatelky v nemocnici, jichž žádný počin neuznal správným a jež sekýroval pro sebe menší příčinu, vědí jenom ony. Ale řeholní sestry mají na všechny bolesti a rány své jen jeden universální lék, jako býval kdysi aspirin universálním lékem pro vojáčky a kapucínské kapky pro civilisty, totiž modlitbu před svatostánkem.

Je to zvláštní a pochopitelné, že kdo si nemůže vylíti zlost přímo, na Bohu, vylévá si ji na knězi nebo řeholnici. A od hrubostí nechrání ani doktorát.

Gemelli narodil se v Miláně r. 1878 z rodičů majetných, ale o náboženskou výchovu dětí nedbajících. Hlava bystrá, student premiant po maturitě dal se zapsat na lékařskou fakultu v Pavii. Měla universita tehdy také jen dva profesory katolíky, Contarda Ferriho, jenž má býti Římem prohlášen blahoslaveným, a Giuseppa Toniola, zakladatele křesťansko-sociálního hnutí v Itálii. Ale na jejich přednášky mladý medik nechodil a vedle disciplin lékařských chodil do filosofie přednášené odpadlým knězem Kryštofem Bonavinim. Teorie Mantegazzovy a Lombrosovy, úplně materialistické, tehdy ve filosofii vedly a od studujících přijímány

jako neomylné pravdy. Darwin, Spencer, Compté, toť bohové tehdejší filosofie a materialistický socialismus židovského učence Marxa. Není Boha. Není duše. Vše jest jen hmota a její účinky. Laboratoře universitní byly nejsvětějšími místy, z nichž má vzejíti světlo a osvětliti největší záhady.

Do laboratoře Golgiho přijat byl od r. 1902 promováný dr. Gemelli. Pracoval v histologii, embryologii a fyziologii, a jeho pokusy a práce v laboratoři měly ohlas veliký mezi lékaři italskými i v cizině. A při tom jako vyznavač a praktik hrubě materialistického pojetí marxistického socialismu, slibujícího dělnickým třídám plný blahobyt na zemi, popírajícího život posmrtný anebo ponechávajícího jej vrabcům, přednášel na schůzích socialistických, psal články a agitoval. Zmínka o křesťanství, o Kristu Pánu, jitrila jeho žlučník, bouřila krev jako věc naprosto nedůstojná inteligenta. Chrámy byly mu stánky temna, laboratoře kulturními středisky a ohnisky světla.

Jenže to světlo z universitních laboratoří dlouho nevycházelo. Dr. Gemelli rozčarován, obrátil se tedy na moderní filosofy, aby oni dali odpověď na životní otázky anebo aspoň naučili hloubati s důvěrou a jistotou o nich. Studoval je do hloubky, a poznal, jak se drobí ideologie, kterou si tak pracně vybudoval z materiálu experimentálních věd. Zatím totiž vědecká pojednání některých francouzských filosofů ukázala neudržitelnost materialistické nauky a vnesla do filosofie odlišný myšlenkový směr. Tento učinil filosofické badání ještě složitějším, vynesl na světlo řadu zcela nových otázek, na něž bez Krista Pána a jeho učení není odpovědi. Zmatek, neujasněnost.

A těm mladým učencům bylo vnitřní nutností a cílem dopátrati se naprosté jistoty, bez které nebylo lze žíti. Hledání jistoty nebylo jim rozkoší, spíše bolestí. Nezastavili se na půl cestě. Šli až na konec, když vše zklamalo. Nezavřeli oči ani před Kristem Pánem a jeho učením. A bylo jim to tak těžko proti dosavadní praxi, která povídala, že křesťanství a tím více katolicismus

bylo jen časové hnutí jako před ním židovství a po něm zas něco jiného; proti dosavadnímu povídání učenců, že mezi náboženstvím a vědou je nepřeklenutelná propast, že moderní člověk, odchovaný vědou, musí se rozejít s evangeliem. A potřebuje-li už náboženství, že si je musí utvořit sám svým rozumem a že musí být vyšší než křesťanství. Nedávno ještě papouškovali tyto fráze, kdož zaspali třicet let, i u nás.

Dr. Gemelli je zoufalý. Je naprosto nemožno opustit výšiny vědy a snížit se jako školáček ke křesťanství.

V Miláně poznal dra Necchiho, muže ve svém oboru na slovo vzatého a katolíka hluboce věřícího. Měl ho rád, tak rád, že mu bylo smutno, když se nesetkali. Jejich rozhovory byly prudké. Necchi seznámil Gemelliho se svým přítelem, knězem P. Pinim, který byl podprefektem v ambrosiánské knihovně, řízené Achillem Rattim, pozdějším papežem Piem XI. Gemelli přilnul k Pinimu a rozhovory s ním staly se mu nezbytností, třeba oba byli povahy tak výbušné, že leckdy Achille Ratti musil v hádce zakročiti, nemoha pracovati.

To bylo na jaře r. 1903. A 23. listopadu téhož roku oblékl dr. Gemelli roucho synů sv. Františka, stal se novicem a složil řeholní sliby, přijal jméno Augustin. Vystudoval bohosloví, v březnu r. 1907 byl vysvěcen na kněze a 23. listopadu složil sliby věčné.

Představení umožnili mu další studium na psychologických a biologických ústavech v Mnichově, Frankfurtu, Bonnu. Universitní profesuru v cizině odmítl. Vypukla světová válka. Gemelli se jí zúčastnil nejprve jako polní kurát a pak jako lékař v psychiatrické vojenské nemocnici. A tehdy učinil věc, již stal se známým po celé Itálii: po dvouleté praxi mezi vojskem zasvěcuje italskou armádu Božskému Srdci Páně za velikého nadšení a radosti celého národa.

Po skončené válce svěruje se přátelům s velikým plánem: založiti v Miláně katolickou universitu. Dává se napřed do podrobných plánů a pak do sbírání peněz. A r. 1924 katolická universita nejsvětějšího Srdce v Miláně o 3 fakultách — nyní už o 4 — zahajuje

první akademický rok za radosti celé věřící Italie. Je uznána státem a její profesori patří k nejlepším vědeckým silám Italie, proslavení řadou hlubokých děl, universitou vydávaných.

Padre Agostino, nyní 62letý, jest nejinteligentnější a nejsympatičtější osobou současného poloostrova. Mladí by dali za něho život. Jako vůdce staví nové bojovníky za Krista Pána a jeho věc.

(Upraveno dle článku Krlína v „Návratu vzdělanců“.)

Dr. Gemelli, socialista, plný nenávisti ke Spasiteli, jenž v církvi katolické viděl největšího odpůrce a nepřítele nejen dělníka, ale i myslícího člověka, doctor medicinae universae, znatel filosofů zašlých i moderních, ten, jenž by byl snědl dva řeholníky k večeři — nyní sám řeholník se sliby chudoby, čistoty a poslušnosti. Nevěřec, opravdový nevěrec, jenž se nezastavil v půli cesty. Šel až na konec a hledal.

— Bůh zachraňuje ty, kteří ho hledají s čistým srdcem, napsal Gemelli. Bolest, již jest dobývána pravda, činí ji tak krásnou, že jest nemožno opět ji ztratiti.

Neztratil ji, jednou jí dobyv. A proto jest život jeho tak krásný a dílo jeho té hloubky. Víra dala inteligenci křídla, která ji uzpůsobuje vzlétnouti výš a výše v ty světy, do nichž by se nikdy nebylo vznesla.

Cítíte tu ohromnou pravdu slov Syna Božího, že před anděly nebeskými je větší radost nad jedním hříšníkem pokání činícím, než nad devětadevadesáti spravedlivými, kteří nepotřebují pokání? Chápete tu náplň božské pravdy:

— Ó, bys byl horký nebo studený! Ale že jsi vlažný, počnu tebe vyvrhovati z úst svých.

Nevěřec, chápající svou nevěru doopravdy, nezastavující se v půli cesty a jdoucí ve své nevěře až na konec, je Kristu Pánu blíže, než věřící, ale vlažný. Ne horkého, ani studeného, ale vlažného vyvrhuje Pán z úst svých.

Dvojí cestou (nepočítám-li milost Boží tomuto Šavlovi)

pošel Gemelli Krista Pána: 1. cestou nevěry a 2. cestou studia.

I. Když nevěrec, tož nevěrec do důsledků, nevěrec doopravdy. Že nic nevěříš? Kéž by to byla pravda a ty n i c opravdu nevěřil. Pak bys nevěřil nejen v Boha a nejsv. Trojici, zmrtvýchvstání, nesmrtelnost duše, soud, život věčný, ale ani že dráty a spojky elektrického vedení nad Lažanského náměstím jsou zcela bezpečně zamontovány, a ani jednou bys pod nimi neprošel. Pak bys nevěřil vlakům jedoucím přes viadukty a nesedl bys do nich. Když nic nevěříš, buď v nevěře důsledný a nevěř ani jedinému slovu své ženy, svých dítek, nevěř svému šéfovi, nevěř v hostinci jídlu, nevěř holiči ohánějícímu se břitvou, nevěř žádným novinám, žádné knize, žádnému spisovateli, nevěř zeměpisným mapám, přírodopisu, nevěř lékaři, nevěř židli, na kterou sedáš, ani lůžku, na něž se kladeš, nevěř svému křestnímu listu, nevěř, že tvá žena je dcerou těch manželů, za které ji vydává její křestní list, nevěř, že ty děti, jež zovou tě otcem, jsou tvoje děti, nevěř svému zdraví. Až toto všechno budeš nevěřit a na konec nebudeš věřit ani, že máš zdravý rozum — a tys to až dosud věřil — teprve tenkrát jsi nevěrcem důsledným, nevěrcem doopravdy, nevěrcem až do krajnosti.

A až dospěješ této krajnosti a nebudeš věřit ani sobě a svému rozumu, v té minutě shroutí se tvá nevěra, a ty si budeš muset přiznat: Jsem blázen. No, a dle Písma sv. řekl blázen v srdci svém: Není Boha. A budeš Bohu blíží, než myslíš. Když nevěra, tož do krajnosti, ne polovičatá, nevěra končící nevěrou v sebe a svůj zdravý rozum. Spustíš-li něco ze své nevěry, pak jsi pouze příštipkářem nevěry, jenž se rozehnal po její cestě, ale v půli se zastavil. Pak už nemůžeš říci:

— Já n i c nevěřím.

Pak nejsi důsledným, nejsi v jistém smyslu charakterem.

Proved' na sobě po jeden týden ten experiment, jen jeden týden a nevěř zhola ničemu. A nezavezou-li tě na pozorovací oddělení u sv. Anny, a ty poznáš propast, do níž ses shroutil, vrátíš se napřed k víře svého nej-

blížejšího okolí a pak i k víře svého dětství. Naprostá nevěra, toť divná síce, ale jistá cesta ke Kristu Pánu pro ty, kdož nejsou zvyklí pracovat a prohlubovat se duševně.

II. Druhá cesta, krásnější, rozumného tvora důstojnější, ale daleko obtížnější a plná bolesti je cesta studia. Veliká většina lidí v duševní práci nedovede jíti do hloubky. Oře špendlíkem místo pluhem. Přemýšlení činí jí obtíže. Utkvívá buď z nedostatku vzdělání a ještě více z duševní pohodlnosti a lenosti na povrchu.

Sestavit na př. gratulaci k sňatku, ke svátku, soustrast z úmrtí, ve které by bylo něco víc a hutnějšího a svátečnějšího než to otřepané, šablonovité, oficielní:

— Vše nejlepší přeje — Upřímnou soustrast projevuje — dovede velmi málo i studovaných lidí. Jsou příliš pohodlní duševně. A aby to bylo ještě pohodlnější, dají si tyto zvětralé, plesnivinou zatuchlé fráze natisknout a mechanicky píší jen adresy. Duševní práce jdoucí do hloubky je těžká. Proto paňmámy, které si chvilkami při kázání zdřimnou, nikdy nejsou nadšeny kázáním, při kterém posluchač je nucen duševně se namáhat. Bábrlinky jen tak rozvařenou kašičku ocukrovanou se skořicí a tu ještě aby jim někdo pokousal.

Pro perly a korály musí potápěč do hlubiny. Kamenné koule v okolí Rudice nutno rozbíjet kladivem, aby jejich panenský obsah zazářil pohádkově. Černé diamanty jsou ukryty sta metrů pod povrchem, a strom, jenž přečká století, má kořeny hluboko v zemi. Pruty zlata mají světové banky uloženy hluboko v zemi ve sklepeních a je nutno otevřít řadu pevných zámků, než se k nim někdo dostane.

— Zajedte na hlubinu a rozestřete síť k lovení, káže Kristus Pán apoštolům rybářům.

Proto hlubocí myslitelé náboženství potápěli se do hlubin pravdy Boží. Proto modlitbou a rozumem odemýkali pevné zámky, aby vynesli z hlubin zlato. Proto mohl říci Pasteur:

— Právě proto, že jsem mnoho studoval, mám víru jako bretoňský venkovan. A kdybych byl studoval ještě víc, měl bych víru jako bretoňská selka.

Nevědomost a polovzdělanost jest velkou nepřítelkou pravdy Boží. Posmívají se, čemu nerozumějí, a papouškují fráze po jiných, aniž by si dali práci s přemýšlením. Čtou, odebírají i katolické noviny, ale jen proto, jak to v románě na pokračování dopadne s Hedvičkou a paní Jenšovskou. Čtou i jiné věci náboženské, ale jen, pokud baví, čtou pro zábavu, pro ukrácení chvíle, ale nečtou, aby hledali pravdu. To by museli přemýšlet, mnoho přemýšlet a přemýšlení dělá jim obtíže. Proto a jen proto jejich beztak mělké vědění náboženské nemá kořenů a v čas pokušení odstupují.

MLADÁ KREV. — A.

Školník zazvonil a studenti se vyhrnuli v přestávce na dvůr. Oktaváni byli zaraženi.

— Ti nám to zavařili, hovořili, dívajíce se na dva své kolegy, procházející se spolu.

— A zrovna teď před maturitou!

— Slyšíš, jak si hrají na mravně rozhořčené, sekl jeden z těch dvou.

— Je to k smíchu. Však já to už veleváženému panu řediteli řeknu. A ty, Viléme, ať jsi při mně!

— Buď ujištěn, že budu při tobě!

Zazvoněno po přestávce. Jeden z profesorů vyzval sextány, septimány a oktavány, aby se shromáždili v aule. Ředitel chce s nimi promluvit.

— Teď to přijde, podotkl první druhému.

— Dal jsem vás zavolati, začíná ředitel, abych vyšetřil pravdivost nejružnějších pověstí a stížností. Oktaváne Wiegande, předstupte! Je pravda, že navštěvujete kavárny a hostince, tam nemírně pijete a hrajete v karty?

— Je to pravda.

— Jste tolik přímý, že přiznáváte jednání proti školnímu řádu. Ale z tónu, jakým jste se přiznal, poznávám, že nejste přesvědčen o nepřípustnosti svého jednání.

— A to také nejsem. Svou povinnost uloženou roz-

vrhem hodin plním, ale mimo školu si dělám, co chci. Devatenáctiletý člověk nedá si brát osobní svobodu.

— Jste na omylu, pokračuje ředitel. I mimo budovu školní podléháte disciplinárním předpisům. Jste ochoten opustiti tuto nedovolenou cestu a podříditi se školní kázni?

— Ne!

— To byste musil býti z gymnasia vyloučen. Ale vy se podříditi musíte, třebaš nedobrovolně, protože si tak přeje váš strýc, který vás vydržuje a také má do toho co mluvit přes vaši zdůrazňovanou osobní svobodu.

Na toho Otto Wiegand zapomněl.

— Tož ještě jednou se vás ptám: Chcete se podříditi?

— Ano.

— Při prvním opětém provinění budete vyloučen. Běžte na své místo!

— Ke svému politování jsem slyšel, že vy, Ríssmanne, jste věrným panošem Wiegandovým. Patřil jste dosud k nejlepším studentům. Půjdete-li zakázanými cestami Wiegandovými, jež nevedou k výšinám, nýbrž do propasti, stihne vás totéž, co Wieganda. Předpokládám, že jste byl sveden a dal se oblouditi. Obrátte se neprodleně! Ještě může vše dobře skončit. Běžte na místo!

Ríssmann šel bledý na smrt. Vyloučení! A jeho matka ve dne v noci šije na stroji, aby naň vydělávala. Zdrčen klesl na lavici a ani nepozoroval, že ředitel mluví ještě ke studentům a když vycházeli, pošeptal mu jakýsi hlas: — To je ta vychvalovaná pevnost charakteru. Po několika slovech se rozplýváš jako máslo na slunci! Byl to Wiegand.

Uplynul měsíc. Vilém Ríssmann dopsal v podkrovní světničce, kde byl na bytě u jedné vdovy, latinskou úlohu. Byl s ní spokojen. Pak rozevřel Horácovy Ódy a dal se do studia. Vstoupil Wiegand.

— No ovšem. To jsem si mohl myslet, že tento vzor hodného školáka je až po uši pohroužen do biflování! Nech toho! Venku sluníčko svítí. Pojď ven!

— Napřed povinnost a pak zábava, odrážel Ríssmann. Nebyl rád, že Wiegand ho vyhledává.

— No ovšem, praví Wiegand, ale máš přece úlohu hotovou na výbornou. Tož po povinnosti zábava. Půjdeme procházkou do Vidnavy podél řeky. Tam se dáme převézt a v hostinci si nějakou vypijeme!

— Což jsi zapomněl, jak varoval ředitel?

— E co, nenahlížím, proč by mladí lidé přes řeči třebas sto ředitelů se nemohli pobavit. Nejsme malé děti!

— Ale podléháme přece školním zákonům, bránil se Ríssmann.

— Človče, to si musíš umět zařídit, aby tě nechytli. Myslíš, že už nechodím do hospody? Každý večer jsem tam a hraji taroky. Pojď a nebuď zajíc! Což máme celý mladý život ztrávit v biflování? Pojď, mám tě ze všech nejraději. Známe se od malička, když jsi u nás býval. Jen na hodinku!

Vilém Ríssmann v duši bojuje boj. Ani nezachytil triumfujícího pohledu svého svůdce.

Za městem na lavičce sedí jejich profesor matematiky, přísný a přece vyšším gymnasiem milován. Jen Otto Wiegand ho neměl rád, třebas měl výbornou i z matematiky. Měl téměř jistotu, že tento profesor mu vidí do duše. Nenáviděl pronikavý pohled profesorův, cítil se v jeho blízkosti nesvůj. Byl by se mu teď na cestě vyhnul, ale pozdě ho uviděl. Oba oktaváni pozdravili.

— Kam, studenti?

— Do Boží přírody. Však je dnes nádherně. Jasně vidět Krkonoše. Kromě knihy mám nejraději vycházku do přírody, mluvil Ríssmann.

— A co vy, Wiegande?

— Také mám rád ideální radosti z přírody, ale nenahlížím, proč by se měl někdo zříkati i reálních radostí. Patří rovněž k životu.

— Ano, pokračuje profesor, jen že jich nutno užívati s mírou a nestati se jejich otrokem a otrokem své vášně. Platon praví, že vášně jsou ořové lidské duše, jichž uzdu musí třímati rozum.

Studenti se odporučili.

— To je protiva, míní Wiegand, pedant a obtížný

moralista. Na toho Platona mne nechytneš, ty stará kůže. Ti lidé zapomněli, že také byli mladí!

— Mýlíš se, odporoval Ríßmann, on má pravdu, protože má zkušenosti.

— Nechme toho a nekazme si jeho kázáním dnešní radost, praví Wiegand. Tamhle už je převoz.

— Otto, nepůjdem tam. Netuším nic dobrého.

— Cože? Ty jsi charakter? Zbabělec jsi, zajíc jsi, strašpytel jsi!

A než se Ríßmann nadál, vtáhl ho kolega do loďky.

— Nepůjdu!

— Nekaz radost. Jen na hodinku!

Čelo Ríßmannovo se zachmuřilo. Zlobil se na kolegu, zlobil se na sebe, že opět se dal svést. Což bude stále jednati proti svým dobrým vnuknutím? Což bude stále pod vlivem svůdce? Což když se to prozradí? — Otto, já s tebou do hospody nepůjdu a myslíš-li to dobře sám se sebou, ani ty ne! Jedme zpět!

— Ani mne nenapadne! Ty půjdeš se mnou a basta!

— Nepůjdu! A vytrhl se z jeho ruky.

— Nedělej hlouposti! A vedl ho k oknům, odkud už řada jiných studentů je vítala se džbánky v rukou.

U dveří se Ríßmann vytrhl po druhé a utekl.

— Sketa, znělo za ním z úst Wiegandových.

— Pereat! volali držitelé džbánek.

— Ano, byl jsem sketa, oddychl si Ríßmann, když jej převozník převážel zpět, byl jsem zbabělcem, že jsem se až dosud dával svádět Wiegandem. Od nynějška už jím nebudu! Chci vzhůru a ne dolů!

(Sestaveno dle článku „Ringende Mächte“ z časopisu Rafael r. 1906.)

★

Tak krajta tygrovitá obtáčí svůj slizský trup kolem těla laně. Tak chobotnice objímá mořského raka. Tak pavouk napíná mezi dvěma větvemi své nitky, hebčí nad hedvábí. Otto Wiegande, ty jsi tou krajtou, tys tou chobotnicí, tys tím pavoukem. Krev vyssáváš z duše, vláhu dobrých mravních myšlenek a tužeb, jimiž mladá

duše žije. Až ji vyssaješ, uschne. Otto Wiegande! Tys horší krajty, tys ukrutnější chobotnice, tys krvežíznivější pavouka. Krajta a srna nikdy nebyli a nejsou přátelé, chobotnice a rak nikdy se neměli rádi, pavouk a moucha, toť jako oheň a voda. Ale Ríssmann byl tvůj přítel!

Napřed povinnost a potom zábava. Moci se vyhnouti povinnosti a šikovně, je jako hlas svědce Evy v ráji. Byly chvíle v mém studentském životě, kdy jsem si přál býti nádeníkem, který na Nové ulici u měkké vody, jak se říkalo jedné pumpě, řezal a štípal dříví. I ve mně blýskaly myšlenky, přehodit výhybku, aby vlak života a povinnosti aspoň na dvě hodiny letěl po jiných kolejích. A ne jeden gymnasista skutečně výhybku přehodil, místo ve škole probloudil po Lužánkách a den na to přinesl omluvu, že v hluboké úctě podepsaný stvrzuje, že jeho syn byl včera nemocen. Podepsaným tatínkem byl on sám.

To je kaz v povaze, to je chorobné místo v plících, které se neomezí jen na zasažené místo, ale rozkládá plíce dál a dál. Jednou je to latina, které se nechce učit, po druhé analytika, jindy nemá řeckých slovíček. Sahá k nepoctivosti, aby se vyhnul následkům a konec konců stane se z něho nedostudovaný student. Ty vypozeruješ, že tatínek, maminka jsou příliš úzkostliví na tvé zdraví. Když tě bolí hlava, maminka hned tě klade do lůžka a vaří lipový odvar a dává náčinky. Přijde den, kdy se ti nechce do školy. Napadne ti přehodit výhybku, říci: — Maminko, dnes mně bolí hlava na rozskočení. Rozumná matka by řekla: — Proti tomu je čerstvý vzduch. Běž hezky pomalu do školy a než přijdeš k vratům, bude po bolesti. Úzkostlivá matka poradí: — Tož zůstaň doma! A na to ty čekáš a poslechněš, jako snad nikdy. Tak pěkně je ti v kanafasu, zatím co pan profesor ve třídě vyndal zápisník a zkouší. O 9. hod. ptá se maminka: — Ještě tě to bolí? O 9. hod. musí hlava ještě bolet. O 10. hod. už bude menší. O 11. hod. už tě přestane bolet docela. Pomohl sis? Uškodil. V tvé povaze je kaz, rez, jenž tě bude rozežírat dál. Nemáš vědomí povinnosti. Až dospěješ, budeš se ulejšvat, své povinnosti házet na

krk jiným. Jiní se budou za tebe dřít a ty budeš za jejich práci brát peníze. A radost z vyplnění povinnosti bude ti cizí.

Za slunných dnů budou tě volat kamarádi, kamarádky na výlet. A ty máš tolik učení. V zimě na sáňkování. Napřed povinnost, potom zábava. Zahleď se na maminku, která po umytí nádobí sedá k šicímu stroji. Šije na tebe. A tys se chtěl bavit? Vždyť by tě to nemohlo ani těšit. Tatínkovi také by to šlo k duhu, kdyby místo do úřadu se prošel u vody. Jak bys mohl den na to předstoupit před třídního a omlouvat se: — Prosím, mne včera bolely zuby, nebo něco originálnějšího: — Prosím, maminka nám včera omdlela a my jsme ji musili křísit; nebo: — Prosím, včera se spláhl kuň a v letu kopytem zasáhl mého bratra a Ochranná stanice ho odvezla do nemocnice a odtud nás zavolali; nebo: — Prosím, bratr mně vylil inkoust na sešit, na napsanou úlohu a já jsem ten list musila vytrhnout.

Dnes se dispensuješ od povinnosti učit se, za rok od povinnosti jíti v neděli na mši sv. Až vyrosteš, budeš se dispensovat od povinností manžela, manželky a matky a odhodíš obé tak lehce, jako v mládí povinnost studovati. Pro všechno nepříjemné si najdeš výmluvu, jež však před Bohem a svědomím neobstojí.

Náš národ není veliký. Má-li čestně obstát mezi velikými, musí u nás jeden vydati za pět z jiného národa, ale ne v bavení se, hýření a lenošení. Náš národ nepotřebuje milionářů, jen jedinců dbalých svých povinností stavovských. Každý na svém místě, ale každý poctivě. — Poutníče, zvěstuj Lakedaimonským, my že mrtví tuhle ležíme, jakož zákony kázaly nám! vyryli v mramor v soutězce thermopylské.

Už neznám bližších údajů, jen toto: Parník najel na minu a nabíral vodu. Telegrafista u bezdrátové telegrafie dostal rozkaz, rozesílati depeše o pomoc všemi směry. Už se mu voda valila do kabiny. Muž pracuje horečně. Už se mu valí na stolek a on stojí ve vodě, rozesílá depeše. Vystoupil na stolek a pracuje dál. Pomoc přišla včas.

Jsou dny, kdy plnění povinností je zábavou, a jsou dny, kdy myslíš, že pod její tíží klesneš a kdy si řekneš: — Nejraději bych s tím sekl. Nesekej! Rozčilení nedodá ani síly, ani chuti k práci. Ztíží ti ji. Seber myšlenky a volej se Spasitelem: — Otče, je-li možná, nech ať odejde ode mne kalich tento. Ale ne má, tvá vůle se staň! A nevezme-li kalich ten od tebe, pošle anděla, který tě posílí. Neuhýbej! Stůj jak skála v příboji vln roz-
zuřeného moře. V té chvíli jsi hrdinou a čím urputnější boj, tím větší vítězství. Tím sladší klid po práci.

Je ještě jedno studentské slovo vedle „Sketa“ nebo: papuč, bačkora, baba. To slovo zní: Dříč. Hází se jím po tom studentu a studentce, kteří přicházejí připraveni denně na všechny hodiny, nepočítající, že už byli voláni a tedy nepřijdou na řadu. Spolkni to slovíčko i to ohrnutí nosejčku a věz, že daleko větší cenu má student, který den jak den poctivě pracuje, třebaš nebyl talentován, než student, který, jak ovšem jen on říká, si to jen jednou přečte a už to umí. I kdyby nelhal a tedy ze sebe nedělal genia, svůj život bych svěřil jen tomu prvnímu, nikdy tomu druhému. Neběží přece při studiu jen o to, co umíš, nýbrž daleko více o to, jak ses rval a zápasil s plněním povinností, odezírajíc od toho, že co lehce nabyto, lehce pozbyto.

★

ALE TY KONCE. — B.

V ředitelně gymnasia stojí Otto Wiegand. — Usnesením profesorského sboru, jste, Wiegande, vyloučen z gymnasia. V čele několika podnapilých mladíků přepadl jste včera pana profesora matematiky, vracejícího se pozdě večer z výborové schůze, zezadu jste do něho vrazil, až po břehu se zřítíl do řeky. Jen náhodou jdoucí převozník ho zachránil od utonutí. Má nohu na několika místech zlomenu. Vlastně patříte před trestní soud. Že nebudete zatčen, za to máte co děkovat jen panu pro-

fesorovi! A podal mu vysvědčení na odchodnou. Wiegand nejevil lítosti. Byl rád, že se vymstil na profesoru, kterého nenáviděl pro jeho otcovská napomínání. Jen o strýce mu běželo.

Na chodbě potkal svého přítele Ríssmanna. — Otto, co tě to jenom napadlo? Co teď z tebe bude?

— Po tom ti nic není. Buď jen ty rád, že svatozář kolem tvé hlavy se rozmnožila o několik paprsků! Ty zbabělá kreaturo!

Zbabělá kreaturo! Ta slova ho pálila, ale v jiném smyslu, než mu je ve tvář vmetl Wiegand. Byl zbabělou kreaturou, jsa tolikrát ve vleku Wiegandově proti lepšímu svému „já“. Byl zbabělou kreaturou, boje se proti mínění přítele postavití své lepší mínění a je zastávati. Dnes vidí, kam by to byl dopravoval, kdyby byl zůstal proti Wiegandovi zbabělou kreaturou. Ode dneška bude jak z ocele a jeden muž má mu k tomu dopomoci, jeho profesor matematiky.

Za několik dní ho navštívil v nemocnici. Byl by nejraději klekl a odprosil ho za to, co se mu stalo. — A nebylo daleko, že bych byl býval i já mezi vinníky. A jen vaše slova, která jste k nám mluvil, když jsme byli na cestě do hospody, vytrhla mne u samých dveří z ruky Wiegandovy.

— Každý musí mnoho bojů bojovati se zevnějším světem a se svou přirozeností — těšil ho profesor. — Blaze mu, zvítězil-li!

— Chci zvítězit a k tomu mi račte, pane profesore, pomáhat.

— Ano, příteli! Naše heslo budiž „Vzhůru!“ A stiskl oktavánovu pravici.

Léta plynula. V kostele sv. Hedviky v Berlíně jsou misie. Konají je františkáni. Hlava na hlavě. Vždyť večerní kázání má zase P. Benedikt. V obecní kuchyni za poslední feniky koupil si něco k snědku zchátralý muž. Ani na kořalku dnes nemá chuť. Ta budova kostelní, večer osvětlená, je mu nápadná. Vešel a spolehl se na zadní pilíř.

Ze sakristie vyšel kněz a vstoupil na kazatelnu. Oči

cizincovy se ho nespouštějí. Je to on? Není? — To není možno. Vždyť jeho bývalý přítel, jak věděl, stal se profesorem dějin na universitě, a to už v 28. roce. — Františkán zvolil si téma:

— Pojdte ke mně všichni, kteří pracujete a obtíženi jste, a já vás občerstvím.

Cizinec chvíli poslouchá. Najednou se mu zatmělo v očích, zahučelo v sluchu, a on se shroutil s výkřikem:

— Viléme!

V kostele malý rozruch. Za chvíli cizince odvážela ambulance do katolické nemocnice.

Osm dní ležel v horečce a bez vědomí, podvýživou zničený alkoholík. Po osmi dnech ptá se:

— Sestro, v horečce jsem viděl u lůžka stát postavu v hnědém hábitu. Byl to sen?

— To nebyl sen. To byla skutečnost, ozval se za hlavou mužský hlas.

— Viléme! vykřikl chorý, sevřev oběma rukama ruku františkána. Jsi to ty?

— Jsem.

— Jak jsi se stal františkánem?

— Když jsme se tenkrát ve škole rozešli, přilnul jsem k profesoru matematiky, který od onoho nešťastného pro tebe dne zůstal chromý, celou duší. Měl mne za syna. Vykonal jsem znamenitě universitní zkoušky a v 28. roce nabídli mi profesuru dějin na universitě. Přijal jsem ji. O prázdninách pojal jsem touhu navštívit Řecko, zemi Illiady a Odysseje. Jeli jsme: profesor a já. Můj dobrodinec se tam rozstonal. Léčili ho ve františkánském klášteře, ale nevyléčili. Zemřel a odpočívá tam na klášterním hřbitově. To a slova kvardiánova při pohřbu: Vanitas vanitatum tak na mne zapůsobila, že jsem se vzdal profesury a stal se františkánem Benediktem.

— Viléme! A jsi šťasten?

— Tak šťasten, jak jen ubohé stvoření lidské může býti.

— Ó, kéž bych byl i já poslechl tenkrát svého učitele, vzdechl Wiegand a vyprávěl svůj životopis.

— Byv vyloučen z ústavu, stal jsem se kupcem. Po strýci jsem zdědil 60.000 marek. S těmi vrhl jsem se do zábav, do víru života, až jsem utratil vše, i zdraví. Chtělo se mi jíst, jak kdysi synu marnotratnému. Byl jsem písařem, zametačem, konduktérem v Berlíně. Všude mne vyhodili po čase. Nějakou dobu jsem dělal dobrotu, když jsem se oženil s dcerou lidí, u nichž jsem bydlil. Kamarádi mne svedli k výletu. Prohrál jsem v kartách. Abych vyhrál, užil jsem falešných karet. Dostal jsem půldruhého roku žaláře. Žena se mně utrápila. Hledal jsem práci jen proto, abych měl na kořalku. Byl jsem víc v rukou policie, než na svobodě. A teď jsem zde. Tys šťasten, jak ubohé lidské stvoření může býti šťastno, a já — nešťasten. Kéž bych byl poslechl svého profesora.

— Otto, žádný život není ztracen, zasvítí-li naň paprsek Boží milosti.

A byl to nevyličitelně svatý okamžik, když Otto Wiegand svému příteli Ríssmannovi — františkánu, otevřel celé své srdce také ve sv. zpovědi a přijal z jeho rukou Tělo Páně.

Jest slunný, zářijový den. V zahradě klášterní dozrávají hrozny a listí révy červená. V prvním patře u okna své cely stojí opřen P. Benedikt. Učí se zpaměti kázání na zítřejší svátek Narození Panny Marie. Najednou se nahnul z okna. Dole kráčí muž zemdleným krokem od záhonku k záhonku, trhá kvítí, aby jím vyzdobil klášterní chrám. Pak se zadíval vzhůru ke známému oknu a uviděl známou tvář P. Benedikta, který naň rukou kývá.

Ten dole je Otto Wiegand. Pozdravil se poněkud v nemocnici a P. Benedikt vzal ho na zotavenou do kláštera v horách, kde byl doma. S květinami v ruce jde ten zlomený muž, nejlepší, nejtalentovanější kdysi student, do chrámu. P. Benedikt, dívaje se za ním, až zmizel, řekl:

— Až listí bude padat, dojde tvá síla, Bůh budiž však přes to veleben, jenž ti aspoň na konci života dal zvítěziti nad mocnostmi temna, které tak dlouho zápasily v tvém nitru a tvému životu byly tak osudnými.

Ruina. V trhlinách mech, lomikámen, ve skulinách štíři a stonožky, na kamenech zmije, mezi zdmi puch bláta. Jen ptáček se opře, a malta už se sype dolů. Turisté chodí se dívat na ruiny. Bývala to kdysi krása. Ted' ruina.

Ruina bývalého člověka. V ústech a ve svědomí zůstala jen pelyňková příchut' a na rtech píseň o ztraceném štěstí. — Ztraceném? — Ne ztraceném. — Zahozeném, odkopnutém, pošlapaném štěstí. A nebýt věrného přítele, jemuž jsi, Wiegande, vmetl ve tvář to slovo „zbabělá sketa“, kdož ví, zda bylo by sluníčko milosti Boží zlíbalo tu ruinu posledním paprskem.

Má rádo mládí ptáky bouřliváky. Jsou hrdiny jako z pohádky. A dovedou-li se postavit i učiteli, zrovna by tleskali, a když dokonce i knězi, na ramenou by ho nosili, za vzor dávali. Vidí sílu, kde je pouhý vzdor. Ano, i ve vzdoru je síla, právě jako v políčkování a házení kamení do oken. Smutná síla. A aby ta naše česká mládež měla co nejvíce takových Wiegandů, kteří to dovedou řediteli vytmavit, proto se vyhrabávají z dějin a životopisů scény, kde podřízený, jsa v nepravu, postavil se proti nadzřízenému s blesky v očích, s drzým čelem a pohrabáčem na popel v ruce. Tak kdysi anděl světla ukázal svou sílu Tvůrci, volaje:

— Nebudu sloužit!

Sebe přemoci, své vášně a vzteky, toť síla největší. Ríssmannů potřebuje náš národ, a ne Wiegandů, bytostí živoucích, a ne ruiny. Lešetínských kovářů a Kozinů vždy si bude vážit naše mládež, protože hájili poctivého práva proti zvůli a brachiální moci pánů, u nichž začínal člověk teprve tehdy, když měl na kapesníku vyšitu aspoň sedmicípou korunku. Ale vzdorovitého Pancíře ze Smojna a Žampachu věšel i Otec vlasti na stromy a Bůh srazil do propasti pekel.

Že nejsi sketa, dokaž, mládí, v zápase s knihou a ne s 54 loupežníky! Že nejsi sketa, dokaž vytrvalou, poctivou návštěvou školy, a ne hospod! Že nejsi zbabělec, dokaž plněním náboženských povinností, a ne plněním tančiren! Že nejsi sketa, dokaž, mládí, stydlivě upra-

veným šatem, a ne otročením módě! Že nejsi sketa, dokaž pokorou a přemožením sebe, a ne vzdorem! Náš národ nepotřebuje třtin větrem zmítaných, nýbrž postav Janových.

Viděls už, jak defiluje vojsko před nejvyšším komandantem? Prsa vypjatá, hlava vzhůru, oči obráceny na toho, jenž se na ně dívá s koně uprostřed důstojnictva. Z každého těla vyzařuje síla, odhodlanost. I život náš je jako generální přehlídka. Ta pravá přijde na konec světa, až před generalissimem Ježíšem Kristem Králem budou defilovati všechna pokolení země. Nuže! Prsa vypjat, hlavy vzhůru. Ne skety — stateční vojíni defilují před nejvyšším komandantem, Ježíšem Kristem. Už jejich dunivý, jednolitý krok mluví o síle. Až ty voje zasáhnou v boj o kříž Krista Pána, bude se opakovat Marengo i lány pod Prateckou výšinou. Pro ty chvíle šetři sílu a nemrhej jí vysedáváním v hospodách a v barech a dobýváním srdcí slečinek nebo krasavců s vymršťovanou kšticí!

Neměl bych tak stroze mluvit o těch hospodách. Vždyť právě u džbánek rodí se největší hrdinové. Vejde sketa, a vyjde hrdina. Vejde baba a vyjde muž. Větší metamorfósa, zázračnější automat než když někdo vhodí do strážnice kámen a místo kamene vyběhne policajt, jak jsem to četl v Humorech.

Jenže s tou sketou — místo něhož vyjde hrdina, je to pravda. To není vtip.

Už jedenáctá odbila, a lampa ještě svítila, a lampa ještě hořela. Nehořela však nad klekátkem. Jeden z hostí se podívá na své hodinky.

— Už jedenáct. Už musím domů.

— Snad bys už nešel? Posed! Tak mladí se už nesejdem.

— No, musím.

— Co, musím? Snad se nebojíš ženy? Mně se, mně se zdá, že tě osedlala. Vodí tě jak chlapečka za ručičku, jak pejsánka na provázku. Když nepřijdeš včas, tož ti nabacá. Ty jsi muž? Ty se dáváš od ženy komandovat, do kolika smíš či nesmíš. A to sis vysloužil na vojně zlatou medaili za statečnost? Jsi ty papuč, jsi ty sketa.

— A to zas ne, brání se napadený kmotr z mokré čtvrti. Mně nikdo doma neporoučí. A nesmí poroučet. Já jsem muž a hlava rodiny. A abyste věděli, že nejsem pod pantoflem, tak si dám akorát ještě jednu, třebaš i víc, a přijdu domů, třebaš až bude svítání. Mohla by se opovážit ceknout. To by teprve poznala, co neví.

A po půlnoci hlava rodiny odchází. Když vstupoval, byl sketa. Teď, když odchází, je hrdina. Když vešel, byl baba. Odchází muž. V hlavě si to sestavuje, co všechno řekne ženě, kdyby mu něco předhodila. Má té munice pro statečnost celý train.

Dál za tím „hrdinou“ nepůjdeme. Vždyť on nemůže s místa. A moc těch slov také ze sebe nevypraví. Ale dost možná, že budou mluvit prsty, dlaně a pěstě.

Ženě, družce života, bude dokazovat, že není sketa. — Tos měl ukázat svým svědkům, o jedenácti či o desíti vstát a odejít. To byl bys dokázal, že nejsi sketa, že nejsi zajíc, že žena a rodina je ti milejší než celý regiment kmotrů z mokré čtvrti. Ale na ženě dokazovat svou sílu, svou hrdinnost! Což ona tě komandovala? Jen tě prosila. Z ní nemluvila nadvláda, panovačnost. Z ní mluvil smysl pro pořádek a starost o blaho tvého domácího krbu. Třískáním hrnců chceš dokazovat, že nejsi sketa? Nadávkami? Klením? Z tebe nemluví síla muže. Z tebe mluví alkohol, pivo. Síla muže jevila se vždy v ochraně a zastávání se ženy. — Těm svědkům měl ses postavit, a ne tomu ubohému, utrápenému tvorů, jež se ti nemůže postavit, jež za krásných dnů mladosti se k tobě přimkla, aby našla v tobě oporu, a ne, abys ji odkopl. Ta žena zná — ne tvou sílu — nýbrž tvou slabost, a ví, kam přivedeš ji, děti i sebe, budeš-li sketou, slabochem. Nechce tě mít ruinou, ale čestným mužem. To není komando ženy. To je vyšší komando. To je rozkaz Boží.

3. *Dívkám.*

TŘI NACHOVÉ RŮŽE.

— Slečno Quinová, prosila bych růže!

Slečna Quinová, starší už žena s unavenýma očima, pohlédla do sličné tváře mladé dívky. Znala ji z kostela. Před půl hodinou klečely vedle sebe u zábradlí oltáře. Byl první pátek v říjnu.

— Je mi líto, slečno Mollie, že nemohu vám posloužit. Teď už není růží.

— Ale! Vždyť máte růže ve výkladní skříni.

Byly tam tři bohaté květy, vypučené na jediné stopce. Tři krvavé, nachové růže, jako by byly u paty kříže vsály po krupějích krev z ran Kristových.

— Kolik stojí ty růže?

— Ty nejsou na prodej, ale vám je dám darem. Jen si je vezměte!

— Děkuji, slečno!

A jako laňka ubíhala do úřadu. Tam na psacím stole vsunula je opatrně do sklenice s vodou, oblékla tmavomodrý pracovní plášť a z většího odstupu prohlížela růže. Byly překrásné. Nikdy dosud takových neviděla.

Přesně v devět prošel její kanceláří šéf Jan Whitmore, známý londýnský advokát, do své pracovny. Mollie Ryanová se ho bála.

— Bude se asi hněvat, že jsem přinesla růže do kanceláře, myslila si.

— Krásné růže, pronesl šéf a zavřel dveře své kanceláře, ale krása a vůně růží mladé dívky i tam ho následovala. Vplížila se i do řešení spletitého případu. I při jednání s nejbohatším klientem myslel na jejich jedinečnou krásu. Snad jsou určeny jemu. Snad se Mollie

nějak dověděla, že se chce dát rozvést se svou ženou. A to mladé, sličné děvče bylo by víc než dostatečnou náhradou za ni.

O dvanácté Mollie odešla k obědu. Advokát otevřel dveře; aby se na růže podíval. Ale růží už tam nebylo. Po prvé vážený advokát ztratil rovnováhu a zapomněl na svou důstojnost. Tož nebyly pro něho ty růže? Komu je nese? Sundal klobouk, seběhl rychle dolů po schodišti a za Mollií. Nebylo těžko poznati její přímou, urostlou postavu, běžící ulicemi, za poledne plnými. Najednou mu zmizela. Kam? Nebylo tu úkrytu ani koutku. Obrátí se na druhou stranu ulice.

— Chrám Božského Srdce Páně. Katolický chrám, řekl si s opovržením. Bylo-li něco na světě, co nenáviděl, pak to byla církev katolická. Ale přes to Mollie a její růže vábily ho do chrámu. S kloboukem na hlavě a se skeptickým úsměvem na rtech vstoupil a pohleděl k hlavnímu oltáři. Stála tam socha Spasitele v životní velikosti, jež rukou jednou ukazovala k probodenému srdci a druhou jako by hříšníky vyzývala k pokání.

Podivný strach zmocnil se jeho srdce. Už jednou byl v katolickém chrámě. To tenkrát, když se ženil. Snoubenka byla katoličkou. Slíbil jí tenkrát, že jí ve věcech náboženství ponechá úplnou svobodu svědomí a děti že budou vychovány po katolicku. Slíbil to, on, muž práva, doctor juris . . . Splnil slib? Aby žena nemohla v neděle a svátky na služby Boží, odstěhoval se s ní na venkov. Sám šestkrát týdně dojížděl do kanceláře v městě autem. Ale v neděli šofér nesměl vyjeti. Musil prý odpočívat. I dva syny, Jana a Basila, vyrval její výchově a poslal je na vychování do laické školy. On! Charakterní před svými klienty, stal se bezcharakterním k vlastní ženě, jež před oddavkami slovům a slibům jeho důvěřovala.

Od hlavního oltáře odcházela dívka. Poznal Mollii. Tak tak, že měl kdy ukrýti se za sloupem. Byl nyní v chrámu Páně sám. Zamířil k hlavnímu oltáři. Na mramorovém zábradlí ležela větvíčka krvavě nachových růží. Ze sakristie vyšel kostelník, vložil růže do malé vázy, postavil ji před svatostánkem a rozsvítil svíce.

To už advokát klidil se dozadu. V pravé lodi zaslechl šelest. Žena jakás vycházela ze zpovědnice a poklekla v první lavici. Sedl si do lavice za ni. Kněz s ministrantem šli k oltáři. Žena v první lavici povstala a šla k sv. přijímání. Advokátu jakoby železná ruka sevřela srdce. Byla to jeho žena. Ta žena ho podváděla!? Přes jeho zákaz první pátek každého měsíce šla nebo jela do města, aby vykonala aspoň tak svou náboženskou povinnost. Slíbila mu u oltáře poslušnost a neposlouchá ho. Proč? Protože povinnosti k Bohu jsou na prvním místě — odpovídalo mu svědomí. Tys jí slíbil svobodu v náboženství a tys daný slib porušil. — Usedl stranou, aby viděl do její tváře. Její vlasy nedávno ještě černé prokvétaly bíle. Proč se tak změnila? Tys příčinou jejího duševního utrpení o duši jejích dětí, které jsi oloupil o víru — vyčítalo mu svědomí.

A ty tři nádherné růže od svatostánku jakoby mluvily: Ta mladá dívka pro tebe je vyhledala, přec jen pro tebe byly určeny, ale ne, aby se ti vplížila do srdce místo tvé ženy, nýbrž zde jsme, abychom za tebe prosily a svůj život Srdci Páně za tebe obětovaly.

Po třinácti letech u téže mramorové mřížky Mollie Ryanová, vedle ní advokát Jan Whitmore s chotí a se synem Basilem přijímali Tělo Páně z rukou novosvěcence P. Jana Whitmora. Doma pak při slavnostní hostině na bílém ubruse stál dar rodičů novosvěcenci synovi, zlatý kalich a v něm tři nádherné, vonné, nachové růže.

(Upraveno dle článku „Tři růže“ z časopisu Den r. 1934.)

Národy bez ideálů jsou stádem — napsal anglický sociální reformátor John Ruskin. Aspoň mládí mívalo ideály. A mladý muž, jenž nenašel ideálů mezi sobě rovnými, viděl svůj ideál promítnutý do skutečnosti v dívce. Myšlenka na tu neb onu dceru Evinu jemnými prsty rozechvívala v něm struny harfy, ozvala se básnická žíla, i v listopadu si odříkával „Byl první máj“,

sám veršoval aneb aspoň rýmoval na lásku — pásku, sázku, zkazku, chásku, procházku. Měl zalíbení v květech, miloval pastelovou barvu růžovou, přál si býti rytířem se spuštěným hledím, lámajícím ve šraňku kopí za barvy svého ideálu. Tu víru měl, že ideál musí býti dobýván zbraněmi čestnými, ušlechtilými. I ta dívka měla to v krvi, že musí býti dobývána zbraněmi ušlechtilými.

To bývalo, když studenti zpívali „Bývali, Čechové, statní jonáci“.

Dnes? — Dnes by Mollie Ryanová (ne všechny) ze své kanceláře udělala útočný tank a z nachových růží udici, na niž by se v sousedství pracující šéf, nespokojený s chotí, chytil. To by byl triumf, a ta závist! Ať puknou! Na zříceninách štěstí té zákonitě že vybuduje štěstí své. Proč ho ona nedovedla upoutat? — Rozdíly náboženské? Přežitky. Zboží vetešníků. — Nepožádáš manželky bližního? Kam by moderní člověk došel, kdyby se dal spoutat Desaterem? — K cíli za každou cenu. I přes ruiny a mrtvoly. Vdát se za každou cenu anebo stát se aspoň vydržovanou družkou bohatého pána, dát se vozit v osmiválci, pít šampaňské, míti v opeře lóži. Však jí maminka tu a tam dvojsmyslně naznačila, že je hloupá a nedovede si takové trefující se štěstí omotat kolem prstu.

Jakoby manželství bylo vrcholem pozemského štěstí. Jakoby vdavky byly posledním cílem, když ne každého, tož aspoň dívky. Jakoby nebylo rozvodů a rozluk, jakoby nebylo vražd mezi těmi, kteří bez sebe nemohli žít, jakoby nebylo těch, kteří by moc rádi utekli z toho ráje, kdyby se před světem nestyděli. A ani anděl s mečem plamenným by je nemusil vyhánět.

Někde ten ideál dívky klesl ještě hlouběji. Kdyby to nebylo tištěno, nevěřil bych. V jednom časopise byla vypsána soutěž: Hledáme nejhezčího vojáčka. Fotografie otiskovány se značkami. A už po prvním uveřejnění v Malém oznamovateli, v rubrice „Dopisy“ objevily se tyto nabídky: 1. Značka „Jiří“: Jste z Prahy a volný? Černovlasý a opravdu tak hezký jako na obrázku? Odpověď v příštím čísle čeká devatenáctiletá. — 2. Je

značka „Váša“ ve skutečnosti tak správný kluk jako na fotce? Jestli ano, odpovězte! Zdenka. — 3. „Smutný život“. Jste-li volný, napište! 17letá studentka se o vás zajímá. Bude to vzájemné? Irča. — 4. Která ze značek: 5 seznámí se s 23letou kantorkou? (Snad to ani nebyla kantorka. Snad přidáno k vůli efektu.) — 5. Značka „Černé oči“. Vojáčka pod touto značkou ráda by poznala zámožná 45letá vdova.

Soumrak ženství. Kdysi volávaly dívky:

— Děvčata, utíkejte! Chlapci jdou!

Přichází doba, kdy mladí muži budou volati:

— Hoši, utíkejte! Holky jdou! — Soumrak ženství.

Duše již hniující pod páchnoucím výměškem hříchu. Duše uzavřené v těle, které z chrámu Ducha sv. proměnilo se v hrob. Duše spirálovitě lákané k falešným dobrům, které ze sluhů stávají se pány. Duše žíznivé jako cestovatelé zbloudilí v písečné poušti. Duše beze světla, obklopené temnými plameny, do kterých foukají démoni. Mrtví, kteří se podobají živým, protože se hýbají. Pytle masa, pochoutky červů výčitek svědomí, držící se země a zlata, a pozemského bláta, mezi nimiž po dvacet století vznáší se kříž.

Ty, Spasiteli, jenž jednou rukou ukazuješ na srdce trním věnčené, ty nejvyšší králi lásky, voláš lásku ke své lásce. A voláš i záští k Lásce. Ty čekáš, trpělivý nedočkavče, až do poslední minuty, až do posledního zlomku tveřiny. A zavřeš-li pak bránu? — Tu ze všech propastí pekelných vyřítí se s rykem démoni. Měj slitování, Pane, s tím, jenž nemaje lásky k Tobě, ani sebe nemiluje! Ó Lásko nemilovaná, Lásko opuštěná, jsme-li Tvými nepřáteli, znič nás ranami lásky! Vypuť šíp z toulce svého Srdce a zraň naše, jako jsi zranil srdce sv. Terezie z Avily, jako jsi zranil ruce, nohy a bok svého žebráčka Františka! Buď učitelem a ideálem lásky dívčího srdce, aby, až jednou zakusí nestálost a nemo-houcnost mužského srdce, a přec bez lásky žítí nemo-houce, z nešťastné lásky k muži, ale šťastné lásky k Tobě, nejskvostnější růže nachové, krvavé, položily k Tvým nohám.

FIFLENKA.

Štíhlá, zlatovlasá dívka odložila raketu a vklouzla do platinově šedého pulloveru. Ze skupiny pánů mladý fešák zastoupil jí cestu:

— Co dnes tak brzy, slečno Otylko?

— Čeká mne večere u příbuzných. Nesmím se opozdit.

S důvěrností snoubence poceloval ji ruku, zatím co dámy šeptaly:

— Tahle ta Slavíková je vždycky tak elegantní!

Za tenisovým hřištěm úsměv slečny Otylky uzmál v úsměšek.

— Pěkní příbuzní, pěkná teta, pěkná večere! Matka nemocná a brambory na loupáčku.

Proběhla polovicí Brna a zapadla do plísňě sklepního bytu. Matka sedí u petrolejové lampy a sprayuje Otylčiny punčochy, s prací až u krátkozrakých očí. Šest let prala a chodila po posluhách, aby udržela dcerku ve školách.

— Maminko, až dostanu místo, najmeme si slunný byt, budete se mnou chodit v satinových šatech, půjdem do lesa na Myslivnu a zpět se stavíme v restauraci na večeri.

Vystudovala. Dostala místo v bance. Nenajaly si slunný byt, nechodily do přírody. Nakoupila si šatů, aby nezůstala společensky pozadu.

— Ale až dostanu přidáno, mami, pak . . .

— To je dobře. U nás v bance je mnoho pánů v dobrém postavení. Nechci ani domyslit.

— Otylko, jsi bledá, poznamenala jednou matka.

— Není divu. Schází mi vzduch, pohyb. Předplatím si na tenis. Ten slunný byt ještě odsuneme.

Nazítří přinesla si mnoho krásných věcí: raketu v plátěném pouzdře, rozkošné bílé, splývavé hadříky a svetříky pastelových barev. V zatuchlé světnici rázem se rozjasnilo, když předváděla toalety, dresy.

— Jsi moc hezká, Otylko!

— Je mi toho zapotřebí. Až se bohatě provdám, budu vás podporovat, mami. Uvidíte!

Přicházela domů rozjařená, zasněná, mluvila matce

o elegantní společnosti, tanci, čaji, a posléze napověděla cosi o něm. Matka naslouchala s žízní ustaraných vdov, odložených životem a hrála se na výsluní dceřiných úspěchů. V její sny pradleny zasahoval rytíř, aby se ujal její princezny. Teď teprve páchl slečně Otylce jejich byt plísni a vášnivá přizpůsobovací touha a ctižádost inspirovala ji ke lži, kterou unikala z rozpaků svého původu. Matka schovávala rozeprané ruce pod zástěru, červenajíc se jako provinilá školačka. Své denní starosti skrývala před dcerou jako odpuzující vředy jejich živorení. Často nepozorována tiskla si levici na srdce, oddychujíc nepravidelným dechem.

— Snad nestůněte, mami?

— Ale to je jen únava.

— Nu proto. To by se mi nyní nehodilo. Mám dovolenou přede dveřmi. Považte! Jeho rodina pozvala mne na Jadran, Dubrovník, Lokrum, moře! Víte, co to znamená? Přijímají mne do rodiny. Potřebuji k večerním šatům střevíčky. Bude tam společnost. Střevíčky z hadí kůže číslo 37.

— Děvče! Včera jsme platily činži a k večeři byly brambory.

— A já mám pouze na cestu a na zodenní pobyt. Bože! O jak hloupé věci se rozbíjí moje štěstí! O pouhé střevíce. Bez nich nemohu jeti.

Za týden musila k matce zavolati lékaře.

— Řekl jsem vám přece, že vaše matka nesmí se namáhati s prádlem. Potřebuje klid, léky. Snad Poděbrady.

— To je nemožné. Za tři dny odjíždím do ciziny.

Chladně a s výčitkou se na ni podíval.

— Teď si vzpomněla stonat. Neodjedu-li, ztratím Jana.

Matka zkrušená diagnosou, zánětem srdečního svalu, krčila se v kanafasových polštářích jako provinilé dítě.

— Proč se stále obíráte tím prádlem? Dala jsem vám tento měsíc přece přídavek. Hledte, co mi působíte za překážku před odjezdem.

Matka ukázala na stůl na balíček:

— Máš tam, Otylko, ty střevíčky z hadí kůže číslo 37. Chtěla jsem si vydělat, abych ti je mohla koupit.

— Mami! Namočila obklady a přikládala je na matčino srdce. Zdálo se jí, že se vrátila o deset let zpět. Před desíti lety vrátila se ze školy. U stolu před hrnkem kávy seděl hodinář ze sousední ulice v manchestrových šatech a pohlížel teple na matku-vdovu. Matka měla své ebenové vlasy úhledně sčesány, přehozenou krajkovou zástěru a nezvyklý úklid kolem svědčil o vážnosti chvíle. Ale sotva že matka spatřila Otylku se školní brašnou mezi dveřmi, zvážněla, přiskočila k ní, schvátla do náruče, volajíc pevně: — Ne, nevdám se už! Zůstanu jí celá! To teď proběhlo hlavičkou dívky.

Matka dívá se na nerozdělaný balíček.

— Nezkusíš si je?

— Ne, maminko! Nevezmu si je vůbec.

— Přece pojedeš . . .

— Ovšem. Ale s vámi do Poděbrad. Budete se léčit.

— Já ti nerozumím, Otylko! Rozhněváš si Jana.

— Co na tom? Odřeknu Jadran. Ještě teď jim napíši. A rozhněvá-li se Jan, neztratím mnoho. Mohla jsem ztratit víc — vás, maminko!

(Upraveno dle článku „Dovolená“ z Lid. Listů r. 1932.)

Dřou se tak leckteří rodičové, aby nakonec měli ze svých dcerušek fiflenky. Jen jim ten život v mládí co nejvíce ulehčit, zpříjemnit. To sousto jídla by za ně rozkousali, aby dceruška mohla je polykat bez práce. Což, matko, budeš vždy stát za svým dítětem a po něm poklízet? Což to je příprava pro životní boj? Což ten svět se bude s tvým dítětem také mazlit?

Slečna Otylka potřebuje pohyb. Dej jí, matko, do jedné ruky kartáč a do druhé hadru, ať klekne a umývá dlážku. To se jí budou svaly na nohou a rukou také rytmicky vyvíjet, a při tom vykoná kus práce a naučí se práci cenit. A co se z mládí naučí, později jako by našla. Kdo ti za to ručí, matko, že snad tvoje dítě jednou ne-

bude toho potřebovat a snad bude rádo, když si vydělá na živobytí jako myčka v ústavech a kancelářích. Ve velkých městech za zametače ulic hlásí se i mladíci s maturitou, jen když se poctivě obživí. Práce ani ta nejnížší nehanobí člověka.

— Otylko, to není pro tebe! Budeš se mazat a špinit s těmi kastróly? Já si to umyju.

Matko, chyba! Což to dítě je z jiného těsta, než ty? Ať pozná, co je matčina práce pro domácnost den co den. Což její ruce jsou z cukru, že by se ve vodě rozpustily? Či myslíš, že bude míti tvá dcera vždy služku k dispozici, která by za ni sprostší práce za peníze vykonala? A jsou ruce šlechtičen jemnější, než tvého dítěte, a ty ruce v rukávech a rouchu řeholní sestry musejí u těžce nemocných konati práce daleko nižší a ošklivější, než umývání talířů. A chirurgovy ruce v lidském tuku a střevech při operacích. Živit v mladém stvoření domnění, že je něco víc než obyčejný smrtelník, je živit v něm ješitnost, domýšlivost, pýchu. Dost na těch superlativech, kterými nadívají tu její dušičku mladí i staří čme-láci.

— Slečno Týni, vy jste jak v té naší hymně 4. a 5. verš: „V sadě stkví se jara květ, zemský ráj to na pohled! Jara květ, ráj na pohled, ve společnosti veršotepců, básníků. A doma maminka poroučí, aby vyhrabala z kamen popel. Jak se to rýmuje?

— Slečno, vy jste klasická symfonie! Klasická symfonie — a škrabat brambory. Jak se to rýmuje? I prsty po nich žloutnou. Vidět ji její vis à vis z tenisu, jak jeho ideál škrabe brambory! A je po symfonii.

Slečno Otylko, slečno Málči, slečno Pimpo! Když jste se narodily, možná, že tatínek by byl měl raději chlapce, než děvče. Ale maminka přijala vás z Boží vůle, těšíc se, že až zesílíte, bude míti ve vás pomocníci. Starala se, snad se i dřela, ruce prádlem pro vás rozedírala, punčošky vyspravovala, šatečky zašívala, žehlila, ne abyste se jen na ni dívaly a staly se fiflenkami, ale abyste dospěvše do rozumu, a cítíce, že i v srdci cosi nepoznaného vám začíná rašit, převzaly do práce aspoň to, co se týká jen

vás. A tak těm rukám a hlavě matčině ulehčily. Láska rodí se vám v srdci. Chcete býti krásné, poetické, líbiti se. Vaše rty dovedou se semknouti ve skvostné, jedinečné, okouzlující úsměvy, a vaše slova jsou vybraná jak slova básníková. A když toto všecko k cizímu, jen od vidění známému, jenž dosud žádné oběti pro vás nepřinesl, proč ne k otci a matce? Tam v první řadě. Kdo ručí vám za to, že do týdne budete míti ještě tatínka a maminku. Nadlehčete jim jejich práci, ať i tatínek si spokojeně pohladí bradu a pronese moudře mamince:

— Přece jen pro domácnost je to děvče lepší, než kluk!

SILENKA NADMUTÁ A BLAŤOUCH BAHENNÍ.

— Slečno Jindro, nechtěla byste dnes večer se mnou do města do divadla? Mám dvě vstupenky a moje žena odřekla.

Tak to pěkně řekl pan pošt mistr své podřízené. Křestním jménem ji zavolal, on, vždy tak odměřený. — Nebyla ještě nikdy v divadle. Řekla:

— Ano, plna radosti. Při obědě doma hlásila:

— Dnes večer jedu s pošt mistrem do divadla. Pozval mne, protože jeho paní se to dnes nehodí.

— Dítě, to nejde, na to otec truhlář. Děvče si nesmí dát nic darovat. Ani vstupenku do divadla. Řekni odpoledne, že děkuješ za pozvání, ale že musíš odmítnout.

Jindra svěsila smutně hlavu. Vložila se do toho matka:

— Prosím tě, muži! Děvče ztratí místo, zkazí-li si to s pošt mistrem. Nevíš, že chtěl vzíti jednu z města, protože prý děvčata v místě jsou tak nesamostatná.

— Myslím jinak. Děvče dorůstající si nemá dát nic darovat.

— Nebuď tak staromódní a popřej dítěti té radosti, naléhala matka. Dnes se to už tak přesně neodvažuje. A potom. Pošt mistr je přece ženatý.

— Ženatý, neženatý, všecko jedno. Děvče, pamatuj si

jednou pro vždy: Nenechej si nic darovat, nic zaplatit, ani jízdenku, ani kávu. Když jsi už řekla ano, tož dnes s Pánem Bohem. Ale pamatuj si to pro budoucnost! Po druhé poděkuješ a odmítneš. A stavíte-li se někde, nedej si nic platit!

— Můj Bože, muži, jak můžeš tak mluvit? Je to přece její šéf. Buď rád, že děvče je u svého představeného dobře zapsáno. On to má v moci, aby postupovala. Jiní tatíci byli by rádi.

Jindřiška oblékla si nedělní šaty, hráškově zelenkavé hedvábí, jež tak nádherně hodí se k bílému a růžovému obličejí a zlatohnědým vlasům, a vzala si obložený chlebiček. Po úřadování jdou ihned na vlak.

— Bav se dobře! volala matka.

— Tatínek mi zkazil celou radost.

— Víš přece, že je ještě ze starého zákona. Dnes se už poměry změnily.

Večer čekal otec u posledního vlaku a odvedl si dcerku domů. Děvče zářilo radostí. První krok do života. Tolik nového, dosud nepoznaného. Po divadle, kde ji koupil bonbony, řekl poštministr:

— Dnes večer jste mým hostem. Zavedl ji na dobrou večeři a sklenici vína. A to vše jí ten staromódní tatínek nepřál.

Ráno o osmé hodině ležela na stolku slečny z pošty v úřadě tabulka čokolády.

— Zbytek od včerejška, hlásil pan šéf. Je váš pan otec vždy tak starostliv o vás? Všecka čest. Ale dnes se život změnil. Staří páni se nehodí do našich poměrů.

O tři dny později podstrčil pan poštministr slečně krabičku jemné, plněné čokolády tak šikovně, že ji při tom daru pohladil po ruce. Dívka, oslněná domnělým štěstím, ani nepozorovala, jak se hranice pomalu posunují.

— Mami, dnes večer mohla bych na koncert. Ale tatínek . . ., však víš, řekla po dvou týdnech.

— Snad jsi neodřekla?

— Ne, to nemohu přece svému šéfovi. To by byla urážka.

— Víš co? Řekneš tatínkovi, že půjdeš k přítelkyni, poněvadž se blíží vánoce. Co můžeme dělat, je-li otec tak nerozumný.

A tak za protektorátu matky společné zábavy staly se pravidlem. Styk stal se něžnější, rostla pozornost pana šéfa; brzo kožená kabelka, brzo hedvábná bluzka, rukavice . . . Na dotazy poctivého otce brala matka ty pozornosti na sebe, že přece musí děvčeti něco nového koupit, když vydělává. A byla pyšná na to, jak dobře její dcera je zapsána. Silenka nadmutá.

V únoru slavil pan šéf narozeniny. Slečna Jindra přála mu vybranými slovy, básnickými, vzletnými. Šéf vřele tiskl její obě ruce, pak potáhl a natočil knírek, sešpulil ústa a šarmantně zaprosil o jednu neúřední pečeť.

— Jindro, snad jsem si to zasloužil. Nebyl jsem k vám vždycky hodný? Jsem přece ženatý člověk. Skutečně, nic na tom není. Tož bych rád viděl v den narozenin, že i vy jste ke mně laskavá.

Mohla tak nevinnou prosbičku odmítnout po tolika pozornostech? Ostatně, nic na tom není. To je ve vší počestnosti.

Od toho dne stalo se to denní služební povinností.

Jednoho večera nešli ve městě do divadla, nýbrž do varieté. Tam viděla slečna, co ještě nikdy a nikde. Těžké víno, probuzená smyslnost, na zpáteční cestě auto — —. Blaťouch bahenní.

A den na to zápasilo děvče v úřadě se slzami. Pan šéf přinesl těžké červené víno a naříkal:

— Jsem nešťastně ženat. Má paní se ke mně nehodí. Nerozumí mně. Dám se s ní rozvést. Jen s tebou budu šťasten

Když u ředitelství se dověděli, jaká je v oné obci na poště Sodoma, poštmistra přeložili, slečinku propustili.

— Taková hanba, rvala si matka vlasy. Člověk může ztratit víru načisto. Den co den jsem se modlila k jejímu anděli strážci. Každý večer! A teď toto!

Chtěla poslat děvče v hanbě z domu. Ale otec se do toho vložil:

— Zůstane doma. Ty jsi vinna. Nes nyní následky svého jednání!

Za války byla slečna Jindra zase přijata na pošť. Může se nyní starat sama o své dítě.

(Dle Burgerové „Z deníku porodní babičky“.)

★

Ten lístek do divadla a ta čokoláda přišla slečince z pošty hodně draho. Chlouba a cena dívky není v její spanilosti, v jejím vzdělání, v jejím úboru, v uměleckém talentu, ve znalosti řeči. Ta je ve vědomí její dívčí cti a nedotknutelnosti. Písemným dokumentem s razítkem a podpisy o tom vykázati se sice nemůže, za to svědectví jejího svědomí činí ji ve vystupování jistější a sebevědomější než doktorský diplom v černém futrále. Po rovině kráčí se vždy jistěji než po nakloněné ploše. A hygienický dosah svědomí: jsem čistá — jest třeba se stejným důrazem podtrhnouti, jak vliv hlubokých mravních depresí a rozervanosti na nervové ústrojí. Duchová přirozenost člověka patří také k jeho přirozenosti, a kdo se proti ní prohřešuje a jejím zákonům, odnáší si trest těžší, než kdyby se provinil jen proti zákonům fysické, tělesné přirozenosti. Tato duchová přirozenost není luxusem v domácnosti našeho bytí. Bez ní ztrácí fysická existence smysl a cenu. Porucha fysických zákonů a funkcí těla má vliv na život duševní. Při nemoci na př. ztrácí chorý radost ze života, chuť přemýšlet, tvořit. A porucha mravních zákonů duše má stejný, ne-li větší vliv na funkce těla. Ve zlosti na př. člověku nechutná, žluč se mu uleývá hojněji, nemůže usnout. Už August Comte napsal, že lékař, který u pacienta vyšetřuje a léčí jen tělo a duševnímu jeho životu pozornosti nevěnuje, zasluhuje názvu zvěrolékaře.

Nejošemetnější porucha zákonů duše je těžký hřích a musí se vždy projevit napřed ve vyčítajícím svědomí a hned na to v nervovém systému. To je zákon Boží a ten trvá.

Ted' že jsou jiné časy? Tatínek že je staromódní? — Což teče nyní Švarcava od Brna do kopce k Doubravníku?

Cožpak stavitelé začínají stavbu domu od střechy? Cožpak se chodí moderní člověk nyní pást? Cožpak nezavírají za mříže zloděje, chytanou-li ho, v republice švýcarské zrovna tak jako Egyptané 3000 let před Kristem Pánem? Cožpak Moravánek přichází na svět ve XX. století jinak než přišel na svět Kain a Abel? Což nelíhnou se také dnes kuřátka z vajíček? Což 3×3 už není 9? Což nepadají trnky se stromu i dnes k zemi? Jen co je čistě lidské, se mění. Ty, Bože, a Tvůj pořádek a zákony jsou bez proměny.

Co žije, to podléhá zákonu, i ten nálevník skrytý oku neozbrojenému, i majestátní slunce. Jak suverénním je život, tak suverénním je zákon. Oba vyšly přímo z ideje Tvůrce, ne aby se požíraly, ale podpíraly, ne aby se navzájem ničily, ale sebou trvaly, sebe doplňovaly. Čím vyšší život, tím mohutnějším je obepjat zákonem. Čím dokonaleji splynul život a zákon, tím bohatší a plnější lze čekatí rozvoj.

Láska je projev života nejvyšší, nejlidštější, je život sám (abych citoval slova dr. Xav. Nováka, Kněžské problémy, str. 273). A láska by neměla znáti zákona? To snad jen láska, která v sobě necítí ani povolání, ani síly, státi se básní životní dvou rytmicky tlukoucích srdcí, nýbrž které dosti je na opilém výsknutí vášní spité chvíle. Že by láska nestrpěla nad sebou kázně trvalo ji spínající? To jen láska, která nestaví, ale boří, která pálí, ale nehřeje, která bere, ale nedává, která miluje, ale jen sebe, která právě tolik zasluhuje býti zvána láskou, jako zasluhuje smrt, aby zvána byla životem.

Mezi muže s planoucím, chtivým očima, s krví na horečnato rozvířenou, a dívku čistou, jako anděl s mečem planoucím při vchodu do ráje staví se zákon, aby bránil všemu, co se zove špínou, náruživostí, zvířecností. Ten zákon je manželství. Každé jiné splynutí mimo manželství je těžké porušení zákona Božího, jež se vždy mstí na tom, který požádal, i na té, která dala sebe. To není výmysl a sekatura církve katolické. To je nezměnitelný zákon Boží, jež nemůže býti přestoupen bez trestu.

Člověk není zvíře. Ba i to zvíře v této věci musí se řídit pevnými zákony. Dívka, jež rozhodne se dáti s velikou obětí a s velikým sebezapřením, o němž muž nemá ani tušení, to nejdražší, co má, smí to dáti jen jednomu jedinému, a to jen a jen v manželství. Jen tenkrát je tato její největší obět bez výčitek svědomí, a nezasáhne rušivě do jejího života duševního, morálního, a proto ani ne fysického.

Romány, divadlo, kina, předvádějící vzplanutí a vybití vášně smyslné, ty Don Juany, Casanovy, ty Kleopatry a Messaliny, zachycují zpravidla jen ten požár, ale spáleniště už neukazují. Jen ten výbuch Vesuvu, ale pro srdcervoucí výkřiky Pompejanů, hynoucích v ohnivém popelu, jsou hluché. Jen tu zář kinohvězdy, ale její konce v opiovém brlohu nebo ve vlnách zamlčí. Jen tu sladkou, vábivou stránku hříchu; o hrozných, nervy drásajících výčitkách svědomí, jež jednou dostaviti se musejí, mlčí.

Inu, lidská faleš, ba víc než lidská, ďábelská. Jen okus! Budeš jako Bůh.

Okusila. — Ďábel se zachechtal.

Před dvěma skupinami mužů měly byste, slečinky a všechny vdavek chtivé, od matek býti varovány. Ty, které už matek nemají, ale moc rády by svoje dívčí jméno — slečno Citronová — zaměnily za mužské — paní Pomerančová — buďtež mnou varovány: 1. před mládenci a muži, kteří pod záminkou budoucího manželství pokoušejí se z nich vymámit peníze, ať na nový byt, zařízení, kolky, žádosti, cesty, a 2. před muži, kteří pod slibem manželství budoucího mají děvče, aby je připravili o to nejdražší, co má, o její dívčí čest a panenství.

Poctivý, charakterní a mravní uchazeč o dívčí přízeň a lásku nikdy tak hluboko neklesne, aby ještě před manželstvím připravil poctivé děvče o její úspory a její čest. A kdo se o to pokouší, je buď podvodník nebo bídák, mravní umrlec a blaťouch bahenní, a s takovými, slečno Jindro, neuděláte štěstí. Budete podle slov maminky sice moc dobře zapsána, ale jen v matrice křtů.

DVĚ MLADÉ UČITELKY.

— Paní kolegyně, snad byste se nechtěla uzavírat světu jako řeholnice? Máte-li s úspěchem vychovávat mládež pro život, musíte ten život znát. Rozhodně stanete se členkou kasina v blízkém městě a budete jezdit tam s námi na koncerty, klasické hudby, na přednášky, plesy, které kasino pro své členy pořádá. A ta příjemná společnost a zábava s inteligencí! Zde byste zatuchla.

Když si všecky ty řeči učitelek doma v hlavě urovnávala, připadala si zoletá Růžena Wantolfová, teprve z ústavu vyšlá učitelka, jako venkovská, nezkušená putička. Styděla se skoro, že nedovedla hovořit jako ony o čtyři léta starší, zvláště slečna Elsa Söderblomová.

Ta už to zařídila, aby slečna Růžena dostala pozvání k prvnímu plesu. Růžena nebyla dosud v tanečním sále. Takový ples musí býti přece jen krásným a zajímavým. Nic zlého při tom není a všechna mladá děvčata tancují tak ráda. Škoda, že nemá plesového úboru.

— Slečno Růženko, půjčím vám jeden ze svých, nabídla kolegyně Elsa Söderblomová. Přijďte ke mně zkusit!

— Růženko, jsi okouzlující. Ty budeš mást hlavy mužům na plese. Podívej se do zrcadla!

Mladá učitelka při pohledu do zrcadla se začervenala.

— Elso, tak přece se nemohu objevit. Půjč mi jiný, méně vystřižený!

— Ale blázínku, to přece není nic zlého. Tento úbor je ze všech mých nejslušnější. Všechny dámy přijdou v takových toaletách. To je móda. Jsi nádherná. Naposledy mne svým zjevem vypudíš ze srdce mého ženicha.

— Ty jsi zasnoubena, Elso?

— A ty to nevíš?

— Čím je on?

— Ředitelem továrny. Uzříš ho na plesu živého a zde si prohlédni jeho podobenku a přečti jeho dopis včera došlý. O vánocích máme svatbu. Mám toho školního prachu až po krk.

— Proč ses tedy stala učitelkou?

— Abych postoupila v sociálním postavení. Jako dcera obyčejného mistra Söderbloma mohla bych se stát manželkou nanejvýše nějakého kupce nebo menšího úředníka. Učitelku však může si domů odvésti vyšší úředník, ředitel, profesor, doktor. Mimo to umím anglicky a francouzsky a budu moci svého muže podporovat v korespondenci. Učitelství není mým cílem. Pouze prostředkem k cíli.

Oči všech utkvěly na obou mladých učitelkách vstupujících do taneční síně. Těžko bylo vybrat z nich krásnější. Ředitel Weyden, pětatřicátník, už čekal a uvedl obě na jejich místa. Nejpevnější dobré úmysly slečny Růženky ztroskotaly. Byla přímo obléhána. U bufetu zástup pánů stál jí k službám. Ředitel Weyden kroužil s elegantní roztomilostí a gracií kolem své snoubenky, jako země kolem slunce. Jeho pohledy byly tak hřejivé a vděčné.

— Růženko, jsem tolik šťastná. Karel mi vypodobnil náš budoucí byt. A o tobě sdělil, že všichni páni přáli by si býti tobě představeni a zvědět něco o hvězdě, jež tak náhle vzešla před jejich zrakem. I ty budeš jednou tak šťastná, jako já. I ty najdeš ve své osamocnosti srdce, které tě učiní šťastnou.

A už den na to zoletá učitelka dostala pohlednici z Wasterasu od tichého ctitele, kde jí děkuje za štěstí, že ho vyznamenala tancem; z Upsaly nádhernou kytici s přáním, aby její cesta života byla poseta jen květy; den na to tři pohlednice od bankovního úředníka, studenta medicíny a poštovního tajemníka. Jiná od poručíka.

— Růženko, nedej na to nic! To nejsou ti praví. Ti běhají za každým hezkým děvčetem, přísahají věčnou lásku každý den jiné. Ty neznáš svět. Raduj se ze své nevinnosti a nezadej si! Já to znám, bohužel. Já však už vjíždím do přístavu, ty teprve odrážíš od břehu v otevřené moře.

Mladý pokladník prosí o pohlednici, aby měl její podpis. Konfekcionář posílá čtyři rýmované verše o hvězdě života. Dámská konfekce z Upsaly prosí, aby

si u ní dala ušít šaty jen za zaplacení látky. Jest v zájmu firmy, aby mohla na tak oslnivé kráse ukázati svoje umění. To bylo v červnu.

V říjnu došel telegram od slečny Elsy:

— Přijedu v .11. hodin. Čekej na nádraží!

Přijela uvadlá, s hnědými skvrnami na skráních a na čele. Nevrátí se do školy. Už nemůže.

— Musím Karla přiměti k rychlé svatbě.

— Nač ten spěch? Vždyť jste se smluvili na vánoce.

— Růženko, nerozumíš. Jsi ještě nezkušené dítě. Pak se podívala ke dveřím, jako by se bála, aby ji nikdo neslyšel a pošeptala: — Musím, musím. A s velkou námahou vypravila slovo „matka“. Padla Růženě kolem krku a dala se do pláče.

— Ví to tvůj ženich?

— Ano.

— Co říká?

— Že nemůže, až v lednu. A to bude už pozdě. To já nepřežiju. Padla jsem dnes před ním na kolena a prosila, aby šel se mnou na úřad k vůli ohláškám. Řekl, že hned nemůže, ale že se tak stane co nejdříve. Růženko, klesla jsem hluboko. Raději bych byla mrtvá. Prosila jsem ho o peníze, které jsem mu dala, o 100 marek, abych měla na živobytí. Odpověděl vyhýbavě.

Slečna Růžena vypomohla kolegyni a doprovodila ji na nádraží.

8. listopadu nová depeše: Přijed', prosím, ihned. Je zle.

— Co se stalo?

— Čti! a podala jí dopis od Karla: — Milá Elso! Musím říci pravdu. Zpronevěřil jsem firmě peníze. Jsou mně na stopě. Musím prchnout za hranice. S Bohem navždy!

— Růženko, co chceš víc? Jak mne miluje ten šlechtetný muž! Vid', že mohu býti naň hrdá?

— Kolik jsi mu půjčila?

— 900 marek.

— Pojd'! Půjďme se přeptat k firmě!

Šly.

— Můžeme mluvit s panem ředitelem Karlem Weydenem?

— Slečno, nevíte to? Prchl i s obsahem pokladny. Takový defraudant! Nahoře je soudní komise. Je vám, slečno, dlužen?

— Je.

— To už je ztraceno. Utratil peníze s dvěma holkama. Jedna se jmenuje Fifi a druhá Lulu. Už jsou zatčeny. Elsa strašně vykřikla.

— Pojď, neopustím tě!

Šla beze slova, jen hluboce vzlykala. Došly na most. Vtom se splášili koně. Vše překotem prchá. Ve zmatku ztratila Růžena Elsu. Kde je? Hledá ji půl hodiny u mostu a pak v bytě. Jde to hlásit na policii. Tam nic nevědí.

Ani do rána nepřišla zpráva. Vtom zahrčel policejní telefon.

— Slečno, buďte silná! Teď hlásí stráž, že z vody vylovili mrtvolu ženy. Jedte tam se mnou!

Komisař sundal plachtu s mrtvoly. Byla to Elsa.

(Celý překlad, jenž má pokračování, je upraven dle článku Rosa Wantolfs Tagebuch od Dr. Höplera.)

Ubohá rusálko bledá! Tak jsi vyřešila první a poslední života svého karambol. Dvacetičtyřletá. Musilo to tak skončit. Ne proto, žes klesla z lásky k muži, jenž nebyl hoden tvé oběti. I jiné klesají. I cedry. Ale proto, žes nenašla kříž, o který bys se byla opřela v bouři života. Vzpomeň, jakou jsi dala kdysi odpověď na otázku kolegyně: — Elso, věříš? Tehdys pokrčila rameny a dodala: — Ano a ne. Myslíš-li, Růženko, pravdy katolického náboženství, pak ne. Nejsem o jejich pravdivosti přesvědčena. A přece mi to nevadí. Nijak tím netrpím. Své povinnosti ve škole plním. Děti i dospělí mají mne rádi. Představení jsou se mnou spokojeni. Zkoušky jsem vykonala skvěle a mému soukromému životu nedá se nic po mravní stránce vytknout.

— A když toho všeho dosahuje u mne mé náboženství, pak jest jistě dobré a pravé. Mám víru, mám náboženství, ale jiné než ty. Můj Bůh je vznešenější než křesťanský. Jeho oko hledí na mne z hvězd tichých, jasných zimních nocí, z červánků jarního jitra, v hřejivém paprsku štěstí, tryskajícím z milých, věrných očí. Slyším jeho hlas ve hvízdání větru a rachotu hromu, v šelestu stromů a zpěvu ptactva. Cítím jeho dech v podzimním listí i v kapkách dešťových. Můj Bůh je všude. Ve světle i v růstu květiny, ve volajícím jelenu zrovna jako v písničce pastevce. Je nevědomý v kameni, podvědomý v rostlině, vědomý v člověku. Jemu se kořím ne ve studených chrámech z kamene. Ne. V přírodě. Nebesa jsou klenbou jeho domů, celá země jeho oltářem, na němž slunce zapaluje oběti. Šumot lesa pěje mu chorál a větve stromů jsou svícemi v jeho chrámu. Tam se nadchnu pro nejvyšší bohoslužbu, jež jest: vésti člověka k osvětlení, kultuře a lásce k člověku, osvoboditi boha v člověku od pověr, předsudků a úzkoprsosti od dávných pohádek o hříchu a vině. Bůh je ve mně, on je hybnou silou mých činů, citů. Nic nemůže býti hříchem, protože Bůh nemůže hřešiti. A umru-li, rozplynu se ve vesmíru a zajdu jako vlna v moři. To je moje náboženství a náboženství mého Karla. To je naše víra, které on mne naučil, a která je lepší a vznešenější než katolická.

To ubohé mladé stvoření snad nemělo ani tušení, že tato fantastická víra, do jejíž listů katechismu by se výborně balily čokoládové bonbony plněné malinovou limonádou, je naparfumovanou nevěrou, nevěrou v rukavičkách, neuznávající osobního Boha, zcela odlišného od tvorstva, světový názor pantheistů či monistů, nic nevědoucích o Bohu Synu, o Bohu Duchu sv., o svátostech, o Matičce Boží. Uspávalo se to mladé stvoření, že věří v Boha, a přece bylo naprostým nevěrcem.

A přece plnila stavovské povinnosti, děti i rodiče měli ji rádi, i pan Weyden. Nikdo ji nemohl něco špatného vyčíst. Ergo, důkaz, že i nevěrec může býti poctivým člověkem i bez Boha. Že bez Boha? Čí je to vzduch, který vdechuješ? Čí slunce, z něhož se těšíš? Čí voda, kterou

piješ? Čí země, po níž chodíš? Sestroj si své privátní slunce a nedej se ozařovati sluncem Božím. Chemicky sestav si svůj privátní vzduch, svou privátní vodu a nepřijímej, co je Božího.

Že můžeš býti charakterním člověkem i bez Boha? A to chceš tvrditi, žije mezi námi, kteří věříme? Na italské frontě jsme v regimentě pochodovali na frontu k Piavě jen v noci. Nejednen voják dřímal, a přece pochodoval. Ti, kteří šli vedle, před a za ním, byli mu oporou. Všechno kolem tebe žije a dýchá Bohem a vírou v něho, tisíciletou kulturou křesťanství, a to okolí tě drží, nutí, abys nevybočil. Mezi námi chceš podati ten důkaz? To bys musil žít v džungli mezi sobě rovnými nevěrci. Ostatně jsi nevěrcem teprve od včerejška, ne od narození. A co tě drží aspoň v mezích zákona, že nepřicházíš do konfliktu s Cejlem č. 71, to právě není tvá nevěra, ale zbytky víry, přijaté po předcích.

Když tenkrát po rozhovoru o náboženství s Elsou zoletá kolegyně vrátila se domů, napsala do deníku: Elsa není zlá. Jen, zda její zásady ji podeprou, až všechny ostatní opory se zhroutí. To se přece chválí na katolické víře, že dovede udržeti člověka vzprímeného i v bouřích neštěstí a uchrániti ho zoufalství.

Klesly nevinné, klesají, milují člověka více než Boha. Ale padajíce, opřely se o kříž, aby nepadly hlouběji a k hříchu jednomu nepřidaly nový. Odkopnuté od těch, v jichž slova lásky věčné a věrné věřily, zrazené v touze býti milovány, zneuctěné, opuštěné, obtížené, přivinuly se k Tomu, jenž volal: Pojdte ke mně, které jste obtížené, a já vás občerstvím; k Tomu, jenž nehodil kamenem po ženě, již mu zástup přivlekl, jenž neodkopnul Magdalenu, a ubohé Samaritance dal vody živé.

Proto v katolických chrámech stojí zpovědnice, aby u nich ubohé rusálky bledé v slzách řešily karamboly a nejtěžší problémy svého života.

Ne! Nenaříkej: Sedm let uchází, milého nevidím. Ach, Bože, rozbože, ach, Bože, rozbože, ach, já se utopím! Ne, neumírej v chladných vodách, neptej se Dunaje: Jsi-li tak hluboká, jak já jsem vysoká, bych do tě

skočila? Hříchu hřichem neodčiníš. Připravil tě o víru v člověka, o víru ve slovo muže. Ale máš víru v Boha. Pozemské ztratit štěstí je zlé. Věčné ztratit bylo by huř.

★

JEN DRÁPKEM UVÁZLO PTÁČE. — B.

— Slečno Růženko! I vy budete jednou šťastná jako jsem já. Ani vy nezatuchnete ve školním prachu, prokovala slečna Elsa Söderblomová své kolegyni Růženě Wantoflové.

A slečna Růženka nezatuchla. Její románek začal na břehu moře u Stockholmu.

— Račte prominout, slečno, nepatří snad tato kožená taštička vám? Našel jsem ji na cestě.

Patřila. Vytrousila ji z kabelky, vyndávajíc kapesník. Šťastný nálezce, student medicíny, Viktor Michelson, za odměnu vyprosil si slečnu chvílečku doprovodit. Ze slušnosti a vděčnosti nemohla odmítnout. Hovořili o moderní literatuře. Moc toho neznala. Styděla se za to a v duchu si umiňovala dohnat mezery, aby nevypadala tak hloupě. A když neočekávaně došla od pana studiosa zásilka tří knih, vrhla se na ně, aby v literatuře mohla s učenými pány vyrovnávat v plavném skoku. Dvě z knih, dva romány, kde se on a ona hledají, najdou, ztratí, a nakonec se za sebe dostanou, zdály se jí příliš tuctovými. Zato učené pojednání v třetí knize o tom, jak život na zeměkouli se vyvíjel z jedné nebo více buněk, a člověk z opice, ji zajímala. Lecčemu nerozuměla. Ale příležitostně dá si to od pana studiosa vyložit. Bude míti aspoň předmět rozmluvy a bude se zdáti zrovna tak učenou jako on.

Ani se nenadála, když jednoho dne studiosus medicinae zaklepal na dveře její venkovské učitelské světničky. Rozhovor se točil kol obsahu knihy o monismu.

— Slečno! Boží a vědecký výklad původu člověka. Nyní po těch tisících a tisících letech jest ovšem ohrom-

ný rozdíl mezi člověkem a gorilou. Vědě však náleží usuzovati, jak to bylo před řadou tisíců let. Pohádky z bible o stvoření člověka lidského ducha nemohou přece uspokojiti. Já, slečno, jako protestant, jsem ve výkladě bible mnohem svobodnější než vy, jako katolička. Protestant věří jen to, co mu jde na rozum. Luther odevzdal bibli člověku, aby si ji každý vykládal jak chce a umí. A proto zůstalo z ní moc málo spolehlivého a hodného víry. Slečno! Věda neví nic o nějakém osobním Bohu a Tvůrci člověka. Věda pojímá člověka tak, jak jest. Pudů v člověku jsou jeho zákon, a tyto pudů přemáhati bylo by zákonu v člověku činit násilí, což jest proti přírodě. Mimo to je v člověku řada pocitů, ovládajících jeho činy: smysl pro krásu, lásku, vděčnost za dobrodiní, smysl pro věrnost, pro touhu činiti dobré, pro přátelství. Jdeme-li za těmi pocity a pudů, jednáme, jak žádá příroda, a jsme dobří. To je přirozená mravověda. Na tom stanovisku stojím já, a doufám, že i vy tam budete státi.

Slečna Růženka nemohla si to v hlavě srovnat. Theologicky vzdělána nebyla, znala jen to, čemu se učily ve škole. Ale když pan MUC při odchodu políbil její ruku, až ji oblilo horko, byla přesvědčena, že on má pravdu.

Ano. Bude se dívat na život tak, jak je, a ne v zrcadle nějaké fantasie nebo bible. Tak, jak její kolegyně Elsa Söderblomová.

Brzy na to vyprosil si Viktor Michelson dostaveníčko.

— Slečno Wantolfová, v půl roce skončím studia. Můj otec má velkou privátní kliniku ve Stockholmu. Převzmu na ní místo asistenta. Otec si přeje, bych se brzy oženil. Smím doufat, že vám nejsem zcela lhostejný?

— Pane Michelsone! Vy jste protestant a já katolička. Tato propast se nedá překlenout.

— Dá, slečno, dispensí vaší církve.

— Ano, ale s určitými podmínkami.

— Slečno, jsem hotov přinést každou obět, abych získal vaši ruku.

Doma uvažovala: Viktor je protestant, ale v nic nevěří. Je však hotov z lásky ke mně přinést oběti. Jak

veliká musí býti jeho láska ke mně! Jak je dobrý, jak je šlechetný! Muž takového vznešeného smýšlení jistě udělá svou ženu šťastnou. Ach, Elso, mělas pravdu. I já budu šťastna po jeho boku.

Vzájemnými dopisy a dary květinovými známost se utužovala, až se to dověděla její tetička, která ji vychovala a dala studovat, a teď za ní přijela, aby jí napravila hlavu.

— Růženko, chceš prý se vdávat.

— Tetičko, chci, a co nejdříve. Pravá láska kvete jen v mladých srdcích. Nemám chuti čekati, až bude ze mne vyhaslá sopka, a prometávati plesy, až nějaký třaslavý vdovec, ploužící se jak podzimní moucha, se nade mnou smiluje a pojme mne za manželku, aby nemusil platit hospodyně, a já abych mu přikládala na šlapky flašky s horkou vodou. Chci býti šťastna dle své fazóny.

— Růženko, pamatuj, že studentská láska má trvání jednodenní jepice!

— To se mylíš, tetičko! On je mi věrný.

— No ovšem. Hloupá husičko, ty si myslíš, že jsi zaručeně nejspanilejší, nejroztomilejší a nejžádoucnější dívka v Evropě a v okolí. Kdo tebe jednou uvidí, že se od tebe nedovede odloučit a býti tobě nevěrným.

— Tak hloupá nejsem, abych tomu věřila. Ale Viktor je čestný muž, a protože vím, jak dívky loví mladé muže, chci ho před nimi zabezpečit, a co nejdříve mu dám kladnou odpověď. Kdybys to byla viděla, jak elegantně a vroucně mi políbil ruku!

— Růženko! A ještě něco. To nejhlavnější. On je protestant a ty katolička. Smíšeným manželstvím církev brání. Ostatně jeho otec jako přísný protestant nikdy nesvolí, aby došlo k smíšenému manželství, aby sňatek váš byl katolický a děti vychovávány jen po katolicku.

— Tetičko! Tak daleko ještě nejsme a on z lásky ke mně přinese každou oběť a otce přemluví.

— A když otec ke smíšenému manželství nesvolí? Co potom? Dáš se oddat po protestantsku a svolíš ve výchovu dětí protestantskou?

— Tetičko! Miluji Viktora a on mne. Mé celé štěstí

života visí na něm. Nemohu od něho upustiti a také nechci. I kdybych se k vůli němu měla státí protestantkou a zřící se víry, v níž jsem se narodila, jsem z lásky k němu ochotna tak učiniti. On mně nahradí všechno. A co se děje z lásky, není hříchem.

— Růženko! Na konec řeknu ti to, co jsem o tom mladém studentu zvěděla ve Stockholmu. Kromě menších známostí měl už trojí vážnou známost. První byla krásná švadlenka z Vasterasu, která mu uvěřila. Svedl ji, takže otec musil zaplatit 3000 marek. Druhou měl se sestrou kolegy ze studií. Rodiče její včas zabránili nejhoršímu a poslali dívku k příbuzným za hranice. Těžce onemocněla. Měli s kolegou souboj na pistole a bratr dívky byl střelen do ramene. Třetí byla nějaká slečna kancelářská ve Stockholmu, která už byla zasnoubena. Když ji stále pronásledoval, vlákali ho snoubenec se známými do lesa, tam ho svázali a zbili, že mu otec dlouho na své klinice musil hojiti záda. A teď začal s tebou. Zašla jsem na konec k jeho otci, a ten pravil o něm, že je lehkomyšlný.

— To jsou pomluvy. Viktor není těch špatností schopen. Nezřeknu se ho, i kdybych se musila zřící své katolické víry. Ostatně, nevěřím v Boha. Jeho světový názor je mým.

— Růženko! Domluvily jsme spolu. Ale pamatuj, že to s tebou špatně dopadne. Zkusíš a dožiješ se toho, jak je to zlé a trpké, opustiti Pána Boha svého pro člověka.

★

Jerusaleme, Jerusaleme! Kolikrát jsem chtěl shromáždit syny tvé jako slepice kuřátka pod křídla svá, ale ty jsi nechtěl. Přijdou na tebe dnové zlí.

Slečno Růženko! I na tebe přijdou a přišly. Musely přijít s matematickou jistotou. Boží mlýny! Svou nevinnost jsi obhájila, zůstaneš čistá. Ale ztratilas víru. Ztratilas Boha pro člověka. Což může tvor nahraditi Tvůrce?

Byť měl tě člověk stokrát rád, navždy ho nemůžeš upoutat. A což, když nebude tě míti stokrát rád? Když

se mu znechutíš pro nějakou vadu, kterou nezatušuje ani salon krásy, pro nějaký estetický defekt, na který sis u sebe zvykla, jenž však toho druhého bude od tebe odpuzovat. Snad nemáš ani tušení, jaké nepatrné na pohled maličkosti učiní tvou přítomnost muži nesnesitelnou.

A což, když tobě mužova buď tělesná vada nebo defekt duševní znechutí muže, až s odporem budeš snášet jeho něžnosti? Jak to sneseš bez svátostné milosti manželství a Boží pomoci? Jak si představuješ to vysněné štěstí po boku milované bytosti? Či myslíš, že vybraná jemnost a poetický nádech z měsíců začaté známosti přejde bez kazu i v řadu let manželských? Či myslíš, že stále budete na sebe vrkat jako dva holoubci? To vrkání, možná že bude, ale už ne holubičí. Že po každé čerstvými květy ho budeš vítat u prostřeného stolu? Že po každé tak vroucně se na něho podíváš, že mu přestanou bolet zuby?

Nejošemetnější duševní defekt je nevěra v Boha. I v manželství. Řekni mi, člověče, že jsi aktivní nevěrec, že slovo a pojem „Bůh“ je pro tebe fantasma, a já ti řeknu, že jsi chorý, žeš utrpěl otřes mozku, že v tvé hlavě to není v pořádku, že ti tam nějaké buňky nefungují, že jsi zjev duševně patologický, že nejsi normální, žeš invalida, ubožák, mrzák. A ty v nevěře vidíš jakousi přednost, že ji vystavuješ na oči? Cožpak mluví o své chorobě, komu vysychá mícha?

Ty že jsi něco víc než ti, kteří v pokoře před Bohem se sklánějí? Co je invalida v řádu těla, tím jsi ty v řádu duše. Budí soustrast, je nám ho líto, provázíme ho povzdechem: ubožák. A tu ubohost nezamaskuješ ani učenými slovy, ani odbornými vědomostmi, ani věhlasem, ani doktorátem filosofie. Jsi jako ruský běženec po světové válce a emigrant, kteří žili z milosti naší politické správy a při tom pracovali proti našemu lidu.

Nevěrec patří na operační stůl Božího chirurga, jenž by sňal s jeho duše šedý zákal, patří pod jeho skalpel, pod jeho prozařovací aparát. To je ten ochrnutý, raněný mrtvicí, paralytik, kterého spustili k nohám Božího lé-

kaře. Pro ty čtyři, kteří ho přinesli, smiloval se Kristus Pán nad tím pátým.

Aspoň žena v rodině když má víru a klade muže a děti k nohám Spasitele. Ale když i tato sůl bude zkažena, čím bude osoleno?

Bez Boha není štěstí. I u kořene manželského štěstí stojí Bůh. Jen On se nemění. O člověka měnícího se nemůže býti opřeno trvalé štěstí. Jakési suché, fádňí, úřední, unuděné soužití je snad možné i bez Boha, ale štěstí manželské to není. Buď je to Sibiř nebo Sahara, ale nikdy pravý český ráj. Srdce lidské je neklidné, dokud nespočine . . . Kde? V ženě milované, v muži vyvoleném? Ach ne. Dokud nespočine v Tobě, Bože! Je to osudný omyl, denně se opakující, počítá-li Jeník, že plné štěstí vejde v jeho dům s Mařenkou, a Mařence s Jeníkem. Nevejde. Ne a ne. Tisíckrát ne. Jen drobty, jen zlomky. Nikdy celé číslo. A ti dva mladí lidé chtějí víc než drobty a zlomky. Člověk však víc dáti nemůže. Plné štěstí může vejít jen s Bohem. Bůh a jen Bůh je záloha a reserva lásky, odkud třeba dosazovat. Bůh a jen Bůh je nejúčinnějším pojištěním proti krupobití a úderům hromů v manželství.

Tuto zálohu nutno chystat ne až v té době, kdy se chystá výbava, kdy se opisují recepty na nádivky a kompoty, a kdy se dělá program, koho pozvat. Ta záloha musí býti veliká, musí vystačit pro ni, a ještě musí z ní nabalsamovati život toho, jehož jí Bůh dá jednoho dne za předmět jejího milování. Čtvrt milionu v červené vkladní knížce, činžák na Náměstí svobody, dvě urostlá těla, čtyři zdravé ruce, chuť pracovati, hedvábné prádlo, možnost každoročně dva měsíce prožiti na Riviere, šestisedadlová Tatra a pětilampovka — no, to by bylo něco, něco ke zdaru. Něco! Ale jen pro slunné dny mladých srdcí. Pro kritické chvíle toto „něco“ nestačí. Je příliš nicotným, malicherným.

Není-li zálohy ve skálopevné víře v Boha a Jeho prozřetelnost, nevyšlapala-li si cestičku k svatostánku, k Božskému Srdci, ke zpovědnici, zůstane opuštěnou jak Hagar na poušti a Job na smetisku.

Co živé víry a jakého cviku v životě dle víry žádá se od jinocha, jenž má přijati šestou svátost! A pro přijetí sedmé svátosti, myslíte, že dívce stačí, má-li dukáty, kus pole, hus, kachen dost a novou almaru?

NA SAMÉM OKRAJI PROPASTI. — C.

Paní doktorová Michelsonová! Bude to nádherný titul. Co je proti tomu můj nynější: slečna či paní učitelka Wantolfová? Už za dva měsíce. Koncem prosince odhlásím se z učitelství a koncem ledna bude Viktor promován na doktora veškeré mediciny. 1. února nastoupí místo asistenta v sanatoriu svého otce, a v polovici února budou oddavky. Tak píše Viktor. Otec prý svolil, ale pod podmínkou, stanu-li se protestantkou. Pro svého vyvoleného udělám všecko. Věřící katoličkou už dávno nejsem, a hrát komedii je — bezcharakterní. Jako protestantka nemusím věřit v žádná dogmata. Budu mít plnou evangelickou svobodu, a mohu si utvořit náboženství dle svého vkusu a potřeby. Ostatně nebudu potřebovati žádné náboženství, protože Viktor nahradí mi vše. Naším náboženstvím bude jen láska, jež navždy nás spojí. Navždy? — U protestantů je manželství rozlučitelné. Ostatně je to zcela v pořádku. Nehodí-li se k sobě dva, ať se rozejdou. Jinak je život nesnesitelný. Ale my dva se k sobě hodíme. My dva byli jsme si souzeni. Proto jsme se našli, a nikdy, nikdy se nerozejdeme. Kostky jsou vrženy. Nikdy zpět. Jen kupředu!

O svátcích vánočních došel dopis jejího snoubence. — Růženko! Můj otec je přesvědčen, že jsem věřícím protestantem. Když jsem o prázdninách doma, chodím s ním do kostela na kázání a k večeři Páně. Inu, hrají božskou komedii, a vyznám se v tom. Nač ty lidi rozčilovat? Kdo se chce poctivě životem probít, nesmí se lekat ani lži. Otec žádá, aby i moje nevěsta byla věřící protestantkou z přesvědčení. Přestěhuješ se po Novém

roce do ústavu diakonisek, a budeš se tam tvářit jako já o prázdninách doma. Mně se ta bigoterie v tom ústavu diakonisek protiví. Ale pro svoji budoucnost musíme hrát svoji roli co nejlépe. Jen pár týdnů. Až budeme svoji, ponechám ti úplnou svobodu, a komedie přestane. V manželství oběma polovicím patří svoboda. Jinak je rušen domácí mír.

A tak se slečna Růžena nastěhovala k diakonisám. Jaké však bylo její překvapení, když se u nich shledala s tím, před čím utíkala. Vždyť ty protestantky věřily v Boha, v Krista Pána, modlily se k němu, a měly katechismus. Ten její snoubenec musí mít herecký talent, že při své naprosté nevěře je od nich považován za jednoho z nich. Že šidí jiné, to by mu odpustila. Ale že podvádí i svého otce, to přece není charakterní. Což, bude-li podvádět jednou i ji? Ne. Nikdy ne! U nich bude láska nejvyšším zákonem, a ta nepodvádí.

I ta trapná doba v ústavě pominula, a byla konečně představena otci ženichově.

— Slečno! Mám k vám plnou důvěru a prosím, abyste upřímně mi odpověděla některé otázky. Jeho budoucí nevěsta musí býti upřímně věřící. Ne jako některé nynější volnomyšlenkářské dámy, které nevěří v osobního Boha. Můj syn je plně věřící protestant. Věříte i vy, v co věří můj syn? Jste stejného náboženského přesvědčení s ním?

Okamžik hrozný, protože rozhodující. Buď bude paní doktorovou nebo ne.

— Pane tajný rado! Na poslední vaši otázku, zda jsem v náboženském přesvědčení zajedno s vaším synem, mohu klidně odpovědět, že jsme oba zajedno a není nejmenšího nesouladu mezi námi. Váš syn vám to potvrdí. On byl mým učitelem.

A byla to pravda. On nevěřil nic, a ona zrovna tolik.

14. února byli oddáni. V září dala milostivé výpověď mladá služka. Důvod nechtěla udati. Až konečně. Pán jí nedá pokoj.

Když o té věci hovořila s mužem, vysmál se jí, že je žárlivá. Manželé že si musejí dopřát svobody. Manžel-

ství nesmí se stát donucovacím ústavem. Téhož měsíce začal známost s mladou vdovou, a zprostředkoval jí byt v témž domě, a denně hodiny u ní ztrávil. V prosinci dal mu otec výpověď ze sanatoria. O vánocích stěhovali se kamsi na sever, kde mladý pan doktor začal vlastní lékařskou praxi.

Žena se při přesídlení nachladila a onemocněla. Nábytek ještě nedošel. Bytu neměli. Bydlili zatím v hotelu. Nemoc se horšila.

— Na kolenou jsem prosila Viktora, aby mne neopouštěl. Je mu všechno jedno. Nemám prý ho trápit svým lamentem. Že prý je to jen únava z cestování. Musí prý na 8—14 dní do Stockholmu zpět vyřídit důležité věci. Jistě jede tam za tou vdovičkou. Je mně k smrti. Kéž bych raději umřela! Všecko, všecko jsem opustila, napřed svoje náboženství, pak i samého Boha z lásky k člověku. A ten, jenž mně měl býti vším, teď mne opouští. Smrt v duši, smrt v těle. Jako poslední žebrák jsem tu. Tetička měla pravdu, když na rozloučnou prorokovala: Poznáš, jak jest zlé a trpké, opustiti Pána Boha svého!

Podle dopisu ošetřujícího lékaře tetičce mladé paní doktorové měly události tento spád. Prudký zápal plic na obou křídlech. Lidská pomoc marná. Nemocné jsem to šetrně sdělil, píše lékař. Zoufale vzdychla:

— Milosrdný Bože! Pane doktore, prosím vás, pomozte mi! Zavolejte mi katolického kněze! Jinak jsem ztracena.

— Katolického kněze? Hotelier mne ujišťoval, že jste protestantka.

Sepjala ruce.

— Odpadla jsem. Svědomí mne mučí. Pro milosrdenství Boží, pomozte! Kněze! Kněze! Musím mít kněze! Jinak jsem ztracena. Krůpěje potu vyrážely se na čelo a oči vystupovaly z důlků.

— Milostivá! Nejbližší katolický kněz je odtud 40 km. Povolati ho ještě před vaší smrtí je zcela nemožno.

Odpovědí byl nesouvislý výkřik, který zněl jako rozsudek věčného zavržení.

Stál jsem na smrt bledý a domlouval:

— Uklidněte se! Váš život je v největším nebezpečí. Modlete se! Vzbudte lítost nad tím, co svědomí tíží!

— Kněze, kněze! Pro Boha vás prosím, pomozte! Kněze!

Mráz mi probíhal tělem. Vidiš, jak umírá odpadlík a nevěrec. Tak se budeš jedenkrát svíjeti i ty, až přijde tvoje poslední hodinka. Obrát, dokud čas!

Nemohl jsem se dívat na zápas duše s bázní před Božím soudem. Vyběhl jsem do sousední světničky. Tam jsem klesl na kolena a po dlouhé řadě let zase se modlil. I já jsem byl kdysi katolíkem a odpadl. Já jsem byl před lety — katolickým knězem. Celý můj život od prvního sv. přijímání až do první mše sv. a do toho dne, kdy jsem sundal kolárek, stál přede mnou. — I já musím zpět, jinak jsem ztracen. Vrátím se do církve a dám se na pokání.

Pak jsem vešel k nemocné:

— Milostivá. Bůh vás vyslyšel a posílá vám kněze.

— Kde je? Rychle. Kde je?

— Stojí u vás. Já jsem to.

— Vy?

— Ano, já. Jsem kněz odpadlý. Vaše neštěstí stalo se mou záchranou. V hodině smrti může zpovídati a platně rozhřešiti i odpadlý kněz, není-li možno zavolat kněze jiného. Chci vás zachrániti.

— Bože, jak jsi milosrdný! Jak ti děkuji!

Vykonala životní zpověď a já jí dal rozhřešení, píše lékař tetičce mladé paní doktorové. Vás, slečno Wantolfová, prosí za odpuštění a modlitbu, a děkuje za vše, co jste jí prokázala, a posílá vám svůj deník. Kéž jeho obsah je výstrahou mladým učitelkám před bludnými cestami, jako byla její. Plakala, když si vzpomněla, že muž ji opustil v takové nemoci. Vzkázala, že se na něho nehněvá, a prosí, aby i on pamatoval na svou duši.

Ochrnutí plic rychle pokračovalo. Ještě jednou se na mne podívala, a já rozuměl a předříkával:

— Ježíši, tobě žiji! Ježíši, tobě umírám! Ježíši, tvá jsem v životě i ve smrti!

Při poslední větě skonala.

Teď leží v rakvi v hotelovém pokoji. Ruce svírají křížek. — A já? — Vráťím se do církve a zbytek života prožiji v klášteře. Modlete se, vážená slečno, aby také mně byl Bůh soudcem milostivým.

★

— Slečno Růženko! I vy budete šťastna jako já!

Tak dopadlo to jejich vysněné štěstí po boku milované bytosti, již prvá obětovala víru v Boha a dívčí čest, druhá víru, v níž se zrodila.

Až se vyšine zeměkoule ze své dráhy, nadejde katastrofa. A když tvor vyšine se z dráhy uzákoněné Tvůrcem, nadejde katastrofa. Proti nejvyššímu Zákondárci není rady, ni moudrosti, ni vychytralosti. Na Pána Boha ještě nikdo nevyzrál. A kdekoli a kdykoli se člověk pokusil zlepšiti a doplniti dílo rukou Božích nebo korigovati Boží systém, Boží zákon, po každé je zkazil a na svůj pokus doplatil.

Což už žilo a zpráchnivělo filosofů, kteří prostou víru v Boha takového Bretoňce nebo panímámy z Českomoravské vysočiny pokusilo se nahraditi systémem pozitivismu, pantheismu, evolucionismu, socialismu, marxismu, racionalismu, k němuž přivedly je chemické účinky jejich mozkové hmoty — abych mluvil v jejich tvarosloví. A někdy mozkové hmoty vyživované ne krví čistou, ne normální, ale otrávenou výstředním pohlavním životem a syfilitidou.

A tyto chemické a jiné účinky chorobných mozků stavěny nad evangelia. A přece nebyly a nejsou ničím jiným než prothesami. Což může prothesa nahraditi živý organismus? Což může zub umělý, byť ze zlata, nahraditi stoprocentně zub s nervem? Což potrava kousaná zubý umělými chutná jako rozmělněvaná zdravými? Což s prothesou nohy může invalida pohybovati se tak bezpečně jak tenkrát, dokud měl nohu zdravou? Což hřeje prothesa ruky a dovede hladit zrovna tak měkce jako ruka zdravá? Proč, ubohý člověče, aspoň na noc tu prothesu ruky odkládáš na stůl

a prothesu nohy staviš do kouta? Proč občas musíš ty páky a péra v nich namastit? Je mně tě líto.

Jsi invalida. Jsi mrzák, i když tě povznáší myšlenka, žeš k tomu úrazu přišel v boji za vlast ve frontě a fasuješ naň důchod jako hrdina. Klobouk dolů před hrdinou!

Ubožejším toho invalidy jsi ty, kterýs míval zdravou víru v Boha a pravdy katolického náboženství, a teď místo nich ve své duši nosíš prothesu z dílny moderních filosofů nebo z dílny vlastního mozku. Tebe nemůže povznášet vědomí, žeš k tomu úrazu přišel v bitevní vřavě jako hrdina. Zdravý organismus evangelia jsi odhodil, vyoperoval, a nasadil sis prothesu, kterou musíš mastit, aby nerezavěla, nevržala, u které musíš povolovat šroubky, aby tě netlačila — a při tom si namlouváš a chlubíš, žeš na tom lépe než ten, kdo má organismus zdravý.

Teď teprve že jsi volný, plně svobodný, co nosíš prothesu, a že jsi byl spoután, otrokem, dokud jsi měl zdravý organismus živé dětské víry. — Šťastnou cestu, náboženský invalido!

Všechny vy Růženky, Libušky a Elsy, a všichni vy, kteří si teprve zpíváte:

— A já idem na ďalekú cestu, hen do Brna pre mladú nevestu.

Láska rodí se v každém srdci, zaklepe na každé srdce, dřív nebo později. Její seménko vložil Stvořitel v každé lidské srdce, aby, až vyskočí sluníčko a zaprší vlažička, vyrašila, vypučela a rozvila se. Nikdo se za to nemusí stydět, protože tak to určila věčná Moudrost. Ba i veřejně se k této lásce přiznáte jednou i před knězem a v kostele. I Panna Maria zove se matkou krásného milování.

Láska nežádá a nemůže žádati hříchu, protože nikdy nemůže žádati to, co druhého bolí. A nic tak nebolí jako hřích. Žádá-li přes to hřích, pak už to není láska, ale nízká, sobecká vášeň halí se v roucho lásky. Dva

poklady, dvě perly přineste z mladé lásky v manželství, jež budou paladiem jeho štěstí: dívčí nevinnost a živou náboženskou víru. Na toto věno nedejte si sáhnout ani rukou umrlce ani prothesou invalidy. S nedotknutelností a s náboženskou vírou se nekramaří ani za nejlepší konjunktury, tím méně se dává jisté za nejisté.

Sliby nejednou byly chyby, a pozdě plakala, která dala jisté za nejisté, dívčí čest a víru za krásnou tvář, za zvučný titul a úlisná slova. V křehkém těle uchovej svou dívčí čest a víru, abys mohla milovat dlouho a byla milována stále.

A tobě, jinochu, studente, mladý mládenče, mezi tvou matkou a sestrou dospívá něžná, sladká bytost, které dosud neznáš, a která je ti Bohem určena. Uchovej té neznámé své srdce čisté, jako ona uchovává tobě své. Nepřines jí trosky výměnou za její mládí.

4. *Manželům.*

KDE JSI TY, FLAVIE, BUDU JÁ, FLAVIA.

Otroci rozestavení kolem odsouzence, přivázaného ke sloupu čekali jen ještě na pána domu Rufa Clementa, velekněze Jupiterova. Provinilec, otrok Manes, odsouzený k 25 ranám na holé tělo za to, že při oprašování sochy nejvyššího boha pohanského urazil jí nos, a to v domě jeho velekněze, pozvedl několikrát pravici k čelu, k hrudi, k levému a k pravému rameni, říkáje cosi, čemu ostatní nerozuměli. Opřen o rámě svého syna Flavia Clementa, vstoupil velekněz, stařec neoblomné přísnosti. Již kyne svalnatým otrokům, aby provedli ortel. V tom odsouzený otrok takto se ozve:

— Pomni, co chceš vykonati! Hodláš nespravedlivě ublížiti svému bližnímu, sobě rovnému a bratru svému před Bohem, protože jsem jen otrok a ty pán, protože jsem chud a ty bohat, protože trpím a ty se veselíš. Ale ti, co jsou na zemi poníženi, budou povýšeni v nebesích. Řekl jsem.

Kdyby blesk byl sjel na hlavu Rufa Clementa, nebyl by býval tak ohromen, jako neslýchanými těmi slovy. Otrok přivázaný, svlečený, odsouzený k trestům, místo aby s rukama sepjatýma na kolenou úpěl o milost před veleknězem pohaněného boha, Římana, senátora, pontifika zове svým bližním, sobě rovným před Bohem, svým bratrem — ten — bídný — otrok — koupený na břehu africkém.

— Slyšel jsem dobře?

— To je křesťan, poučuje velekněze propuštěnec Glabrion. Velekněz uskočil jak uštknut hadem a 25 ran zdvojnásobil.

Několik dní na to v radě pontifiků všech božstev za předsednictví nejvyššího pontifika císaře Domitiána takto mluví:

— Císaři, nejsou ohroženy jen chrámy, ale i palác císařský. Křesťanský otrok pokládá se za rovna senátoru! Zahub ty přepjatce! Smrt učedníkům jako jejich Mistru! Bůh, který umírá, není Bohem, jako králem není král s korunou trnovou! Smrt bez milosti a výjimky každému křesťanu, kdyby třeba bylo zabít i konsula!

Domitián sklonil hlavu na znamení souhlasu a letmo pohleděl na Perpennu, velekněze Junonina. Tento se zvedl a dodal:

— Poslední slova velekněze Jupiterova беру za svá. Smrt bez milosti a výjimky, i kdyby křesťanem byl i senátor, konsul, ba vlastní bratr císařův.

— Tak zbývá teď jen počat s dílem, přerušil jej Rufus Clemens.

— Ano, dodal Perpenna, a proto smrt synu tvému, Rufe Clemente! Tvůj syn Flavius je křesťanem.

— Lžeš!

— Ne!hu! Dávno viděn byl, jak chodí do katakomb.

— Lžeš. Zítra má svatbu s dcerou Sabína, velitele pretoriánů. Zvu císaře k svatební hostině, a ukáže se, zda můj syn odmítne obvyklý přípitek na počest bohyně Luciny, jež řídí manželství.

Nadešel den, kdy z rozkazu Domitiána vyhlášeno pronásledování křesťanů, druhé v historii křesťanství. A v podvečer téhož dne zasedli k hostině svatební dva nejšťastnější mladí lidé: Flavius, syn velekněze Clementa, a Flavia, dcera Sabínova, o kterou marně se ucházel sám Domitián. Hostmi byli patriciové a kněží. Nejvyššího lesku dodala přítomnost samého císaře. Verše básníků střídány s písněmi zpěváků. Otroci nalévali víno. Za ženichem stál s nádobou vína otrok Manes. Povstal velekněz Junonin Perpenna a mluví:

— Mně jako veleknězi Junony přísluší připomenouti novomanželům, čím jsou povinni bohyni, jež řídí a spravuje manželství. Nechť naplní svatební pohár a počnou přípitky k počtě bohyně Luciny!

Domitián zatleskal k pochvale a otroci naplnili poháry. Chvějíc se radostí nevěsta sledovala každý pohyb ženichův, který — zdálo se — je zaražen. Flavius váhavě vzal pohár a obrátil se k mladé své ženě. Z očí jeho i jejích mluvila nezměrná láska a touha. Flavius zvedl pohár a rázem mrštil jím o zem.

— Jsem křesťan!

— Křesťan! zděšeně rozlehlo se sterým hlasem, a všichni odstoupili od ženicha.

— Postříkl mi togu! volal Domitián.

— Nu, veleknězi Jupiterův, ozval se Perpenna, co říkáš svému synu?

— A ty, dcero Sabínova, připojil Domitián, co říkáš svému choti?

Dcera Sabínova ve mdlobách spočívala na lehátku a velekněz Jupiterův vzlykal v slzách.

— Věz, synu veleknězův, pravil Domitián, že špatně volils den k vyznání své víry, den, kdy vyhlášen rozkaz o pronásledování. Pak obrátil se k setníkovi. Proč meškáš s vykonáním rozkazu?

— Stůj! volá otec. On šílí. Syn velekněze Jupiterova křesťanem? Což je to možné? Je šílenec.

Perpenna příkře pozvedl hlas:

— Rufe Clemente, tys řekl: Smrt bez milosti, bez výjimky, i kdyby křesťanem byl senátor, konsul, ba vlastní bratr císařův. A ty mlčíš? Nutno počat tvým synem.

Flavius uvržen do žaláře určeného pro křesťany. Svatební noc. Na zdech vyrytá slova mučedníků z doby Neronovy. Ráno vešel do žaláře jeho otec. S horečným rozechvěním mluví:

— Náboženství křesťanů je vyznání lidí bez krbu a střechy, bičovaných otroků. V římské společnosti znamená křesťan psance a vyvrhele, člověka směšného jako ztřeštěnce a strašného jako lupič. A ty, syn velekněze, tys křesťan! Nešťastníku, tys zneuctil svého otce, pokálels jméno staré jako republika. Povrhls bohatstvím, láskou, svobodou, životem. Šílenče! Ty vznešený, ty muž budoucnosti, ty občan římský, který vládneš otroky

a honosíš se nejkrásnější ženou Říma, ty ve 26 letech jsi blíže smrti než tvůj otec, starý a vetčný.

Stařec klesl k zemi, rval si vous, čelem bil do dlažby a bílé vlasy smýkal v prachu. Dovlekl se k nohám syna a objal vyhublými pažemi jeho kolena. Křesťan zůstal pevným.

— Křesťane, zvolal otec hlasem příkrým, kdo zpěčuje se obětovati bohům, bude obětován sám. A odešel.

— Pak jest na mně, abych šla za ním, nabídla se jeho nevěsta. Nesmí umřít. Chci svého ženicha, a mně neodepře. — Vy muži prosit neumíte. Já vrátím syna otci, ženicha nevěstě, občana vlasti.

Padli si v žaláři do náručí, Flavius a Flavia. O společném dětství, o mladé jejich lásce vykládala.

— Proč nevyprázdnils pohár ku poctě Luciny? Stačil okamžik. A štěstí naše bylo úplné. Bývali bychom svoji, Flavie!

Ale Flavius se modlí:

— Bože, dej mi zmužilosti, abych nepodlehl v bolestné této zkoušce.

— Vzkročíš-li do cirku, půjdu s tebou. Umřeš-li ty, sejdu s tebou smrtí také já. Zničíš mne. Kde budeš ty, Flavie, budu i já, Flavia!

— Bože můj, zmužilost!

— Flavie, tys mne oklamal. To není Bůh, který ti ukládá rozejíti se s vlastní, s otcem, se ženou. Mívals srdce. Což z těla vyrval ti je tento Bůh? Flavie, můj Flavie! Jsem jenom žena, neumím rozumovat, ale prolévám slzy. A pláč můj není tobě ničím.

— Bože můj, zmužilost moje chabne. Ježíši, buď mi pomocen!

Náhle Flavia ustala v pláči a jakoby ozářena paprskem zjevení vzpřímila se před manželem a s rukama na srdci pravila zvučným hlasem:

— Zvítězil jsi. Náboženství tvé musí býti vznešené a Bůh tvůj silný, jelikož mocnější je naší lásky. Pokřti mne. Chci býti křesťankou. Padla na kolena, sepjala ruce a sklonila hlavu.

— Křtím tě ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého

a vlil na hlavu své mladé ženy poslední doušky vody žalární. Svazek čistý, andělský, rajský, bez příměsí pozemské spojil tím okamžikem jejich duše.

— Kde budeš ty, Flavie, budu i já, Flavia. Žádala si téhož losu, téhož náboženství, téže myšlenky a téhož konce. Žena nechtěla se odloučit od svého muže. Vezměte mne také, jsem křesťanka, zvolala na centuriona, když odváděl Flavia s ostatními do cirku. 130.000 diváků čekalo, a 4 bythinští lvi s hřívou zježenou a s tlamou zející dali se do práce.

Mladý muž pevně pokročil lvům v ústrety. Pak poklekl, skřížil ruce na prsou a zůstal bez hnutí. Do lóže císařovy vešla mladá dívka oslnivé krásy a bledosti. Mladý muž na kolenou zvedl hlavu týmž směrem a z hrdla vydral se mu pronikavý výkřik, zatím co lev očichával jeho bedra. Mladá dívka uslyševši ten výkřik, z císařské lóže skokem vrhla se do arény.

— Kde jsi ty, Flavie, budu i já, Flavia!

Domitián pozdě volal o pomoc. — Byli spojeni. Ve chvíli dva kusy rozedraného, zkrvaveného masa míchaly se s pískem, a čtyři lvi drali se o svou kořist. Domitián a Perenna ztrnule pohlédli druh na druhu. Za hluboké noci otrok Manes sebral a v posvátnou zemi uložil sporé zbytky obou mučedníků.

(Upraveno dle Pyata Felixe článku „Dva mučedníci“ ze sbírky 1000 nejkrásnějších novel.)

★

— Kde jsi ty, Flavie, budu i já, Flavia.

Kam vepíšu tato slova písmem zlatým, ne-li v atlasové stuhy, splývající s bílých růží v ruce nevěsty, odcházející od oltáře? Kam vtešu ta slova dlátem sochaře, ne-li nade dveře chvojím věnčené, jimiž vstoupil ženich, uváděje ponejprv svou mladou choť do společného pokoje? Kam vpálím ta slova drátem do běla rozžhaveným, ne-li do těch dvou srdcí spojených navždy? Daleko z galilejské Káni až do římského cirku. Daleko z Říma až sem, do bílé svatyně sv. Rodiny. Ale duch, jenž nezná překážek moří i Alp, horka a mrazu,

minulosti a přítomnosti, dovede vmísit se mezi hosty v Káni zrovna tak, jako mezi těch 130.000 hlav se sedadel sledujících křesťany v písku cirku. A ten duch, ta duše, posílená vínem, vyzrálým na vinicích Božích bez slunce a rosy, napojená stejně zabarvenou tekutinou, mísící se s pískem římské arény, půjde dnes domů lepší, než sem vešla.

— Kde jsi ty, Flavie, budu i já, Flavia.

Až v triumfu povedou tě, Flavie, věnec vavřínový na hlavu a kvítí ke tvým nohám klásti budou, tenkrát budu s tebou já, Flavia. Až zasedneš za bílé prostřený stůl, jídla až na něm vůni šířit budou a víno perlit se ve sklenicích, po tvém boku budu já, Flavia. Až na vrcholcích ledovců a v gondole benátské duše tvá se rozhoří touhou po milujícím srdci, ve které by přelilo své srdce přetékající radostí, po tvém boku budu já, Flavia. — Ale i tenkrát, až místo oblouku vítězného blátem ulice smýkati tě budou, Flavie, až místo vavřínu a růží kamenem a slinou po tobě hodí, i tenkrát po tvém boku budu i já, Flavia. Až vyhasne oheň v krbu, poslední skýva octne se na nepokrytém stole, a k smrti bude blíž než k životu, po tvém boku budu já, Flavia. Až šumot oliv getsemanských hudbou noci Zeleného čtvrtku doprovázet bude, Flavie, tvoje: Otče, je-li možná, ať odejde ode mne kalich tento, i tenkrát po tvém boku budu já, Flavia.

— Kde jsi ty, Flavio, budu i já, Flavius.

Až v podvečer červnový v zahrádce pod dýchající keř růžový usedneš tváří obrácena k zapadajícímu slunci, po tvém boku, Flavio, budu i já, Flavius. Až ponocovat budeš nad naším robátkem, zpívajíc mu ukolébavku, po boku tvém, Flavio, budu já, Flavius. Až pod křížem seskupíš naše děti, učic je znáti Boha, a poslední modlitbička bude za tatínka, tenkrát ten tatínek bude klečet po tvém boku, ty moje dobrá maminko, ty moje Flavio! Kde jsi ty, Flavio, budu i já, Flavius. Až do nedělního tichého rána zavolá zvon, a ty sáhneš po modlitbách, jež vložil jsem v tvé ruce o první neděli života manželského, na mne zavolej jako jsi volávala za dnů mladé

naší lásky! — S tebou půjdu po tvém boku. Kde jsi ty, Flavio, budu i já, Flavius. Až klekneš ke zpovědnici s pravé strany, Flavio, kleknu já s levé strany, aby Flavius byl tam, kde je Flavia. — Až vyprchají růže na tvých lících, a léta i starosti nasypou jíní do tvých vlasů, až děti do světa se rozběhnou, a ty zůstaneš sama, a místo dětí jen ta roztopená kamna rozehřívati budou zestárlé tvé údy, i tenkrát po boku tvém budu já, Flavius. A i kdyby vyhaslo světlo tvých čistých, hlubokých, upřímných očí, které mluvily za celou oddanou duši, a ty prožívati budeš zastavení křížové cesty, po boku tvém půjdu já, Flavius, má ruka bude světlem tvých očí, ta zavede tě až ke stolu Páně, modlitby přisune pod tvá ústa ve chvíli, kdy Spasitel sestupovat bude k tobě, a vedle tebe po tvém boku, Flavio, bude klečet tvůj Flavius.

Až půjdeš do nebe, nenechej mne zde, vezmi mne s sebou. Kde budeš ty, Flavio, chci po tvém boku býti i já, Flavius.

V KAŽDÉ DOBĚ VĚRNI SOBĚ.

— Kamaráde! Deset let jsme se neviděli!

— Ba víc. Ale poznal jsem tě na první pohled. Kam jedeš?

— Do Rudníku.

— A já rovněž. Aspoň si cestou porozprávíme.

Rozhlédli se po kupé. Seděl tam jen jeden muž s černým vousem, čtoucí noviny.

— A co hledáš, Pavle, v Rudníku? Je to přece fádni venkovské hnízdo.

— Však Rudník není cílem mé cesty. Asi půl hodiny za ním je nádherný zámek. A v tom zámku panna byla a je, dceruška majitele, hraběte, krásná jak pohádka. Seznámil jsem se s nimi v Krakově, byl jsem nadšen. A ona mne pozvala na dnešek na domácí ples. Vojtěchu, už se nemohu dočkat. Ten vlak jede mi příliš pomalu. Neviděls ji někdy náhodou?

— Znáš ji, Pavle, je to sličný zjev, ale nestarám se o cizí ženy. Jsem už ženat. Při tom sklouzl jeho pohled k ruce Pavlově, na níž byl rovněž snubní prsten.

— A což tvá žena, Pavle, nemá ti to za zlé, že jezdíš za zábavami sám a k tomu do společnosti krásných dam?

— Ať mně to má za zlé, jak chce. Mně je to zcela lhostejné.

— Tož ty asi nejsi šťasten v manželství.

— Šťasten? Kdo je dnes v manželství šťasten? První čas měl jsem svou ženu opravdu rád. Ale už se mi ta láska vykouřila. Připadá mi moje žena tak trochu ne-moderní, staropečená. Co mi brání, abych to pouto uvolnil rozvodem a rozlukou? Nerozlučitelnost manželství a trvání na ní připadá mi přímo komickým.

V té chvíli jejich třetí spolucestující vstal, změřil mluvícího pohledem, v němž zračila se jednak úzkost, jednak opovržení. Jeho ústa rozevřela se jakoby k protestu, beze slova se však zavřela. Přiraziv prudce dveře, vyšel na chodbu.

— A co ty, Vojtěchu, máš v Rudníku na práci?

— Jako soudní úředník jedu tam k dražbě zkrachovaného hospodářství. Majitel nešťastně prospekuloval peníze, v zoufalé situaci dopustil se podvodu a teď sedí několik měsíců v kriminále.

— To mne zajímá. Půjdu se na tu licitaci podívat, jen co někde v hostinci posnídám. Na zámek pojedu až odpoledne.

Už dlouho dražba byla v proudu, když konečně Pavel octl se mezi lidem. Před ním stáli dva sedláci, starší malý, zavalitý, byl jaksi neohrabaný, mladší byl oholený, pečlivě učesaný, oblečený po městu.

— Pohleď, jak ta hospodyně stojí u dveří sklíčená, praví starší.

— Mně jí není líto, míní mladší. Nemusilo to s ní k takovým koncům přijít. Mohla zůstat paní na svém hospodářství a k tomu ještě také na sousedním. Ale to ona ne. To ona si postavila svoji paličatou hlavu a jako, že ne.

— Tak je to přece jen pravda, co se povídá, žes chtěl, aby se dala rozvést se svým Karlem a šla za tebe?

— No, je to pravda. A proč ne? Kdo může od ní žádat, aby byla věrná svému muži, když ji přivedl na mizinu a je v kriminále? To je přece nejpádnější důvod k rozluce, a žádný lidský soud nemá co namítat.

— Jó. Lidský soud ovšem ne, ale — Boží. Odejít od něho by mohla, kdyby to s ním nebylo k vydržení. Ale jeho ženou zůstává, musí mu býti věrna a nesmí žít s jiným. Co tomu říkáš?

— To je staromódní zbožnost. A to byl důvod, proč nechtěla ke mně. To jsou zastaralé názory, které v nynější době už neplatí.

— Co, staromódní, povídáš? Co je spravedlivé, to zůstane na věky spravedlivým a co je špatné, jest a bude na věky špatné. Příkazy, zákony, které nám dal Pán Bůh, nikdy nebudou nemoderní. I když se její muž provinil, zůstává člověkem, který má svá práva. A jestliže bys mu zatím, co není doma, ženu ukradl, budeš lepší než on?

A tento rozhovor vyslechl Pavel. I jeho konec.

— S tebou se nedá mluvit, zrovna tak, jako tam s tou. Byl bych jí všechny dluhy zaplatil. Byla by se měla u mne jako princezna ze zámku, nebyla by se musila za mne stydět. Hezčí už jsem než ten její černý Karel. Ale ona mlela stále svou: Před Bohem jsem s ním oddána. Svému muži zachovám věrnost.

— Zlatý náramek, volá licitátor, 200 korun, kdo dá víc?

— 250, volá jakýsi ženský hlas.

— 280, nabízí sama majitelka, které ten rodinný skvost a památku prodávají.

— Oho, ozval se mladý sedlák. Tři sta! Hospodyně poznala ho po hlase.

— Třistapadesát! přidává hospodyně.

— Ponejprv, po druhé . . .

— Čtyři sta! přihodil sedlák.

Oči ženy prosí za smilování a ona volá: — 450.

— 500! jí na zlost přihodil sedlák.

Žena zdrcena se vzdala.

— Pětsetpadesát! ozvalo se těsně za sedlákem.

To je ten pán z města, Pavel. Ten asi rozumí zlatu. Přihazovali na sebe, až náramek získal pán z města. Mladý sedlák cítě svou porážku, provází odcházejícího hněvivým pohledem.

Co s tím náramkem? Dá jej té krasavici, za kterou přijel. Ne. Dobrý skutek by tím pokazil. Bylo by to jako zneuctění. Vráť jej té ruce, které patří. Až všichni odejdou.

Přišel k oknu. Jizba prázdná. Na zdi jen kříž zůstal.

Před ním selka, vedle ní kufřík. Loučí se. Z toho kříže čerpala všecku svou sílu. Teď vstala. Ještě jeden pohled na kříž. Vykročila. Pavel zastoupil jí cestu.

— Koupil jsem ten náramek a daruji vám jej.

— Vzácný pane! Není to parádivost, že jsem chtěla ten skvost zachrániti. Od nepaměti v tomto stavení vždy matka dceři při svatbě dávala tento náramek. Byl jako snubní prsten a znamenal věrnost. Chtěla jsem jej poslat svému muži, aby věděl, i když všecko mně vzali, že věrnost jsem mu zachovala. Možná, že vám moje řeč připadá staromódní. Ale já jsem vyrostla ve svaté víře a nemohla bych býti šťastna, kdybych měla na svědomí hřích. I kdybych za hřích dostala peníze a dva grunty, viny bych neunesla. A právě teď, v bídě a nouzi, neopustím nešťastného svého muže. Zůstanu mu věrná.

Rozletěly se dveře a práh překročil vysoký, suchý muž, tentýž, jenž jel s oběma v kupé.

— Karle!

— Maruško!

A velké slzy padají s jeho očí.

Pochyboval jsem o tvé věrnosti. Když mne dříve pustili ze žaláře, a já potkal známého, nadhodil mi, že prý mne opustíš pro peníze toho druhého. A přec v kriminále jsem se těšival, i když mi všecko prodají a vezmou, ty aspoň že mi zůstaneš, k tobě se vrátím a ty mi vynahradíš všecky ztráty. Ale teď podej mi své čisté ruce, dej se mi podívat do tvých věrných očí a dej se mi vyplakati v radosti.

— Karle! Mám plán. Odejdemo do města, kde nás nikdo nezná a začneme znova. Zůstaneme poctiví a Bůh nám požehná.

Teď přistoupil Pavel, vložil zlatý náramek na ruku ženy, a obrácen ke Karlovi prosí:

— Mohu vaší ženě darovat tento skvost?

A než mohli odpovědět, pán z města zmizel. Venku zavolal chlapce a poslal ho s psaním do zámku. Psaní sdělovalo: Ctěná komteso! Račte mne laskavě omluviti. Nemohu přijíti. Musím domů ke své ženě. — A je mu, jakoby mu s ramen sklouzl — zablácený plášť.

Tu již stojí před ním žena Karlova s velkou kyticí pomněnek.

— Nemám, co bych vám věnovala z vděčnosti, jen tyto květy.

— Vezmu si je, přivezu ženě a řeknu: Pohled' na ty pomněnky! Pán Bůh dal jim vyrůstí a rozkvéstí, a trhala je pro tebe žena hrdinná.

(Upraveno dle článku Vergissmeinnicht z časopisu Stadt Gottes, r. 58.)

★

— Lásku jsme si přísahali, slovo jsme si navždy dali. V každé době věrni sobě, zůstaneme věrni sobě.

V každé době věrni sobě. Ne proto, že tato slova libreta doprovodil Smetana jednou z nejnádhernejších arií hudebního světa, ne proto, že věrnost končí v akordech velikonočních zvonů, zatím co konce nevěrnosti jsou tragedie a umíráček, ne proto, že státi v daném slově je postulátem charakteru, ne proto, že znamení mravní méněcennosti nejen v Anglii, ale všude a vždy ponese muž žijící s rozvedenou a žena žijící s rozvedeným, ale proto, že jest to zákon Boží.

S touto důležitou otázkou manželskou předstoupili před Pána Ježíše farizeové, řkouce:

— Jest dovoleno člověku propustiti manželku svou z příčiny kterékoli?

Zákon Mojžíšův dovoľoval muži propustiti manželku jen pro smilství. Ale také pouze propustiti. Nic víc. Pán Ježíš odpověděl:

— Což jste nečetli, že ten, který stvořil člověka, na počátku mužem a ženou je učinil a řekl: Proto opustí člověk otce a matku a přidrží se manželky své, a ti dva budou tělem jedním. Nejsou tedy již dva, nýbrž jedno tělo. Nuže, co Bůh spojil, člověk nerozlučuj!

Řekli mu:

— Proč tedy přikázal Mojžíš dáti lístek zápuďný a propustiti?

Dí jim:

— Pro tvrdost srdce vašeho dopustil vám Mojžíš propouštění manželky vaše, ale s počátku nebylo tak. Pravím však vám: Kdo propustí manželku svou (a ona může býti propuštěna jen pro smilství) a pojme jinou, cizoloží. A kdo pojme propuštěnou, cizoloží.

Řkou jemu učedníci jeho:

— Takový-li je poměr mezi mužem a ženou, není dobře ženiti se.

On pak řekl jim:

— Ne všichni chápají slova toho, nýbrž ti, jimž jest dáno. Jsouť panicové, kteří se tak narodili z matky, a jsou panicové, kteří učiněni jsou jimi od lidí (to jsou kleštěnci, eunuchové). A jsou panicové, kteří sami oddali se panictví pro království nebeské. Kdo může chápati, chápej! — To jsou slova Syna Božího z evangelia sv. Matouše z hlavy 19.

Jen toto je pravda, věčná, skálopevná pravda, o jejíž jasnosti není disputátu, o jejíž pevnost sebe rafinovanější výkruty a námítky juris utriusque se vždycky rozbijí. Tak to rozhodla druhá božská osoba, a síly slova a zákona jeho nezeslabí světské zákonodárství třebas všech států kontinentu. A ta pravda v chaosu názorů právníků září a zářit bude jako maják a ukazovat jedinou správnou cestu.

Žíti s rozloučenou ženou a s rozloučeným manželem dle Božího zákona je cizoložství. Nebojme se toho strašného slova a nazvěme ten hřích tak, jak jej nazývá katolická mravověda. Špatnost zůstane špatností, i kdyby dámy při čaji o páté se hrozily už nad pouhým názvem. Ošklivá tvář zůstane ošklivou i kdyby její

domácí paní místo červené pomalovala ji barvou zlatou. Proto muž nebo žena, jsou-li katolíci a žijí-li v tom hříšném poměru, u žádné zpovědnice nedostanou rozhřešení. Zatajili-li tento hřích, zpovídají se neplatně, rozhřešení knězovo je bezúčinné a všecka sv. přijímání svatokrádežná. Takové paničky moc rády zpovídají se u nahluchlých zpovědníků. Ale tato mazanost je marná.

Třebas ve věcech podřadných a příkazech čistě lidských vyhovovala církev Kristova přáním národů i jednotlivců, ve věcech zákona Božího jako bdělá strážkyně deposita fidei byla, jest a bude nesmlouvavá, nekompromisní. — Ona jediná ze všech církví. — A právě v této pevnosti a rozhodnosti hájiti zákon evangelia do posledního jota a do poslední tečky nad ním je její síla, jež imponuje myslícím hlavám. Ona jediná si to může troufat. Jiné společnosti náboženské i ve věcech zákona Božího povolovaly, dopustily, aby zákon Boží přizpůsobil se lidskému rozumu a choutkám. Jen církev světová, t. j. katolická, hájí a káže:

— Človče, ty se musíš přizpůsobit zákonu Božímu, a nikdy zákon Boží tobě!

Jest církev nevěsta Kristova, dávajíc mu děti, jemuž se rodí z vody a Ducha sv. Musí býti věrna ženichovi v každé době. A tu svou věrnost k jeho slovu a zákonu neprodala za krásné oči saských kurfiřtů, za horní C hrdinných tenorů juristů, za náhrdelníky anglických Jindřichů, ani za hrozby a žalářování Napoleonů. V každé době věrni sobě: Církev a Kristus Pán. Nežije, aby se líbila těm, již za ústupky ve věrnosti zlatem by platili, nekoketuje do oken hradů královských a metrákových žreců mamonu se sklony harémů islamu, s neochvějnou pevností předchůdce Páně dovede říci stejně proletáři jako králům Herodesům: Non licet. Není ti dovoleno míti manželku bratra tvého. Kdo sám porušil věrnost, jak ji bude žádati od jiných? Ze všech společností a církví náboženských jediná církev vybudovaná na Petrovi žádá věrnost manželskou až do smrti, protože ona jediná jako nevěsta neporušila své věrnosti ke Kristu Pánu.

NENÍ KOSTELÍČKA BEZ KÁZÁNÍČKA.

— Celý týden na něho nepromluví ani slovíčka, svatosvatě si umiňovala Marjánka Kalíšková. Dnes uvařím k večeři oukrop, zítra škubánky, potom polévku, kaši z chleba, proso. Všecko, co muž nemůže ani cítit. Zajde mu chuť vyhazovat si z kopejtky, válet se v hospodě do rána a dát se vyprovázet domů muzikanty.

Mistr Kalíšek se konečně odpoledne probudil. Svědomí ho hryzlo. S tou muzikou jsem přece neměl chodit domů. To mu Marjánka neodpustí. Aspoň na dva dny promění se jejich světnice v tichou klášterní celu.

Dva dny trpělivě snášel hrobové ticho, polykal mazlavé škubánky, čichal octovou vůni s obvázaného čela Marjánky a těšil se, že zítra o Popeleční středě nadejde smíření. Měl už se ženou zkušenosti. Ale přepočítal se. Jiná žena křičí, vadí se s mužem, vyčítá, pláče — a to je tisíckrát lepší než hrobové mlčení. Musí na ni zchytra, nechce-li, aby trhlina v manželství se šířila. Sáhne k vyzkoušeným prostředkům.

Ve čtvrtek ráno po snídání zapálil si dýmku, sáhl si na vestu a zabručel:

— Zas už mi knoflík ulít; musím si ho přišít. A začal hrabat v košíčku na okně, kde měla žena srovnáno šití, a čekal docela jistě, že žena přiskočí a řekne:

— Nehrab se mi v tom! Ukaž, já ti to raději přišiji sama.

Ale Marjánka nic. Vysypal obsah košíčku, hledá jehlu, navlékne bílou niť na černý knoflík, zapomene udělat uzlík. Marjánkou u dřezu s nádobím to trhá. Už chce říci: Ukaž, ty nešiko! ale vzpomínka na tu masopustní muziku pod okny uzavřela její ústa.

— Zítra to zkusím jinak, ostřeji. To by bylo, abych jí jazyk nerozvázal. V pátek ráno otevřel truhlu, kde bylo čisté prádlo, a bručel si: Potřeboval bych čistý kapesník, a čekal, že Marjánka dojista se ozve:

— Co tam hledáš? Vypraný šátek máš dole v levém rohu.

Odstrčí muže a sama mu jej vyndá. — Inu, musí na

ni diplomaticky. Ale diplomat mazaný narazil na neméně šikovného diplomata. Přepočítal se. Žena u kamen za hrobového ticha škrabe brambory — zas na ty šukbanky — a hází je do vody. Vyhodil z truhle košile, punčochy, cíchy. Ale žena odolala. — Až v neděli po kostele na něho se pěkně podívá, pozdraví, jakoby se nic nestalo, a do neděle už to nějak vydrží.

Sobota — ženská robota, říkají na Chodsku. Myje se podlaha, drhnou cihly v předsíni, zametá dvůr. Nic nemůže dopálit pořádnou myčku víc, jako když jí někdo šlape po mokré ještě podlaze. Kalíšek z dílny jako ostříž pozoruje svou ženu. Klečí na zemi a drhne.

— Ted' je v nejlepším, olízl se mlsně mistr a zamířil do světnice. A už zrovna jakoby slyšel, jak Marjánka se ozve:

— Koho to sem kozel nese zrovna, když myju. Ani si nohy neutře, ani nezaklepá, jen se hrne!

Ale Marjánka nic. Chvěje se zlostí, myslí, že se zalkne, když muž v zamazaných botiskách žene se ke stolku, přehazuje papíry, a na konec vyklepává dýmku na čerstvě umytou zem. Popadla putýnku špinavé vody, vyběhla ji vylít a nevrátila se, dokud muž nezmizel v dílně. Ještě dnes se zapře. Ale zítra v neděli mu to všechno vyčte.

— Ted' jsem se svým rozumem v koncích, povzdechl si mužský diplomat. Byl by býval tak rád, aby žena na něho promluvila. To není po dobrém. To je ďábelství. A to ďábelství je němé.

Neděle. První postní. Marjánka chodí na ranní, muž na hrubou. Marjánka už klečí v první lavici. Ani nezpívá „Již jsem dost pracoval“, ani se nemodlí z knížek, a přec se modlí celou duší. Na svého muže myslí a cítí, jak jí měkne srdce a jihnou oči. Už dost ho vytrestala. Škádli ji — pravda — ale křivého slova jí neřekl. Je dobrák, peněz vydělá, stará se o ni.

V tom ji z myšlenek vyrušily těžké mužské kroky. Div nezkameněla. Její muž jde do sakristie a cestou už vytahuje z koženého míšku peníze. To jde dát asi na modlení. Marjance to vrtá hlavou za koho? Není přec

úmrtí den ani svátek jeho zemřelých rodičů. Muž vyšel ze sakristie, oči k zemi sklopené, tvář smutná, až se Marjánce srdce znovu sevřelo bolestí a z očí vytryskly slzy. Nemůže se dočkat konce mše sv. I to má panu faráři za zlé, že zdržuje a oznamuje:

— Žádám vás, abyste se se mnou nábožně pomodlili pětkrát Otčenáš a pětkrát Zdrávas.

To si mohl odpustiti. To je každou neděli stejné.

Teď napíná Marjánka uši, aby jí neušlo jediné slůvko.

— Za † Jana Bartáka, za † Marii Holou . . . až na konci dlouhého lejstra se zarazil, pozvedl papír k očím, aby lépe viděl, co to tam kostelník zapsal, zesmutněl, rozhlédl se po kostele a dojat, čte zřetelně: A obzvlášť se pomodleme za jistou, těžce nemocnou ženu, která ztratila před týdnem náhle řeč, aby ji Pán Bůh uzdraviti ráčil.

— Chudák! Ztratit řeč! To se jí muselo stát z velkého leknutí, počaly si šuškat ženské v lavicích. Kdopak to asi je? Nic nebylo slyšet. A mladá Bartáková, co klečela vedle Marjánky, ptá se:

— Teta, nevíte, kdo je ta nešťátnice?

— Nevím, děvečko zlatá, nevím. Jakpak bych to mohla vědět? hlesla bílá jako křída.

Po službách Božích nečekala ani na matku. Jako sentinel hnala se domů, práskla dvírci, až se v závěsech otráslly a už stála ve dveřích. Kalíšek seděl za stolem a rozřezával komisní tabák. Ani okem nemrk.

— Ty jeden darebáku! Ty se opovažuješ dělat si blázny z Pána Boha a pana faráře?

Kalíšek podíval se na Marjánku takovým nevinným pohledem, jakoby neuměl ani pět počítat, radostně se usmál a dodal:

— To se podívejme! Potom že se nedějou zázraky. A pěták to spravil.

— Prosím tě, neříkej žádnému nic, dala se náhle Marjánka do pláče, objala muže, přitulila se k němu a Kalíšek byl rázem v desátém nebi.

A když se kolářka Marjánka někdy později mračila, optal se jí muž:

— Tak co, mámo? Mám dát v neděli na modlení?
Marjánka byla navždy vyléčena.

(Z Baarovy „Hu nás“ II.)

★

Není kostelíčka, aby nebylo kázáníčka. V Božím kostelíčku kázáníčko má muž, v rodinném žena. Většinou příležitostná. A nejen v neděli. U obou přijde na volbu slov a hlasový přednes. Moralisující kázání, t. j. taková, kde kazatel příliš často užívá výrazů „musíte“, „nesmíte“, „musíte dělat to a to, nesmíte dělat to a to“, se velmi brzo zprotiví dospělému. A křiklavý přednes rovněž.

Jsou povahy vládychtivé, snažící se celou vášní uplatnit své myšlenky a svůj způsob života u druhého, protože ty myšlenky a ten svůj způsob života považují za nejlepší. On nekouří, a proto nikdo nemá kouřit. Ona nosí jen šátek na hlavě, a proto všechny ženy měly by nosit jen šátky. — On nenosí kožich, a proto nikdo nepotřebuje kožich. Ona netancuje, a proto nikdo nemá tancovat. — On si po čtyři roky neumýval nohy, a tož ani vy se jich nemusíte mýti. Ona klečí od Sanctus až po sv. přijímání, proto všichni v kostele to mají dělat jako ona. A kdo to akorát tak nedělá jak ona, už není tak dokonalý jako ona. A kdo dělá víc, je dle ní farizej.

Stará matka nikdy nečetla noviny nebo knihu ani v mládí, ani ve stáří. Její syn, její dcera proto také nepotřebují kupovat noviny a knihy. Byl jeden představený. Nosil jen pérka. Když začaly šněrovací boty, podíval se při setkání se svým bývalým mladým podřízeným napřed na jeho obuv. Měl-li šněrovací obuv, už to byla chyba na jeho charakteru.

Vládychtivý a proto nesympatický tvor chtěl by mít kolem sebe jako originálu jen přesné kopie; jakoby svět byl vojenské cvičiště, kde komanduje šarže. A ve světě to nejde. — Nemluvím tu o slově a zákonu Božím, jenž stejně zavazuje všechny.

Ani mezi mužem a manželkou to nejde. Muž nikdy nezpracuje svou ženu tak, aby byla pouze jeho kopií,

a žena muže nikdy nezreformuje zcela dle sebe. Muž a žena už od toho okamžiku, kdy Tvůrce provedl v lidstvu císařský řez, jsou různými povahami.

Muž svou nezušlechtěnou přirozeností tíhne k sobectví, tvrdosti, ba někdy i k brutalitě. Vůle muže od přirozenosti má vyslovenou snahu podmaňovati si, dobývati, ovládati, a dá se zhustit ve tři slova: Sem ke mně! — Byla-li však zušlechtěna mravními, křesťanskými principy a mravní odpovědností, pak z muže vyrůstá podmanitel hroudy, dobyvatel moří, lesních pustin. Pak muž stává se objevitelem, obhájcem, hrdinou, vyznavačem, mučedníkem. Vyrůstá na vůdce, imperátora, césara, nese pochodeň, jde napřed a svítí, zabíjí draky, osvobozuje panny drakům obětované, a bije se za poutníky do Svaté země proti Turkům. Nebyla-li jeho vůle zušlechtěna evangeliem Syna Božího, stává se muž brutálním sobcem, požívačem, tyranem, vykořisťovatelem, Don Juanem, dravcem, hochštaplerem.

Žena už svou přirozeností je měkká a potřebná oddati se, a ta její přirozenost dá se zhustiti také ve tři slova: Tam k tobě! Už slova v ráji po hříchu: Pod mocí muže budeš, znamenají: K muži bude tě tvá příchýlnost puditi. Mravními principy a mravní odpovědností nezušlechtěná přirozenost ženy bude se oddávati bez ohledu na důstojnost ženskou a lidskou. Žádný prostředek zalíbiti se, přiblížiti se nebude se jí zdáti opovržením hodným, dokud jen má naději, a žádný prostředek pomsty chytivosti a snahy triumfovati příliš nízkým, byla-li zklamána.

Za to nábožensko-mravními principy a odpovědností před Bohem zušlechtěná přirozenost ženy zná jen čtyři pole působnosti: Bůh, manžel, dítě a člověk, potřebný pomoci vychovatelské nebo charitativní. Křesťanstvím, evangeliem neztratila touhy oddati se muži. Ale svoje panenství obětuje jen jednomu jedinému muži, a to jen v posvátném svazku svátostného manželství, jež je jí nejen zdrojem potřebných milostí, ale i zárukou lásky muže pro všechny dny života. Vždyť ona svým oddáním se ztrácí korunu panenství na vždycky, a svátostným

aktem u oltáře nabývá jistoty, že tato ztráta není nedovolená. Za tuto nejvyšší cenu má právo chrániti monogamii muže, chrání ji pudově svou žárlivostí, a trestá polygamické sklony muže neomylně probouzející se pomstychtivostí a nenávisť, jež je právě tak nesmiřitelná, jako nenahraditelná je ztráta toho, co přinesla v oběť, čeho se vzdala. Dávajíc se jen jednomu, a to jen ve svátostném svazku, nutně musí žádat, aby žádná jiná žena neměla místa v jeho srdci kromě dvou žen: jeho matky a matky jeho dětí.

— Sem ke mně! toť parola přirozenosti muže.

— Tam k tobě! toť parola přirozenosti ženy. Nebo jinak. Psal ženich příteli o své nevěstě:

— Doufám, že s ní budu šťasten. A táž nevěsta psala sestře o ženichu:

— Doufám, že ho dovedu učiniti šťastným!

V těchto dvou větách je celý rozdíl mezi mužem a ženou, rozdíl mezi egoismem a altruismem. Egoismus muže nutně potřebuje mravního zmirnění, altruismus ženy mravní pevnosti. Bez tohoto vzájemného doplnění povah a přirozeností, zušlechtěných evangeliem, klesne muž na dravce a žena na řeckou hetéru nebo čínskou gejšu.

Dvě různé přirozenosti v manželství. Mužovi se nikdy nepodaří předělati speciální vlastnosti ženy na mužské, aby smýšlela, cítila, usuzovala, toužila jako on, a ženě nikdy se nepodaří zreformovati speciální vlastnosti přirozenosti muže, aby chtěl, žádal si, bojoval a strádal jako žena — ani po dobrém, tím méně po zlém. Myslíš-li, žeš je vyhnal dveřmi, vrátí se oknem. A bylo by víc míru v tom rodinném kostelíčku a méně kázáníček, kdyby si manželé vždy těchto pravd byli vědomi.

Při čtyřručních skladbách klavírových prvních deset prstů skáče a tančí po jiných klávesách než druhých deset. A když se těch dvacet prstů sehrálo, radost poslouchat. První housle hrají jinak, druhé znějí také jinak. A přece tvoří harmonii, hrají-li z téže partitury.

— Sem ke mně, toť první housle.

— Tam k tobě, druhé housle. A partitura? —

— Oba k Bohu!

ČLOVĚK NARÁŽÍ NA ČLOVĚKA.

Čtyřka sivých koní, běžících prudkým poklusem. Táhnou elegantní saně. V nich neklidný, mladý muž v drahém kožichu.

— Žeň koně! Nepřijedeme včas na nádraží.

— Milostpane, letíme šíleně už pět mil. Neoddechnou-li si koně na půl hodiny v této vsi, padnou.

Koně zvolnili běh. Pán zapálil si doutník a pohroužil se v zamyšlení. Před půl rokem se oženil. Miloval šíleně svou ženu, i sám byl milován. Dnes opouští ji navždy. Pospíchá do města, aby urychlil rozvod. Jeho advokát dovede zasaditi nedorozumění mladého páru do článků zákona jak zlatník brilant do prstenu, dovede dokázat, že slunce svítí v noci, že bílé je černé. Svou výmluvností jako mečem rozetne uzel jeho manželství.

Kdo to mohl předvídat před půl rokem? Měli všechny podmínky pro štěstí: mládí, zdraví, blahobyt, bezstarostný život, lásku. Až maličkost vkradla se mezi ně. On chtěl jeti na zimu do Italie, ona chtěla zůstat na vsi. Maličká půtka, druhá, třetí a příliš mnoho volného času, aby mohli přemýšlet o domnělém neštěstí. On stahoval obočí, ona byla smutná, měla zardělé oči. Každým dnem, každou hodinou posilovali se v domnění, že jejich povahy se k sobě nehodí, že láska byla omylem a že skutečnost je nesnesitelná. Tak dále žíti je nemožno. Musí přervat okovy a nabýt ztracené svobody. Nařídil zapráhnout, na stolku zanechal stručný lístek ženě a jede do Varšavy. Ať je již jednou konec.

Zastavili v nejbližší vsi před hospodou.

— Milostpane, mráz přituhuje. Měl byste jít dovnitř zahřát se.

— Je tam strašný hluk. Co to může být? Svatba?

— Jistě je to svatba.

— Žení se, zašeptal baron. Všude jsou hlupáci. Půjdu tam. Uvidím, jak vypadá takový blázen, který si chce dobrovolně navždy život otrávit.

Jeho příchod přerušil zábavu. Hudebníci přestali hrát, tančící páry se rozestoupily, hostinský vítal:

- Co račte poroučet?
- Dovolte, bych se ohřál a odpočinul. Nebudu překážet. Za chvíli jedu dál. Co je to u vás? Svatba?
- Svatba, mladý pane, odpověděl sedlák s vlasy bílými jak mléko.
- A kde máte ženicha?
- To jsem právě já, mladý pane.
- Vy? Není to trochu pozdě na svatbu?
- Ne. Jagno, pojd' a pokloň se hostovi, zvolal stříbrovlasý sedlák ke shrbené stařeně! Pán hleděl udiveně na tento pár. Bělovlasý stařec vysvětlil: To není ledajaká svatba. To je zlatá svatba. Při mši sv. kněz promluvil tak dojemně, že lidé plakali. Potom nám požehnal, posvětil a odevzdal pozlacené hole. A teď se radujeme se syny, vnuky, vnučkami, zeti, snachami a dobrými sousedy. Nepohrdejte, pane, naší společností!
- Přeji vám, dobří lidé, abyste se ve zdraví dočkali diamantové svatby a veškeré radosti z pravníků.
- Děkujeme za dobré slovo.
- Dovolte, abych si vás lépe prohlédl.
- Jaké pak prohlížení? Dědek s babkou. To je všecko.
- Kolik je vám let?
- My sami nepočítáme. Ale pan farář nám to z matriky vypočítal. Mně je kopa a mandel a Jagně kopa a devět.
- Neměli jste za těch 50 let mezi sebou nedorozumění, hádek? Jen mi odpovězte upřímně! Stařec a stařenka současně vybuchli v smích. Co se tak najednou smějete?
- Protože jste, mladý pane, takový divný. Padesát let prožít a ani jednou se nepohádat, nepošťuchat? Kdepak to, mladý pane!
- Můj Řehoř je dobrák, řekla stařenka, třebaš na mne nejednou i ruku pozdvihl.
- A i Jagna byla dobrá žena, dodal ženich, třebaš měla drápky.
- Lidé dobří! Tomu nerozumím. Hádat se, bít se a přece se milovat?

— Mladý pane! Je dobře poslechnout staré lidi. Muž a žena jsou jako dva koně u oje. S počátku táhnou jako mladí a hloupí. Nedovedou pracovat v páru. Ona jde na svou a on rovněž na svou stranu. Jeden vyhazuje, druhý se vrtí. Ale nad ním i nad ní je dobrý kočí. Bída, mladý pane! Pošvihuje, popohání, že se nemůžeš ani ohlédnout. Proto mladí s počátku kalupují a vyhazují, ale potom jdou stále klidněji, až konečně mají stejný krok.

Kočí vešel.

— Milostpane, můžeme jeti. — Mladý muž se rozloučil.

— Jene, obrať a žeň koně tryskem domů!

— Nejedeme na nádraží?

— Ne. Pojedeme domů. Žeň koně, co můžeš!

— Milostpane, jistě jste doma něco zapomněl!

— Máš pravdu. Zanechal jsem na stole důležitý papír.

Zmocnil se ho neklid. Což jest-li žena přečtla dopis? Což jestli třeba . . .

— Provedl jsem pořádnou hloupost, pro maličkost.

Byla ještě noc, když zpěnění koni zastavili. Mladý muž utíká do svého pokoje. Dopis ležel na témž místě, kam jej položil.

A ráno byli už oba manželé v nejlepším shodě. Smíření.

(Upraveno dle článku „Svatba“ v Lid. Listech r. 1933.)

Člověk naráží na člověka — „Ten druhý“. — Neznáš jeho jména. „Ten druhý“ je po každé někdo jiný. Ale cítíš, že ti jde na nervy. „Ten druhý“, to je ten, jenž právě přeběhl přes cestu a ty ses na vteřinu musil zastavit. „Ten druhý“, to je ten, jenž tě donutil uhnouti s chodníku jednou nohou do tekoucí sněhové vody. „Ten druhý“, to je ten, jenž v divadle sedí před tebou, zrovna před tebou, a širokými rameny zamezuje pohled na jeviště. „Ten druhý“, to je ten, jenž si dnes sedl na místo, na kterém ty sedáváš. „Ten druhý“, to je ten,

kterého pro jeho výšku mohli by odvésti ke královské gardě, který se postavil v kostele zrovna před tebe. „Ten druhý“, to je ten, jenž v kavárně neodkládá noviny, po kterých ses ptal už tolikrát číšníka. „Ten druhý“, to je ten, jenž v hotelu ubytoval se vedle tebe, a pro chrápání celou draze zaplacenou noc ti zkazil. „Ten druhý“, to je ten, jenž tě nechá i hodinu čekat, ale sám nikdy nemůže. Třebas ani neznáš jména „toho druhého“, ale jde ti na nervy, jakoby od něho odprýskávaly ledové krystalky, ostré jak špice rozbitého skla, a zraňovaly tebe. Jakoby vydechoval rozžhavené jehly, které tě bodají.

Někdy je „ten druhý“ nevychovanec, člověk bez-taktní, dotěrný, jenž vždy přichází v nevčas, jenž vždy oponuje, a máš-li se za Césara, on je jistě Pompejus. — Někdy však „ten druhý“ ani zdaleka za nic nemůže.

A oženiti se, vdáti se, což je to svým způsobem, nežli míti stále vedle sebe někoho druhého a leckdy „Toho druhého“.

Za svobodna jak jsi rád, když večer zavřeš za sebou dveře a se zimníkem setřepeš všechny ty rozžhavené špendlíky, a nervy tvoje se uklidňují. Jsi sám. Sám si rozsvítíš, sám zatopíš, sám si upravíš lůžko. Chceš-li, čteš, chceš-li, zakouříš si. Chceš-li brzo jít spát, jdeš brzo, chceš-li ponocovat, zůstaneš vzhůru do půlnoci. Máš-li chuť, večeříš, nemáš-li, nejíš. Na oběd potloukáš se po hospodách a na večer po uzenářích. Ale jsi svým svrchovaným pánem aspoň doma za zavřenými dveřmi. Jsi svoboden! A svoboda je jedním z nejvzácnějších statků nejen národa, ale i jedince, u národa nadšeně vítaná a oslavovaná, u jedince teprve tehdy stoprocentně oceňovaná, až se jí vzdal. — Toť chvála stavu svobodného.

A jak rád se vzdává svobody! Jak rád zříká se samostatnosti. Dokonce natisknout si dá den i hodinu, kdy se tak stane. Rozešle světem. Na čtvrtém prstu zlatý kroužek. Ty tam jsou večery, kdy musil čekávat na Kolišti na své potěšení, leckdy v dešti, větru a mrazu. Nikdy to potěšení nepřišlo ve smluvenou dobu. Teď

je bude míti doma, stále u sebe, na dosah ruky. S Bohem, hospodo, s Bohem, pane vrchní! Konec pečinkám několikrát za sebou rozpařovaným. A ty polívčičky! Už nebudou jako pro nezaměstnané nebo špitální. S játrovými knedlíčky, s tyrolskými, s plněnými taštičkami. Vis à vis nebudou Humoristické listy, ale chutný protějšek s jiskřícíma očima.

Ta iluze musí být. Bez ní sotva by se ženili a vdávali.

Až přijde rok a den, kdy v žádosti o místo dovolávati se bude pro sebe soustrasti, protože má ženu. — Člověče! Jak to? Vždyť ti blahopřáli, když ses ženil. A teď tě mají litovat, přednost ti dát před svobodným? Kde je logika? A co ty polívčičky, co ty čerstvé rízky, co to potěšení na dosah ruky?

Člověk narazil na člověka. „Ten druhý“ jde mu na nervy i v manželství. Pro maličkost, pro hloupost. Ona jde mu na nervy, že je nedochvilná ve vaření, on jí jde na nervy, že sotva lehne, chrápe. Ona jde mu na nervy, protože má podle egyptského snáře číslo 54, on jí jde na nervy, že fajfkou zanešvarí nové stóry. On chce do Italie, ona doma. On stahuje obočí, ona je smutná s uplakanýma očima. To on nemůže vidět. A najednou se oběma zdá, že se k sobě nehodí, že jejich láska byla omylem. Zapřáhnout a hnát koně do Varšavy k advokátovi.

Ne tak zhurta. Však se spříhnete, poklušete vedle sebe a nebudete vyhazovat. Každé štěstí, i manželské, musí býti vykoupeno prací a obětí. A každé denní štěstí musí býti vykupováno denní obětí. Závidíš svobodnému. Neuvažuješ, že jeho štěstí také musí býti vykupováno obětmi. Svobodný závidí ženatému, vdané, nemaje tušení, jakými obětmi musí býti vykupováno jejich štěstí. Štěstí ještě nikomu nepadlo do klína jak zralé jablíčko, je plodem práce a obětí. Štěstí jde za obětí. On musí něco obětovat ze zvyků života mládeneckého, ona ze způsobu života svobodného. Neobětuješ-li, narazí člověk na člověka, ona ti bude „tím druhým“, jenž ti na každém kroku překáží, a on bude tobě „tím druhým“, jenž tě ubodává tisíci rozžhavenými

špendlíky. Nepomůže ani advokát. Incidit in Scyllam, qui vult vitare Charibdim. Z deště pod okap.

Vy, oběťmi pospolitého života ožehnutí, čtvrt století vedle sebe a teď už stejným tempem klusající, víte to lépe než já.

A vy, kteří jste na skoku obětovat svou svobodu za růžové a zlaté okovy, preliminarujte rozpočet budoucího svého štěstí co nejnižší, aby aktiva aspoň kryla pasiva. Žádáte-li od manželského spoluzití hned od počátku málo, a dá-li vám víc, radostněji půjdete od oltáře po 25 letech ruku v ruce, než ti, jimž iluze vybájila horentní plus, a skončili deficitem.

KDYŽ SILNÝ OZBROJENEC...

Černá, bouřlivá noc. Vlny oceánu útočí na skaliska, ale rozbíjejí se jako pokušení o bdělé svědomí. Posadil se k otevřenému oknu pobřežní vily — hleděl do noci a z noci do minulosti. Byl nervově přepracován, prchl z velkoměsta k moři.

Ze vzpomínek vytrhlo jej zaklepání na dveře. Cizí, promoklý muž podal mu dopis. Tam stálo:

— Můj milý Arnošte! Je to náhlé a velmi nutné. Mám pacienta na zánět slepého střeva. Nejsem dost zručný operovat. Ty bys ho mohl zachránit. Nepřijdeš-li, nedočká se rána. Pomoz mně i jemu! Posílám ti auto. Za půl hodiny bys mohl být zde. Dr. Karel Consalvo.

Dopis byl adresován na slavného chirurga dra Arnošta Martena.

— Kdo je ten pacient? ptá se posla.

— Nevím. Ale je to v t. zv. Bílém domě, kde se ubytovali letní hosté.

— Operoval ho už dr. Consalvo?

— Dosud ne. Řekl, že počká na vás.

Bouře jakoby chtěla smést auto v oceán, které konečně zastavilo. Dr. Marten přeběhl chodník. U dveří čekala služebná.

— Jsem profesor Marten. Ohlaste mne dru Consalvovi.

Zatím, co služka odběhla, čekal v saloně. Na stolku stála váza s bílými růžemi. Bílé růže! Kdykoli a kdekoli je uzřel, vždy mu připomínaly nezapomenutelné chvíle života. Sehnul se, aby k nim přivoněl, a vzpřímil se, až za sebou uslyšel kroky. Myslil, že to služebná. Byla to však vysoká, štíhlá dáma v jednoduchém bílém šatě; zlatité vlasy obepínaly její hlavu. Vyjeveně se jí zahleděl ve tvář, sklesl na židli a z prsou vydral se mu výkřik:

— Hildo, ty? — Přistoupila k němu, podávajíc mu obě ruce.

— Nevěděla jsem, až dnes večer, že ty jsi v naší blízkosti.

Deset let jí neviděl. Před desíti lety měl ji tolik rád, bílé růže jí nosíval a byl by ji pojal za ženu, kdyby nebyla své slovo dala bohatšímu, aby zachránila otce z peněžní kalamity. A ta rána, o které myslel, že přebolela, otevřela se znovu a prudce. Zdála se mu nezměněná, ba víc ženštější.

— Hildo, šeptá, tvůj muž?

— Ano. Umírá.

Cosí hrozného bylo v těch slovech tichých. Oči obou se střetly. Krev vehnala se mu do hlavy, když jejíma očima cosí zablesklo, cosí, divá touha po osvobození. Stará láska. Jen vteřina. Ale rozuměli si.

Vešla služka.

— Pan dr. Consalvo prosí pana profesora.

Vzal skříňku s nástroji a šel za služkou. U dveří se obrátil. Tváře Hildy byly rozpáleny, modré oči její planuly, rty se chvěly, rozevřené a za ním vztažené ruce jakoby úpěnlivě prosily.

Zavřel za sebou. Tvář pacienta byla stará, ošklivá. Hmatem přesvědčil se o rozsahu zánětu, myl si ruce v horké vodě, navlékl gumové rukavice. Dr. Consalvo sledoval slavného kolegu. Výraz v jeho obličeji ho zarážel. Jakoby potutelný úsměv pohrával si kolem jeho rtů. Co to asi znamená? Chirurg rozložil nástroje a skousl zuby.

— Bud' on nebo já. Dr. Consalvo se pravdy nikdy nedopátrá a vůbec nikdo.

Obraz Hildy vyvstává mu před očima, Hilda s celou svou první láskou v obličeji, s červánky naděje na vysvobození a volnost. Hilda s rukama k němu pozvednutýma a prosícíma. Jeho oči planou v horečce. Pevně skusuje zuby. Kolega bez hnutí stojí vedle a sleduje bez dechu práci jeho prstů.

Hodinu později bledý, vysílený vyšel. Hilda čeká. Jde mu naproti.

— Arnošte — už — je — po — tom?

— Ano. Už je po tom.

Tváře její zalily se nachem. Ruce tiskla k srdci, v očích znovu vyšlehl plamen touhy po osvobození.

— Arnošte, šeptala, pověz! On — jest — — —

Nedořekla.

— On jest zachráněn, pronesl Arnošt dutým hlasem a vyřítíl se ven.

Zachráněn. — Jeden? — Tři. Vteřina rozhodla. Mikroskopický řez a hnis z rány byl by vnikl do krve. A byl by konec. Ale i konec klidu tvého svědomí, Arnošte, i tvého, Hildo. Váš život, vaše štěstí bylo by hnisem navždy otráveno. Až byste byli svoji, rozkrojili první jablíčko stromu života manželského, bylo by červivé a první rozlousknutý ořech hluchý, bez jádra. Až splynula by vaše srdce spítá štěstím, jak v hodovní síni babylonského Baltazara, tajemná ruka psala by po jeho blanách: Mene, thekel, ufarsin a fantom umírajícího starce bohatce tváří ošklivých stavěl by se mezi vás jak příšera Mackbetova. Přišly by večery, musily by přijít s naprostou matematickou jistotou, kdy tápaje po úlevě svědomí, se zarostlým kamenem větším a bolestivějším nad kameny vrostlé do ledvin, ty, Arnošte, své Hildě do tváře bys vmetl:

— Tys to chtěla. Tys vinna.

A ty Hildo, bráníc se a klesajíc pod tímhž balvanem, obvinila bys Arnošta:

— Tys ho zabil,

A Hospodin, vyháněje oba z vysněného ráje, anděla s mečem plamenným postavil by na stráž k jeho branám.

Dr. Arnošte! Zachránils muže své bývalé lásky, zachránils jeho ženu, zachránils sebe! Vášně a svědomí měřily síly, noc a den utkaly se, mrak a slunce. Strašné síly: Vášně a svědomí. Vášně jak červeným šátkem poštváný, funicí andaluský býk v aréně. Svědomí jak ostražitý, chladnokrevný toreador. Toreadorovi tleská aréna, ne býku. Padne býk. Je odvečen bez zachvění publika. Padne-li toreador, ušlapán nohama býka, chvěje se celá aréna. Toreadore smělý! Pozor si dej! V souboji hříšné vášně se svědomím, byť stokrát rohama býka odhozen a stokrát nohama jeho zdeptán, na konec vítězí vždy a neomylně toreador svědomí a přesně vypočteným pohybem ruky vrazí studenou, tenkou a pružnou ocel až po jílec do šíje hříchu, a hroutí se vše, co na něm bylo budováno.

Co u oltáře láska spojila, to doma uchrání jen svědomí.

„Když silný ozbrojenec hlídá síni svou, v pokoji jsou ty věci, kterými vládne, řekl Syn Boží. Pakli by silnější než on přijde, přemohl jej, všecku zbroj jeho odejme, na niž se spoléhal, a rozdělí kořist jeho.

Silného ozbrojence je třeba, hlídajícího věrnou lásku manželskou. Tím jest jen a jen svědomí. Kde svědomí koná službu strážní, v pokoji jsou ty věci, kterýmiž manželé vládnou. Svědomí muže, svědomí ženy je nejjistější zárukou manželské věrnosti a lásky, nejjistější a poslední.

Ani manželé nejsou obrnění proti šípům Amorovým zákeřně vystřeleným. Manželství nečiní srdce mužovo imunním proti radosti přes ulici, má-li ta radost mikádičko, a to srdce je-li slaměný věchýtek, ani oči ženy slepými ke světelným efektům a reklamám, jež touha a vášně Don Juana z duše promítá do zornic jeho očí. I ženatým mužům líbí se krásné ženy, i vdaným ženám elegantní mužové. Jestliže silný ozbrojenec hlídá věrnou lásku manželskou, jestliže muž má svědomí, žena svědomí, zůstane při pouhém konstatování sličného zjevu.

Touha však po cizí spanilosti už je zachycena filtrem svědomí.

— Netrhej, však jsi nesázal, varuje hlas svědomí jako hlas mezi kořeny vpleteného Záhoře, a v pokoji zůstanou ty věci, kterými manželé vládnou. Pakli by silnější než on přijda, přemohl svědomí — ozbrojence, zbroj jeho odejme a rozdělí kořist jeho.

Ženo, byť poctěná cenou Evropy, nedohlídáš se svého muže, nehlídá-li ho jeho svědomí; tím méně dohlídáš se své ženy, muži, nehlídá-li ji její svědomí.

A kdo vstupuješ ve svatyni manželství bratra, přítele, sestry, kamarádky, svým slovům, pohledům, písním, touhám, zanícenosti dej procházeti filtrem svědomí, abys neodcházel jako kasař, jenž dobyl nedobytné. Jsou chvíle, kdy na nitce, na vlásku, na pavučině visí štěstí jejich věrné lásky. Jediné sevření nůžek, jediný mikroskopický řez dra Arnošta, a Hilda, jinému patřící, byla by tvoje. Štěstí padlo by ti do klína. — Ale do svědomí balvan zločinu, jež nakonec přec jen to štěstí rozdrtí.

JAK SI TO PAN CEFTUS A SLEČNA BETYNKA PŘEDSTAVOVALI. — A.

Zapálila líh na prohlubince starého samovaru a přistavila hrnek s vodou, aby bylo na čaj.

— Ale, holka, vždyť ti to vyhasne. Dalas málo lihu, myslí nahlas její muž Cetfus.

— Ani nevidím, jsem už nějak ospalá, omlouvá se žena. A naklonila láhev s lihem ke kmitajícímu plamenu. V témž okamžiku zazářila celá hlava paní Cetfusové, skloněné nad samovarem. Její vlasy rozpuštěné, namaštěné, chytly a bleskem zmizely pod plamenem. Nevědouc, co činí, šermovala v omámení lahví, z níž hořící líh padal na noční kabátek a lehkou sukni. Hořela celá.

— Svatá Panno, dobří lidé, pomozte! Při tom běhala po světnici, trhajíc se sebe prádlo.

Pan Cetfus stál mezi dveřmi opřen o trám. Na opačné straně u okna stála sestra paní Cetfusové, slečna Betyнка. Oba jako zkameněli. A když se vzpamatovali, pohlédli na sebe, a pohled byl významný. Jako by si pravili: To je dobré. Jen ať uhoří ta žena nám překážející. Ať honem uhoří! Potom budeme svoji.

Hořící žena vyrazila z bytu na dvorek. Její křik rval srdce. Vyběhly partaje a jedna chrstla na hořící putnu vody. Jiné hasily popelem ženu kleslou na žlutý písek a hlavou ryjící do země. Vtom už doběhl její muž a sestra.

— Má ženo, pro Pána Boha, co to děláš?

A slečna Bety chce ji zvednout.

Podomek ji odstrčil: — Nemají na tom dost, že jejich sestra uhoří?

— Uhoří? zaštkala slečna. Ach, moje dobrá, drahá Máry, jak ti mám pomoci? Slzy hrnuly se jí ze začervenalých očí. Byly to slzy nejupřímnější lítosti s neštěstím podváděné sestry.

— Už je po všem! vykřikl kdosi. Podívejte se jí do obličeje! Nemá oči. Vytekly jí. A tvář má samé živé maso.

Nebyla ještě mrtva. Odnесли ji ke sv. Anně do nemocnice. Pan Cetfus a slečna Bety ji tam doprovodili.

Vrátili se do bytu, kde se neštěstí stalo.

— Ty, Bety, mně se zdá, že jsme my dva přece tím vším vinni.

— Jak můžeš, Cetfuse, tak hloupě mluvit?

— No, tys stála zde a já tam. Když Máry chytla, mohli jsme oba přiskočit, strhnout s ní to, co hořelo; nebylo toho ještě mnoho a žena byla by zachráněna.

— Zachráněna, opakovala slečna tónem rozezleným. A to, Cetfuse, už se nepamatuješ; co sis myslil, když jsi stál opřen o futro a díval ses, jak Máry hoří?

— Co jsem si myslil?

— Máš krátkou paměť, švagře! Povím ti to tedy. Myslí sis, kdyby s ní už bylo po všem, potom, že bychom my dva se měli dobře.

— Já že si to myslil? vytřeštil oči na svoji švagrovou.

Já že si to myslil? — Ano, byl jsem takové zvíře! Chytil se za hlavu a počal běhati po kuchyňce.

— Slyšíš, Cetfuse, blázníš? Otřásla celým jeho tělem a zvolala: — Ty mne už neznáš?

— Já že tě neznám? Teď musíme býti jeden za druhého. Pověz mi, prosím tě, jsme vinni, ale jak si to opravdu myslíš?

— Cetfuse, já myslím, že nejsme vinni. Zapálils ji ty? Zapálila jsem ji já? Uhořela sama svou neopatrností. A kdyby nám chtěl někdo něco vyčíst, bude v kriminále. My do kriminálu nepůjdeme!

— Myslíš, Betyňko? ptal se stísněným hlasem. A když tedy nepůjdeme do kriminálu, pověz mi, prosím tě, ještě toto: Co říká tomu tvé svědomí?

— Mé svědomí? a zarazila se. Ptáš se na moje svědomí, a na moji lásku zapomínáš? Sestra nám vadila. Dlouho jsme se tajit nemohli, dnes v noci to v kavárně propuklo, a tu nám ji osud odstranil s cesty, slyšíš — osud — a ty budeš mluvit nyní o svědomí a ne o lásce?

Ale Cetfus nemoha dlouho usnouti, opakoval si v duchu: sestru, vlastní krev nechala upálit samou láskou. O sestře ani nemluví. Není jí líto vlastní sestry. A teď bude milovat jen tebe. Jsi jí ostatně roven, vždyť nechals upálit zase svoji ženu.

Do rána Cetfusova žena v nemocnici zemřela. Cetfus dva dny, až do pohřbu, nebyl v bytě. Sedával v hostincích, kavárnách, kde ho neznali. Potuloval se v Černých polích a jinde za městem.

Pohřeb velmi krásný vypravila sestra uhořelé. A těch lidí od Pekařské přes Měšťanskou a Vídeňku! Když měl Cetfus za rakví do hrobu nasypat hrst hlíny, odhodil lopatku, zalomil rukama a počínal si šíleně. To bylo i pro starobrněnské otužilé nervy neobvyklou novinkou.

Vtom vzadu pan Vondra, který byl oné noci s Cetfusovými v kavárně a byl svědkem výstupu mezi Cetfusem a jeho ženou, pronesl víc jako k sobě: — Ja, ja, svědomí se hýbe teprve tehdy, až jsme je ubili.

— Mé svědomí je čisté! rozkřikl se u hrobu vdovec. Ale tuhle ta, moje švagrová, ta je vším vinna!

Slečna Betyнка bledá jako stěna se obrátila. — Ale Cetfus, co mluvíš?

— Ano, tys vinna, ty zpropadená!

— Pane Vondra, zavolají policajta, brání se Betyнка. Cetfus se zbláznil!

Náhodou přítomní dva strážníci odvedli Cetfusa stranou.

— A tu frajli seberou! volaly vdané ženy. Sebrat, sebrat tu čistou frajli!

Ale nesebrala policie ani prvního, ani druhého.

(Upraveno dle článku „Utajený zločin“ z časopisu Nivy r. 1892.)

Jednou je to Betyнка, po druhé Herodias, jindy Popaea Sabina, jindy Anna Boleynová, jindy madame Pompadour, jež může říci Césarovo: Veni, vidi, vici. Přišla jsem, podívala jsem se, zvítězila jsem. Vítěz kráčí přes mrtvoly. Snad ani ten zajatec neznamená pro vítěze tolik, jako pošlapaná mrtvola.

Kdo zbadal kdy tajemné hlubiny srdce ženy? Jest a zůstane velkým otazníkem. Tam, kde žena dovoleně, používajíc předností a výsad Tvůrcem jí přisouzených, staví bránu ráje, staví krásněji než Ghiberti svůj portál baptisteria florentského. Tam, kde žena korunuje své dílo manželství mateřstvím, tato koruna je skvělejší koruny, kterou Michelangelo korunoval dílo Bramantovo, vloživ na ně kopuli svatopetrskou. A duše básníků Bohem nadaných nevyzpívaly nikdy dojemnější a jásavější píseň svou jako nad ženou, která staví náhradu za ztracený ráj.

Ale běda, kde žena boří svatyni cizího manželského ráje, kde pracuje podkopy, hořlavinami a látkami výbušnými. Zkáza paladia země české, chrámu svatovítského, provedená predikantem kalvínského dobrodruha Fridricha Falckého za asistence českých pánů k prvnímu přijímání kalvínskému nebyla větší nad zkázu, kterou vnese v manželství žena toužící zaujati místo zákonité, právoplatné žijící manželky. Ženu úplně zničit a ponížit nedovede nikdo, ani surový muž. To dovede jen žena.

V bílé hedvábí oděla se Anna Boleynová v den, kdy Kateřina, zákonitá žena Jindřicha VIII., byla vykázána z londýnského Toweru. A ty její komnaty budou ode dneška tvými, ty její skříně — tvé, a to její služebnictvo tvým, ty její květy tvými, to její lože tvým a ten její muž tvým. Tys dobyla pevnosti, pevnosti obsazené, pevnosti hájené. Ženo, tys přemohla ženu, a to je víc, než když jsi přemohla muže. Muž — ach, ten je hříčkou ve tvých rukou, ten je otrokem tvých očí, sluhou tvých rozkazů, plnítelem tvých přání. Je zajatcem tvým a tvého parfumu a půjde ve šlépějích tvých střevíčků jako pes za svou paní. To není to pravé vítězství. Ale změřit síly se ženou, jež po léta byla po jeho boku, byla mu vším a jediným na světě, které sliboval věrnost a lásku až do hrobu, s ní změřit síly a vyjít jako vítěz — — poháry, plňte se šampaňským, růže nejvonnější, přimkněte se k jejímu bílému hedvábí a vavříny, ozdobte její kadeře i čelo! Ona rozloučila, co spojil Bůh. Ona, slabá žena, rozloučila, co spojil silný Bůh.

Dále od hradu, dále, ať tě nestihne neštěstí nenadále! Manželství je hrad, tvrz. Cizím se vstup zakazuje. Dále od hradu, dále!

Měl člověk ovečku, kterouž si byl koupil a choval, a která odrostla při něm a při dětech jeho, z chleba jeho jídajíc, z číše jeho pijíc a na klíně jeho odpočívajíc. A byla mu jako dítě milá. A byl člověk bohatý a mohl si koupiti ovečku, ale nekoupil. Tomu prvnímu ovečku vzal, ukradl a odnesl do domu svého. Když tato slova prorok Nathan přednesl Davidovi, rozhněvav se král, prohlásil: — Živť jest Hospodin, že hoden jest smrti ten muž.

I řekl Nathan Davidovi: — Ty jsi ten muž. Manželku Uriáše hethejského vzal jsi k sobě za manželku a Uriáše zabil jsi mečem amonitských!

I kdyby manželka jiného mučednictví trpěla pod bezcitným, chladným mužem jako Anna Karenina, ty, Vronski, nemáš práva ji vysvobozovat a pro sebe rekvirovat. A kdyby květ přespanilý vadnul, připoután ku pni zpráchnivělého dubu, a u tebe, jak myslíš, by zase

obživil a vůni vydal, nemáš práva ten květ rvát od pně dubu pro sebe. Tím méně bys měl toto právo, kdyby jen vášeň vedla tvé kroky. Jsi zloděj, jsi svatokrádce, do svatyně vnikáš, abys ji zneuctil, abys zhasil věčné její světlo. Jsi dravec, jenž se do své oběti zakousl v hrdlo, aby vyssál její krev. S tou ukradenou ovečkou nedojdeš štěstí, ani ji neučiníš šťastnou. Do každé té minuty vysněného štěstí padat bude, když ne tobě, muži, tož jistě jí, té napolovic ukradené a napolovic dobrovolně za tebou jdoucí ženě jiného, kapka, každou minutu jedna, minuta za minutou, kapka za kapkou. Víš, co to je? Vmysli se do kasemat špilberských a do té cely, kde spoutanému a na jedno místo přikovanému odsouzenci padala na temeno hlavy pozvolna kapka za kapkou. Do roka zešílel. I té oběti, kterou jsi vyrval ze svatyně manželství, bude padat do duše, do svědomí kapka za kapkou. Nesnese těch kapek. Už vidět dvě veliká světla parostroje, smýkajícího se po kolejích, už slyšet nárazy páry v mašinerii kol. A před ta světla vrhá se Anna Karenina.

Když ono to provinění dopadne po každé jinak, než si to lidská fantasie a vášeň před proviněním vysnila. Ani on ani ona nepočítali se svědomím. Zrovna jak pan Cetfus a slečna Betynka.

★

Existuje výborná medicina pro ženaté muže a vdané ženy, aby se jim v manželství líbilo a nešilhali za hranice. Kázal o té medicíně ve Vídni před naplněným kostelem Otec jesuita. Když se kostel vyprázdnil, stál před ním v rozpacích jakýsi pantáta a ptá se sám sebe: — Kdybych jen věděl, kde tu medicinu, to té (the = čaj) dostanu koupit? Konečně mu napadlo, že zcela jistě v lékárně. Poprosil strážníka, kde je nejbližší lékárna, a našel ji, požádal, aby mu prodali Vincencé. Ani mladý, ani starý magistr toho té neznali. A jako že ho nemají. Jak by znali takové té, které chrání manželství od hříchu a neštěstí. Vždyť ti páni v apatyce beztak na hřích a peklo nevěří. Už to mám. Nejspíš je dostanu koupit u Milosrdných. A třebaš bylo nevlídné počasí, putoval

do Leopoldova k Milosrdným a prudce zazvonil. Přišel fráter.

— Chtěl bych Vincenc té.

— Vincenc té? opakuje Milosrdný. To té neznám.

Pantáta vyvalil oči: — Cože, vy chcete býti řeholníci a neznáte Vincenc té?

Fráter maje za to, že pantáta není dobře při smyslech, chtěl zavřít dveře.

— Počkat, počkat! volá pantáta. Musíte mít Vincenc té. Dnes večer kázal jeden jesuita, že bez Vincenc té nikdo se nedostane do nebe. A to té vy jistě prodáváte.

— A kde to ten kněz kázal? ptá se fráter.

— V Jesuitském kostele. Stál na kazatelně, po každé udeřil rukou na obrubu kazatelny a hlasitě volal: Bez Vincenc té nikdo se neuchrání pekla v manželství a hříchu, a nepřejde do nebe.

Ale fráter neporozuměl. Požádal venkovana, aby se u nich stavil po druhé, že se zatím na to té zeptá. A optal se telefonicky u jesuitů. Ale ani tam toho té neznali. Až konečně přece na to přišli. Kazatel toho večera mluvě o hříších a pokušeních v manželství, opakoval slova: — Nemusíš všechno míti. Zapírej se — což zní po latinsky: Vince te, a že bez toho vince te — zapři se — nemožno šťastně žít v manželství a vejít do nebe.

A tož i já všem těm mužům, kteří u oltáře Páně spoutání byli zlatými pouty, a všem těm dívkám, které změnilý titul „slečno“ za „milostivá“, doporučím jako medicinu, chtějí-li zůstat šťastni s tím potěšením, které mají doma a si vybrali, a nepošilhávali po lepším a cizím, dvakrát denně na lačný žaludek(!) po půl litru přirozeně hořkého, neslazeného Vincenc té.

A JAK TO DOPADLO. — B.

Policie hlasu lidu neuposlechla. Nezatkla ani pana Cetfuse, který si počínal jako šílený. Tím méně slečnu Betyнку.

— Upokojte se, pane Cetfus, chlácholil jej starší policista. Stouplo vám to nějak do hlavy. Když mně umřela žena, dával jsem vinu kdekomu. Ale co je to všechno platno, když jí tím života nedáte.

— A myslíte-li, že se něco přece stalo, dodal mladší strážník, v němž bylo víc policejní krve, pak sedneme do fiakru a odjedeme na radnici. Slečna pojede také s námi.

— Beze všeho. Z funusu na direkci. To je moc dobré. Vsedli do kočáru a starší strážník s nimi.

Tělo pana Cetfuse jako by pozbylo životní sílu. Ale když kočár zahýbal do Pekařské, protřel si oči a ptá se:

— Kam to jedeme? Opravdu na direkci?

Strážník přisvědčil.

— Nesmysl. Proč na direkci? Co jsme udělali?

— Vždyť jsem povídal, že vám něco stouplo do hlavy, a sám nevíte, co?

A tak nejeli na radnici, ale domů. U radnice v Mečové vystoupil jen strážník.

— To by se chodilo na policii, ne? ptal se Cetfus švagrové. Ale ledová tvář její ho zarazila. Neodpověděla.

Uvažovala: Proč Cetfus nechce nyní na policii? Vždyť neběželo o jeho kůži. Křičel přece, že je nevinný. Jen o ni. Sám ji nařkl. Ten člověk prchá před vlastním zlým svědomím. V nitru jejím jako by někdo provedl císařský řez. Nové poznání razilo si cestu do jejího mozku.

Se životem takového dareby chtěla spojit život svůj. Pro toho darebáka utratila život vlastní sestry. Slečna došla opačnou cestou týchž konců a závěrů, kterých už dříve došel Cetfus. Hnus dral se jí do hrdla. A měla toho hnusu plné sliny, když švagrovi na opakovanou otázku: To by se chodilo na policii, ne? odpověděla: — Proč ne? Patříš tam! Těch slov Cetfus neočekával. Byl by na ni skočil a zardousil.

Doma chodil po pokoji, upravoval to a ono, několikrát si zapálil doutník, až se konečně optal švagrové:

— Tak ty si myslíš doopravdy, že jsme mordýři?

Ona na to:

— A myslíš ty opravdu, že jím nejsi? Proč nechtěls na policii? Zbabělče!

Cetfus zaryl ruce do jejího krku.

— Tak jsme si tu lásku nepředstavovali, když jsme ji nechali uhořet!

Betynka se mu vydřela.

— Jsi lump, Cetfuse! Sestru připravils do hrobu a mně otrávilš život. Pusť mne nebo svolám celý dům!

Cetfus pustil ruce. Věděl nyní, že je po všem. Převrátil stůl, házel stolicemi, třískal sklenice, trhal šatstvo, peřiny, rozbíjel obrazy, hodiny. Počínal si jako člověk, který i o svém vzteku ví, že je malomocný. Pak narazil na hlavu klobouk a hroze švagrové, křičel:

— Počkej jen, ty hádě! Teď teprve jdu a všecko udám. Když mám viset já, ať visíš i ty, ty křehotinko z tingl tanglu!

Vyběhl z domu a hnal se na Cejl č. 71. Vrážel do lidí. Narazil na malou, obtloustlou paní, podobnou jeho nebožce.

— Pro Ukřižovaného! Mrtví vstávají z hrobu! Mráz mu projel tělem. Musím se zbavit těch muk, těch oškli-vých muk. Ať už visím. Déle toho nevydržím. Já mordýř!

Ve druhém poschodí zaklepal na dveře státního ná-vladního.

— Co si přejete?

— Mé jméno je Cetfus. Já jsem zabil svou ženu.

— Co to mluvíte, člověče? zhrozil se úředník.

— Je tomu tak, pane státní. Bylo to také v novinách před čtyřmi dny.

— Dovolte! Zavolám si zapisovatele. Vždyť nám ani policie nic neoznámila.

Cetfus diktoval do protokolu známou událost. A když skončil, ptá se návladní:

— Učinil jste něco, aby oheň na ní se rozmohl?

— To ne. Ale my jsme, prosím, nestrhali s ní šaty a nechali ji vyběhnout na dvůr, aby trápení její větrem bylo tím horší. Pane státní, my jsme jí přivodili strašnou smrt.

— Mýlíte se, člověče, přerušil ho úředník. Vy jste jí smrt nepřivodili.

Cetfus dívá se překvapeně:

— My ji zavraždili. Já a moje švagrová.

— Mýlíte se. Nemám příčiny vám nevěřit, protože sám jste přišel sem, abyste se ze všeho vyznal a také, aby se vám ulehčilo. Ale za to, co se vaší ženě stalo, na tomto světě trestán býti nemůžete. Není místečka v zákoně, kde by stálo, že jste povinen zachrániti svou ženu nebo kohokoliv jiného před záhubou, a neučiníte-li tak, že jste vrahem a propadáte trestu. Rodiče mohou býti předvoláni před soud pro zanedbání povinné péče, stalo-li se jejich dítěti neštěstí, ale nikdy nejsou vinni vraždou, ani zabitím a zpravidla jsou osvobozeni.

— Co mám tedy dělat? ptá se Cetfus zoufale. Vždyť já jsem chtěl, aby uhořela. Já jí to přál, já se jen jen chvěl, aby se to už stalo. A Betyнка také. Té červ užere také svědomí!

— Ach, můj milý, *de internis non judicat praetor*. Svědomí a zákon nebývají vždy kamarádi. Morálka — ano — dle morálky pokládám vás a vaši čistou švagrovou za nejsprostší duše pod nebem, jež dopustily se na ubohé ženě činu hnusného. Ale dle zákona vás soudit nemohu.

Cetfus nešel domů z Cejlu ani na noc. Slečna Bety celou noc proplakala. Svědomí se v ní hnulo.

— Je pozdě. Je pozdě. Upálenou sestru nevzkřísím!

Chtěla se rozběhnout, snad také na Cejl a tam povědět vše, aby se jí ulehčilo. Ale s tím člověkem se nechce nikde sejít. Pak pomyslí na řeku, do níž by skočila, pak na koleje dráhy za městem. Vřelá krev několikrát vystříkne a bude po všem.

Jak že jen se stalo, že byla tak zaslepená a mohla se proti vlastní sestře spojit s tím člověkem? Ona ho ponoukala, ona byla tvrdší než ten člověk. Mimoděk napadlo jí slovo „láska“. Táže se vlastního nitra, jaká že láska? Neřest, nic než neřest. A řetězem neřestí zdál se jí pojednou celý její dosavadní život. Opožděná lítost dostavila se teprve nyní, když bylo po všem. Vyřeší ten dosavadní život jinak.

Už je ráno. Na Zelném trhu už je živo. Bety ještě je vzhůru. Seběhla dolů, zamířila napravo ke kapucínům.

Zatím Cetfus s vlasy rozcuchanými se vrátil a usnul. Když se probudil, stála švagrová před ním.

— Cetfus, my se rozejdeme. Nemůžeme spolu žít. Máme toho už teď na svědomí dost.

— Co povídáš? A uzřev v její ruce modlicí knížky, rozchechtal se.— Ty jsi byla v kostele? Ty ses modlila?

— Ano. A byla jsem u zpovědi.

— U zpovědi? A co ti tam říkali?

— Abych činila pokání.

— A nalezlas v těch hloupostech klid pro svou hříšnou duši?

— Nalezla.

— A já zase byl na Cejlu a tam mi pravili, že jsem se nedopustil ničeho, že jsme čistší nad křišťál.

— Nerouhej se Bohu a hled', abys činil pokání!

— Činit pokání? Já? Já žízním po krvi, ty svatá vražednice. Já jim musím ukázat, že jsem zločincem, že mne musejí oběsit!

Za visacím zrcadlem byla břitva. Vytrhl ji, chytil švagrovou za vlasy a zařízl jí hluboko pod krk. Tělo zavražděné padlo na zem.

— Tak vidíš, kdo má teď svůj klid!

A prchl z domu.

Své svědomí nad zločinem, jehož světský soud neuznal, utopil novým zločinem.

Postaven před porotu a jakkoliv se bránil, dán mu obhájce ex offio. A tomu povedlo se naklonit porotce k tomu, že uznali, že vrah jednal v duševní nepřičetnosti. Byl osvobozen a ihned propuštěn na svobodu. Nic nebylo platno, že se přiznával k vraždě. Právě tato okolnost uváděna od obhájce jako důkaz nepřičetnosti.

Jak šel dále životem, nesa tíhu dvou zločinů, historie neví, leč to, že patřil k nejnebezpečnějším nočním ptákům brněnským.

★

Cetfuse, muži proradný, ponejprv se tě ptám: — Co říkala tvá láska k zákonité ženě, když ponejprv jsi ji zradil? Po druhé se ptám: Cetfuse, muži proradný, co

říkala tvá povinnost? Po třetí se tě ptám: Cetfuse, muži proradný, co říkalo tvé svědomí? Lásku umlčels láskou. Povinnost umlčels láskou. Svědomí umlčels — ne, ne-umlčels. Svědomí křiklo do tvých vysněných vidin, pustilo se v zápas s novou láskou, rozervalo lístečky ohnivé růže, po větru je rozházelo a nechalo ti jen trny. Silnější nad lásku je svědomí. Láska se dá znásilnit, i povinnost. Svědomí nikdy. A kde svědomí neřekne k lásce svoje „ano“, svoje „souhlasím“, nadarmo rozum i fantasie sní o ráji. Jest svědomí, jak kyvadlo, o kterém píše Edgar Poë. Zleva napravo, zprava doleva, pravidelně, nezadržitelně. Každou hodinu o něco klesá. Dolní hrana kotouče ostrá jak břitva. A pod tím stále, nezadržitelně sestupujícím kyvadlem je připoután živý člověk, ležící na zádech. Výchvěvy kyvadla dějí se kolmo k délce těla. Je vidět, že ocelový půlměsíc tak jest nařízen, aby proťal přímo srdce toho člověka. Nejprve prořízne kus roucha. Pak se vrátí a opětuje svoji činnost, napravo, nalevo, dolů. S jistotou, bez ustání dolů, s geometrickou jistotou. Přímo na srdce. Až jeden kyv zasáhne srdce.

Stokrát byť tobě řekl soudce: Před zákonem nemáš viny, svědomí řekne: Před Bohem jsi vinen. Stokrát byť řekla slečna Betyнка: My do kriminálu nepůjdeme, svědomí řekne: Tys hoden kriminálu. Stokrát byť řekli přátelé: To nic není, snad jen vydrážděné nervy, svědomí ti řekne: Kdepak nervy! Jsem to já, tvé svědomí. Mne neuspíš, ani nejohnivějším vínem neopiješ, nejsilnější černou kávou nezaplašíš. Dveřmi mne vyženeš, a já načuhuji oknem, ke stolu zasedneš, já naproti, aby ti hořklo každé sousto. Prchni za oceán, kde tě nikdo nezná. Stačí, že já tě znám, já se ti budu věšet na paty. Ani ve spánku ti klidu nepopřeji. A kdyby celá porota 12 hlasy rozhodla: Nevinen, křiknu ti do duše: A přece jsi vinen! A kdyby radové nejvyššího soudu v třetím Zemském domě jednohlasně vypověděli tvou nevinu, já, nejvyšší apelační soud zahřmím: A přece jsi vinen! Otrávím ti každou radost. Budeš házet nástroji, materiálem, spisy. Budeš klet na práci, na otročinu, protože

není klidu v tvém nitru, protože jsi rozerván. A ty v zalepenosti budeš si vylévat zlost na té lati, na tom prkně, na plechu, na spisu, na úředníku a vinu budeš svádět na přepracovanost, nervositu, dědičné zatížení a špatný žaludek — a všude jinde, jen ne na špatné svědomí.

Po léta byla ti tvá zákonitá žena dobrá. Co ses namluvil, abys se vmluvil do jejího dívčího srdce. Mluvil jako básník v superlativech. To bylo jen samé nej-, nej-, nejdražší, nejmilejší, nejžádoucnější, nejkrásnější. Celé své horoucí a hořící srdce jsi jí nabízel, dával. A teď najednou i to perníkové srdce za korunu z pouti zdá se ti příliš mnoho. Na rukou že ji budeš nosit, jsi přísahal. A teď, aby ona tebe nosila z hospody a ukládala tě na lůžko. Modré s nebe že jí sneseš, slibovals. Dals jí modré. Má to pod okem. Ale s nebe to není. Večer jak večer sedávali jste na lavičce v Lužánkách jak párek hrdliček a dostačili jste si. A teď co chvíle nějaké sezení, výborová schůze, učená přednáška.

Už se ti ten někdejší tvůj anděl přejedl? Už tě nic k domovu, k tvé světničce netáhne a nepoutá? Možná, že větrů tažení. Možná i, zlé že znamení. Už ti tvoje Eu - lalie není dost dobrá? Možná, že pro to „eu lalein“ sama tě vyhání z domu. Ale možná i, že zlé znamení.

Pročpak tak najednou miluješ kravaty nejnovějších vzorů? Pročpak, že tak najednou nosíš nyní denně čistý límeček? Proč tak hladce vyholeny musejí býti najednou tvé tváře, kdyžtě mívals strnisko tři dny? Proč tak najednou honíš dva tucty svých vlasů od levého ucha k pravému a z Budapešti od paní Czilágy objednáváš vodičky pro zalesnění svého Krasu?

Mně se, mně se, mně se všechno zdá! Tvá žena už ti není dost mladá, svěží a krásná? Podívejme se, jak ti najednou zestárla a ztratila všechno kouzlo! Jen ty jsi stále mladý, jako před dvaceti lety! Vid'! Jen ty jsi stále svěží, jak před lety! Vid'! Jen tys stále neodolatelný jak mládenec, molodec, golubčík. Vid'! Bejvávalo, bejvávalo.

Bláhový! Na své ženě stárí vidíš a na sobě nevidíš? Na své ženě úbytek kouzla a půvabu pozoruješ, na sobě nikoli? V kolenou ti to chrastí a vrže jak v nenaolejova-

ných pantech, v zádech máš suché loupání, na Kraví hoře u vodojemu, sotvaže v květnu ukáže se sluníčko, vyháníš revma z ramene, týdně vymažeš láhev Alpy a láhev francovky, na pravé ucho nedoslýcháš, na žaludku v zimě v létě nosíš kus flanelu, nad ušima zakvětáš jak třešně u líšeňského kostelíčka. A pak ten metráček. Tos mi čistý frajer. A ty to nevidíš?

Že máš stále mladé srdce? A což tvá žena je nemá? Či myslíš, že jsi dělán z jiného těsta než tvá žena? Či myslíš, že léta, která přešla a zanechala stopy v postavě a tváři tvé ženy, mimo tebe přešla a jenom právě tebe že vynechala? Nadarmo šviháš hůlečkou, nadarmo vypínáš škrobenou náprsenku, nadarmo si pohvizduješ arii z Cikánského barona, nadarmo pěstíš nehty, nadarmo dáváš si ušít běloskvoucí oblek a kupuješ panama. Zestárls jako tvá žena, ztratils svěžest jako tvá žena. Ale ztratils také rozum, kterého tvá žena neztratila. Na posměch budeš naondulovanému mikádičku, k vůli němuž rozbíjíš rodinný svůj ráj.

Byla-li ti tvá žena dobrá za krásných dnů tvé mladosti, musí ti býti dobrá i když zestarala. Žena není služka, které možno na prvního dáti výpověď. Žena není pekař nebo řezník nebo kavárna, kterou možno kdykoli zaměnit za lepší, nevyhovuje-li. Kdo smlsal šlehanou smetánku na kávu, musí se na konec pustit do kávy. Lépe jde k duhu káva třebaš hořká, ale vypitá s čistým svědomím, než mlsání smetánky s výčitkami svědomí. Hřích ještě nikoho neudělal trvale šťastným. Nerozbíjej za sebou mostů! Budeš je potřebovat.

POKOJ DOMU TOMUTO.

Nosila vysoké podpatky na střevících i na duši. Však byla dcerkou z lánu a provdala se také na lán. Pána Boha nechávala nejraději na pokoji a jejím kostelíčkem byla kuchyně, dvůr a stáje. Ale u Živnů, kam se provdala, žil duch přísně náboženský. A to bylo Růžence proti

srsti. Nejprotivnější byl jí hned v prvních dnech společný večerní růženec. Prý je modlení jen pro lenochy, hlas se tím kazí, potřebný spánek zkracuje, kolínka zachladí. A tak, když po večeři mladý Živsa klekl s čeládkou v jizbě k růženci, naříkala na bolení zubů. Jindy na horečku, po třetí na žaludek, po čtvrté měla křeče a musila ovšem ihned do lůžka.

Když vypotřebovala celou serii možných nemocí, zůstala při růženci v jizbě, ale kleknout na zem — ne, to se nesrovnávalo s její důstojností. Sedla si do vyčpané židle, pohybovala rty, jenže nikdo nevěděl, zda počítá, co vydala, nebo volá slepice. Při druhém desátku se hluboce její hlava nakláněla na všechny strany, nejvíc dopředu. Ale čeled' dobře věděla, že toto klanění se nepatří Pánu Bohu.

Její muž jako Hanačisko dlouho k tomu mlčel. Až se konečně rozkával a domluvil, že tak to bylo a bude v jeho domě a ona aby se styděla před pacholky a služkami. — A bylo zle. — Napřed vztekem nedostala ze sebe ani slova, pak se dala do pláče a naposled do nadávání nad takovou babskou bigotností. Jiří Živna nechal ji vyzuřit a rozhodně prohlásil, že luteránství v jeho domě se neujme. Růženka s vysokými podpatky v duši na to, že se nedá od muže tyranisovat a že může jít, odkud přišla. Jiří klidně na to:

— Dělej, co chceš!

A opravdu. Den na to paní Růžena složila něco svých věcí do kufru, a třetího dne odjela k svému bratru. Byla pevně přesvědčena, že Jiří nejbližší den zapřáhne své dva bělouše a poklusem pojede za ní jak fārao za židy vyšlými z Egypta. Jiří zapřáhl, ale do pluhu, orál, vesele si zpíval. Po hospodyně nikdo v celém domě a ani on se neptal.

Po čtyřech nedělích došel dopis, a sice od jednoho pana faráře, zda prý neví, že je ženat, a muž a žena že patří dohromady. Živna uctivě odpověděl, že to dobře ví, a kdyby všichni to tak dobře měli v paměti, že by byl v manželství všude ráj. Paní Růženka s vysokými podpatky v duši se vztekala.

Zas utekly čtyři týdny. Druhý dopis. Tentokráte od bratra paní Růženky. Že by mu nyní prodal pár šedých šimlů, po kterých se před dvěma měsíci ptal. Ať jen přijde koně si prohlédnout. Při té příležitosti že mu doručí, co ztratil. A na konec pěkné pozdravení od Růženy. Živna odepsal, že nekoupí nic, protože si zatím koupil jiné šimly. Že by byl něco ztratil, se nepamatuje. A na konec pěkné pozdravení jeho sestře Růženě.

V Kroměříži byl trh. Živna se tam vypravil. Zdálo se mu, že v té tlačenici několikrát zahlédl svou ženu. Když pokoupil, zašel si do kostela, klekl do lavice a modlil se. Za chvíli přišla do kostela jeho žena a zrovna za ním do téže lavice. Zašilhal okem a poznal Růženu. Ale jakoby jí neviděl. Paní Růženka nápadně vytáhla růženec, dotkla se jím několikrát lavice a pak se dala do polohlasitého modlení a tak rychlého, jakoby je byla převzala na akord. Chtěla dokázat svému muži, že za ten krátký čas je z ní poloviční svatá a prohlášení za blahoslavenou že nedá na sebe už dlouho čekat.

Jiří domodliv se sáhl po klobouku, pozdravil směrem k paní Růžence.

— Pochválen buď Ježíš Kristus, a šel.

Růžena zbledla. Vyšla za ním z chrámu. Byla jista, že je neodolatelná a že muž před kostelem na ni počká a odprosí. Ale Jiří kráčel vážně dál, ani jednou se neohlédnuv. Růžena vrátila se do chrámu a plakala vztekem, že se jí to šmejkání růžencem po lavici nepovedlo zrovna tak jak s těmi dopisy.

Za čtrnáct dní napsala sama. Ve čtvrtek přijede domů večerním vlakem. Ať Jiří přijede na nádraží s koňmi naproti. Jiří přečetl, usmál se a zůstal klidný jak pravý Hanák.

Je čtvrtek večer. V kupé sedí mladá dáma s rozpálenými tvářemi. Vlak zastavil v nádraží. — Hulín

— Mladá dáma mohla si krk vykroutit, pátrajíc po Jiřím. Teď ho uviděla. Honem se ukryla do koutu vagonu. Nechá muže trochu hledat, bude se pást na jeho rozčilení a hrát si na uraženou. Zatím vlak se pohnul z nádraží. Honem ještě vyskočila a dívá se po muži.

Ten nikde. Vztekem dala se do pláče. Ani vůz nikde. Aby šla pěšky. A takový kus. Půl hodiny. A což, jestliže ji Jiří nepřijme, vyžene? Ne, to nesmí. Ale že nečekal, nepřišel naproti? Jistě nedostal její dopis. Až vejde do stavení, jistě se její muž neudrží. Je přece ne-o-do-la-tel-ná. On rozevře náruč a zvolá:

— Růženko, zhřešil jsem proti nebi a proti tobě. Nejsem hoden . . .

Došla. V jizbě se právě hlasitě modlili. Domodlili se, a první pacholek začal loretánskou litanii. Mladá hospodyně chtěla za dveřmi počkat, až se domodlí. Hořela však nedočkavostí, jak dopadne její přivítání a odprošení manžela. Chytla za kliku a vstoupila. Všichni i s hospodářem obrátili hlavy ke dveřím a služky se potutelně usmívaly do dlaní. Modlitba na vteřinu byla zaražena.

— Modlit, promluvil hospodář.

— Královno andělů, oroduj za nás! Královno patriarchů, oroduj za nás!

Paní Růžena stála jako dušička v očištcí. Co teď? Konečně přistoupila k Jiřímu, klekla vedle něho na zem. Udělal jí místo.

— Už jsem tu zas, šeptá Růžena, dotknuvši se loktem muže.

— Oroduj za nás, modlí se Jiří hlasitě svým basem.

— Jiří, teď zas budeme spolu pracovat, víd'?

— Oroduj za nás, ještě hlasitěji se modlí Jiří s čeledí.

— Jiří, nemám ti to za zlé.

— Oroduj za nás!

— Jiříčku, já to už nikdy neudělám.

— Oroduj za nás!

— Beránku Boží . . . Teď i paní Růžena s vysokými podpatky v duši spíná ruce. Modlí se, bije se v prsa a říká s ostatními:

— Odpusť nám, Pane!

Po litanii byla chvilka mlčení pro zpytování svědomí. Pak povstali. Jiří dává program na zítřek:

— Zítra se bude síct seno Na výhonku. A teď jděte brzo spát a ráno časně vstávat!

Teď teprve obrátil se ke své ženě a klidným, přívětivým hlasem ji oslovil:

— Růženo, myslím, že je čas ke spánku. Jsme oba zemdlení. Sekl jsem celý den, a ty máš za sebou dlouhou cestu. Máš-li hlad, uvař si něco! Paní Růženka, červená jak pivoňka, styděla se do té duše. Ujišťovala, že nemá ani trochu hladu. Tož dobře. Půjdeme spolu. Dobrou noc, pozdravil čeled'.

— Dobrou noc, odpověděla čeled'.

Brzo ráno byl už hospodář s pacholky na louce a mladá paní už zas hospodařila v domě, jakoby se nic nebylo stalo. Jiří slovíčkem ani teď ani později nenarazil na její útěk z domu a Růženka také nikdy. A byla od té chvíle nejlepší a skrz na skrz katolickou hospodyní, jaké by nenašel široko daleko. A Jiří si ji nemohl dost vynachválit. Jeho i její manželské štěstí bylo úplné.

(Upraveno dle knihy Reinmichlovy „Bergschwalben“.)

Není štěstí bez oběti. Každé pravé, trvalé štěstí, ať pozemské, ať věčné musí býti vykoupeno. Štěstí nově promovaného doktora, štěstí novokněze, inženýra, když padly poslední skály v tunelu, štěstí národa, štěstí vítězů, štěstí matky po zrození dítěte, štěstí věčné v nebesích. Nic, nic, co štěstím se zve, nespadne do klína bez námahy, a když snad bez námahy tvé, pak jistě ne bez námahy jiných.

I manželské štěstí musí býti vykupováno každý den i tam, kde není rozmařilých žen, jichž účty by platili její ctitelé, i tam, kde není mužů, pod jejichž zestárlými hlavami by se probouzela v máji s rašícími květy mladá srdce a v něm neukojené city něžnosti a touhy po nové lásce; on už sice nenazývá ji andělem a říká jen: Má stará, má sedmá svátost, ona už také nemluví o výbojném knírku, ale jen o štětínách, místo o pacičce mluví o plácačce, nebo lopatě, ale nešli by od sebe, nepytláčí v cizích revírech a mají se rádi. Druh druhu uhne,

jen aby byl zachován mír, který je základem manželského štěstí.

Mír. Pax. Toť heslo řádu benediktinského. Stokrát setkáš se s tím slovem v jejich klášteřích a publikacích. A heslem zemřelého papeže Pia XI. bylo: Pax Christi in regno Christi. Mír, mír i v rodinách.

A pro ten mír je nutno přinést velké oběti, je-li jedna polovice povahy prchlivé nebo umíněné. Být víc takových Hanáků Živnů, leccemu by se v rodinách předešlo. Příliš mnoho žen i mužů nosí v duši vysoké podpatky. Rychle přeskočí jiskra z jazýčka ženy na jazyk mužův a neštěstí je hotovo. Napřed vztek, pak pláč a na konec co on a ona o sobě nevěděli dosud, to teď defiluje před tím druhým jako vojenské formace při přehlídce na náměstí. Napřed pěchota, pak kavalerie, potom artilerie s těžkými houfnicemi a na konec možná i ruční granáty. Ten nešťastný jazyk! Roztomilý je jazyk ženy, napájen-li je srdcem; ohyzdný, je-li napájen žlučí. Ne že by jazyk muže byl lepší. V surovosti, rouhání a klení se mu jazyk ženy nevyrovná. Je jako meč, jenž jedním švihem setne hlavu. Ale nechci rozhodovat, zda setnutí hlavy jedním rozmachem není lepší nad nepřetržité ubodávání odsouzence jehlou.

Teď si všechno řekli, co jim dlouho leželo neztrávené v žaludku. On chodí rozčilen, rozházel by nejraději celý stát. Neprosadil svou. — Ona pláče v kuchyni vztekem, že také neprosadila svou. Chtěla mu na dnešek, na masopustní neděli usmažit pár koblihů. Čerstvé sádlo už má ve spíži a malinovou marmeládu. Má to rád. — Nic nebude smažit. Ať jí zemáky. Ještě by mu měla za to za všecko vyvářet. No ba! Ať si počká. Ještě by si mohl myslet, že mu nadlízá, že má pravdu on. To by ho posadila na koně. Ode dneška jen hovězí maso a brambory. Sedmkrát do týdne hovězí a brambory. — Však ty přílezeš. Žádnou dobrou noc, žádné dobré jitro, žádné s Bohem, žádné na shledanou. Jak v ústavě hluchoněmých. — Už je po míru, po štěstí. A snad běželo jen o maličkost.

Četl jsem v deníku, že muž zadal o rozvod. Proč?

Míval denně k snídani 4 půlky žemle pomazané máslem. Jeden den našel jen tři kousky. Kdo snědl čtvrtý? Zavolal dcerku. Že to nevzala. Zavolal tchyni. Také nevzala. Zavolal služku. Ne. Ptal se ženy. Ta také, že nevzala. Ale řekla to jaksi rozpačitě.

— Tys to vzala.

— Nevzala.

— Tys to vzala.

— Nevzala.

Slovo dalo slovo, a — rozvód. Ještě včas bylo dokázáno, že tu půlku s talíře sežral čokl.

Je také mnoho osob i vysoce inteligentních, které odpor proti věci, kterou zastávají, berou jako odpor proti své osobě. Žena, jsouc více citově založena, velmi snadno rozklad o některém svém požadavku stočí na své osobní pole jako útok na svou osobu.

— Tak už ti nejsem ničím. Už mne nemáš rád. Já nešťastná! Proč jsem si tě brala?

A ne jeden muž, aby základ štěstí domu, mír, byl zachován, po smutných zkušenostech s umíněnou ženou raději mlčí, svoluje ke všemu, co si ona umíní, ba musí snést od přátel, že je sice hlavou rodiny — pro běhání po úřadech — ale žena že je krkem, který tou hlavou točí. Že je pod pantoflem.

Každé slovo, jež padne mezi manžely, nesmí se přece odvažovat na lékárnické váze. Snad žena není v náladě, snad muž měl v úřadě nepříjemný výstup, snad bude padat sníh, že nervy jsou tak napjaty. Ostatně ani jeden ani druhý nepřistřihne druhou polovici dle své fazony. Ani dva bratři nejsou naprosto týchž vlastností duševních.

A konečně, ani byste nevěřili, jak málo dovedou lidé, i ti, kteří třebas denně chodí do kostela, trpět jako křesťan, t. j. následovník Krista Pána. Dát si vypumpovat žaludek, to snesou. Dát si pro nové zuby vytáhnout i s bolestí pět zubních nervů, to snesou. Pro štíhlou linii postavy budou šest neděl v Dolní Lipové jíst jen suché žemle a zapíjet červeným vínem. I nohu si dají uříznout, když lékař nařídí. A snesou to. Ale

snést slovíčko od muže, od ženy — to zas ne. Šlevit ze svých požadavků — to ne. Neházet vším, když se neděje vše dle vlastního komanda — to ne. Nad trpícím Spasitelem rozmáčknu v oku slzu, ale jít za Ním, to zas ne. Snad ještě, kdyby k jejich utrpení vyrukovala brněnská posádka s hudbou a vypaloval se ohňostroj a návěští s velikými literami už týden před tím oznamovala, že ta a ta bude trpět.

I od cizích leccos musí spolknout a spolkne, protože si na ně netroufá. Na muže, na ženu si troufá.

Panáčku! Kam se hrabou? Oni tomu nerozumějí. — Ba jó. Jsem neodborník, méně než rekrut v manželství oproti vám manželům a manželkám, vysloužilým to kaprálům, rotmistrům a kanonýrům Jabůrkům, kteří máte za sebou Hradec Králové a Ostrolenku, a před sebou na prsou hrdinných válečné medajle se skříženými meči za statečnost před nepřítelem. A válečná léta se počítají dvojnásobně. Inu, slepý o barvách. — Ale někdy i slepá slepice zrnko najde.

Na konec pozdrav kněze přicházejícího zaopatřovat:
— Pokoj domu tomuto a všem přebývajícím v něm.

5. *Rodičům.*

JEDINÁČEK.

Byl způsobný malý Mirko, až moc způsobný. Koláč krájel, cukr nabíral klíšťkami, díval se po sobě, zda správně má ruce na stole složeny, úzkostlivě se díval na babičku, brzo-li mu vytkne, jak maminka doma:

— To nesmíš, a tatínek: — To se nesluší.

Princátko, jakoby vystřižené z obrazu Van Dycka nebo Velasqueze. Jediné dítě dobře situovaných rodičů, rostoucí pod skleněným poklopem všech jedináčků. S dětmi svého věku se nesměl stýkati, aby nedostal bacily; proskočit se na ulici nedovolila guvernanka.

A teď je na několik dní u babičky. Hned první den měl dobrodružství. Domovnickově Bětušce spadl míč zrovna ke psí boudě. Dala se do pláče. Mireček si dodal odvahy a blížil se k hafanu se slovy:

— Vidiš, jdu si pro míč, co spadl tam Bětušce. Nic mně nedělej!

Hafan rozevřel tlamu, ukázal zuby, jen zívl a spal dál. Mireček donesl míč Bětušce. A teď o svém hrdinství široce vykládal babičce. To by doma nesměl.

— Babičko, u tebe mně chutná, u tebe je tak — teplo. My doma také topíme, ale nevím, jak to přijde, že mne doma někdy mrazí. Ani jíst mi doma nechutná. Maminka je často smutná, tatínek rozlobený, a když obědváme, nemohu polykat. To není bolest v krku, to je něco jiného. Znáš to také, babičko? Řeklas, žes tu bábovku pekla pro mne. Mohl bych kousek, docela maličký zanešt Bětušce?

— Jen zanes, Mirečku! Kolik chceš.

— Bábi! Vidiš, a to já doma nesmím. Babičko, jsem hloupý?

— Ale, Mirečku, kdopak by mohl o tobě říci, že jsi hloupý?

— Včera mně to řekla naše služka Tóny. Vykládal jsem jí, že pojedu k babičce; maminka že odjede ke své známé, paní radové Kořenské, a že jsem po mamince vzkázal pozdrav malému Slávkovi.

Tóny se mi vysmála a pošeptala k druhé naší služce:

— Je to hloupý kluk. Věří, co mu napovídají. Milostpaní jela zcela někam jinam. Buď lhala Tóny nebo maminka.

— Babičko! Teď bych se tě rád optal. Stojí malé děvčátko moc peněz?

— Ovšem. A proč se ptáš?

— No, víš, přemýšlím, zda by maminka mohla vydat tolik peněz.

Babička dívá se vyjeveně.

— Děťátko se nedá koupit, Mirečku. To je od Pána Boha. Ale život je stojí moc peněz.

— Ale já myslím jen tak docela malininké děvčátko. To přece nemůže moc stát. Co myslíš? Bude mít maminka tolik peněz pro živění malé sestřičky?

— To nevím, chlapče.

— Babičko, víš co udělám? Brzo budou mé narozeniny. Maminka se mne optá, co bych si přál. Já řeknu: Ani železnici, ani malé auto, ani letadlo, ani dortu, ani živého zajíčka. Jen malou, opravdovskou, živou sestřičku. Očka hochova byla proměněna.

— S tak malou sestřičkou by sis nemohl hrát. Je moc něžná.

— No, dobře. Tož bych s hraním počkal a opatroval bych ji. Nikdo by jí nesměl ublížit. Při tom by rostla, až by byla veliká, a já bych si s ní mohl hrát.

— Mirečku! Nezpívá to venku Bětuška?

— Ano. Poběhnu za ní a donesu jí kus bábovky.

Babiččina hlava klesla. Ubohé dítě, bojím se, že tvé přání právě v těchto dnech bude zmařeno. Maminka odjela do města k lékaři.

Milostivá se vrátila. Je bledá, nervosní, oči neklidných. Leží na pohovce potažené blankytným hedvábím. Čte romány, přijímá známé a přítelkyně. Pro Mirečka nemá kdy. Jen zavazí. Zaběhl dole k šoferovi. Ten ho zasvěcuje do mechaniky stroje. Mamince chtěl říci, že si přeje k narozeninám sestřičku, ale maminka je nemocná, nesmí ji rozčilovat. Tatínek zakázal. Mireček dole nastydl, zmodral, dostal zápal plic. Přijela babička, a maminka zatřásla se při jejích prorockých slovech:

— Vzalas život druhému dítěti. Což kdyby tě Bůh potrestal a vzal ti i to první? A vykládala mamince, co si Mirko k narozeninám přál.

A Pán Bůh si Mirečka k sobě vzal. Leží v rakvičce mezi květinami, pycha rodičů, jejich dědic, pokračovatel rodu. Otec a matka v slzách hledí k rakvi. A ten, jenž v ní leží, má výraz jako cizinec mezi dospělými, jemuž tito nerozuměli.

— Oskare! Netroufám si podívat se mu ve tvář.

— To jsou nervy, Berto! Jsi ještě nemocná.

— Oskare! Řekla ti matka, co si ten chlapec k narozeninám přál? Bylo to jeho poslední přání. Dnes bylo by mu sedm let. A já právě v té době byla jsem u lékaře. Kdyby to věděl, kdyby tomu rozuměl, Oskare! Já bolestí nad nesplněným jeho přáním sešílím. Celou vahou svého těla opřela se o muže.

— Ale, Berto, kdo by dal na dětské vrtochy?

— Oskare, to nebyl dětský vrtoch. Jeho celá bytost — byl tak tichý a sladký — toužila po úměrné jemu společnosti. My velcí, dospělí, nebyli jsme ničím tomu tichému stvoření. Lékař to také řekl: „Neměl chuť a vůli žít jako jedináček bez radosti sestřičky a bratříčka.“ To jsem musila slyšet od doktora, který ho ošetřoval, já, matka. Není to k zbláznění?

— Nepřikládej slovům lékaře takové váhy! I lékař se mýlí. Ten hoch byl přece veselé dítě.

— Oskare, nebyl, ne a ne. Podívej se na něho! Neobelhávejme se! Proč ani ty, ani já nemůžeme vyslovit jeho jména? To dítě bylo tiché, trpělivé, nikdy si ničeho nepřálo, bylo příliš dobré pro nás, pro mne. Kdyby se

ty sevřené rty aspoň jednou ještě otevřely a to sladké „maminko“ pronesly, anebo dokonce nějaké přání pronesly, nic, nic mezi nebem a zemí by mně nemohlo stát v cestě, abych ho nesplnila, ani můj život.

— Nemluv tak, Berto, ještě onemocníš! A podpírá zlomenou ženu.

— Oskare, nezdá se ti, že jeho dušička teď tuší něco hrozného? Necítíš, že to dítě na onom světě se na něco dívá? Na zločin. Na vraždu. Bože! Kdyby to byla pravda, a jestli ten hoch nyní všechno vidí a ví, slyšel-li soud Boží nad námi rodiči.

— Pojď odtud, Berto, tak to nemůže dál, nemá-li to vést ke katastrofě. Napolo bez vědomí křečovitě svírá rámě muže a odchází. Obrací se.

— Oskare, on jde za mnou. Jeho oči budou mne následovat, ať se hnu kamkoli.

— Berto! Máš horečku. Blouzníš. Vždyť má oči zavřené.

— Oskare! Ty jeho oči v rakvi jsou zavřené, vím to. Ale jeho duševní zrak zabodává se mi v duši, spaluje mi srdce. Což ty to necítíš? Je pravda. Ty nejsi tak vinen jako matka, jež nechtěla býti matkou. Nezasloužila jsem si ho. Proto byl mi vzat. Neboj se, Oskare, že dojde ke katastrofě. Katastrofou byl můj celý život. Teď zřím to jasně, všechno, všechno. Největší katastrofou je vina, hřích. Hrozná, příšerná vina. Napravit už se nedá. Nikdy. Nikdy.

— Berto! Tak jsi dříve nikdy nesmýšlela. Odkud tyto zoufalé myšlenky nyní?

— Odkud? On byl ještě u nás! Teď je pryč, na druhém břehu, u Boha. Teď vidí Božíma očima, očima svého soudce, svou matku, a ty jeho oči půjdou za mnou všude, kam se hnu. Oskare! Oskare! Schovej mne! Bojím se očí svého mrtvého dítěte.

Dal ji odvézt do sanatoria téhož lékaře, u něhož zmařila přání svého jedináčka. Tentokráte do sálu mezi těžce nemocné. Zda pomohou léky, kde duše onemocněla na smrt?

(Upraveno dle článku „Remi“ z časopisu Stadt Gottes r. 1933.)

O první vraždě v dějinách lidstva stojí v Písmě sv.:
— Hlas krve bratra tvého volá ke mně ze země. Protož nyní zlořečený budeš na zemi, kteráž otevřela ústa svá a přijala krev bratra tvého z ruky tvé. Když budeš vzdělávati ji, nebude tobě dávati užitku. Tulákem a poběhlým budeš na zemi.

I krev utracených mláďátek betlemských volala k nebi a do dvou měsíců odvolala k Božímu soudu původce krveprolití Heroda, jenž stížen byl prudkými bolestmi ve vnitřnostech, opuchnutím nohou, hnilobou některých částí těla, a jak dějepisec Flavius zaznamenal, trpěl víc, než člověk snést může.

A to ani Kain ani Herodes nebyl matkou, nebyl s krví zabitých tak spojen jako matka a její dítě.

Matko nematko! Ten tvoreček, třebaš miniaturní, jehož pohyb jsi cítila, byl tvůj, tvá krev, tvou krví živen. Měl právo na život stejně jako matka. Nesměl žít. Tys ho odsoudila na smrt, buď sama nebo z vůle či souhlasu jeho otce. Tys ho vydala na smrt. Ruce člověka studovaného, promovaného, povolaného, aby bránil smrti a prchající život pacientův zachycovaly, udržovaly až na hranici lidské možnosti, ruce, které při doktorské promoci slibovaly, zatím co ústa pronášela ono „voveo“, že nikdy se nesníží k něčemu nečestnému, špatnému, co by bylo hanbou university, jež ho promovala, ty ruce staly se rukama kata.

To drobounké tělíčko zahozeno nebo spáleno, ta dušička Bohu žaluje a krev ze země volá k nebesům jako krev Abela spravedlivého a nemluvňátek betlemských. Jmenuj si to „zákrokem“, jmenuj si to „pomáháním“, jmenuj si to „operací“! Po česku se tomu říká vražda. Sto důvodů uváděj, proč že to stvořeníčko musí umřít. Marně. Marně udáváš důvody sociální, důvod zachování vlastního života, vlastní krásy; že bys ho neuživila, že by se ti jiné ženy smály. Marně. Účel neposvěcuje prostředků. A vražda zůstává vraždou, ať se děje za jakýmkoli účelem.

Že ses, matko nematko, té přítěže zbavila? Že je konec? — Konec? — Teprve začátek tragedie. — Že

máš aspoň pokoj? — Snad v mateřském lůnu. Snad! Ale po svědomí rozleze se ti neklid, výčitky, bouře, a ten bude tvou duši vyssávat jak upír, jak kuna zakousnutou slepici.

A v životě? V lůně mateřském? — Až přijde den a sanitní vůz odvážet tě bude na chirurgické oddělení a z tvé krásy nezůstane ani stín a z tvého mládí jen vzpomínka, a na tabulce oznamující každodenní operace nebo v záhlaví lůžka octne se diagnosa Carcinoma uteri, tumor, pošeptej si: Čím kdo zachází, tím i schází. Vyčti si: Proč mám mít právo na život já, která jsem jej upírala vlastnímu dítěti?

Věříš v Boha? Věříš-li, pak rovněž musíš věřit, že Bůh je spravedlivý, dobré odmění, zlo trestá. — A nevěříš-li v Boha, tím hůře pro tebe.

VY NEZNÁTE MAXLÍČKA?

— Pane řídící, nám stačí Maxlíček. Jedno dítě je dost na naše poměry. Aspoň je můžeme dobře vychovat a upravit mu cestu do budoucnosti. Nemusí se s nikým dělit a nahradí nám kvalitativně, co by kvantitativně znamenali jeho sourozenci.

— Paní Šejnohová, pokládáte se za tak duševně chudou, že by láska k dítěti se zmenšila při větším jejich počtu? Což je to s láskou jako se salámem, který se pro více krků musí rozdělit na kusy?, namítal pan řídící manželům Šejnohovým, majitelům řeznictví, prodeje a nákupu dobytka a největšího domu. Kde je více dětí, naučí se mít ohled na druhé, pomáhají si navzájem, učí se chápat, že celý svět není jen pro ně. Dítě s dítětem si lépe pohraje než s dospělým.

— A celý rok běhat v zaplátovaných kalhotkách, jako kdysi nás osm sourozenců, a již v mládí poznávat vážnost života! Ne, pane řídící, na to je nám náš Maxlíček příliš drahý, není-liž pravda, muži? My se spokojíme jen s jedním!

A tak velkoobchodník s dobytkem vychovával svého syna dle své metody. Natrefil ho nejednou pan řídící, jak na stole, na svém trůně, leze semotamo podél okna a velkým květinám nůžkami ustríhává lístky a květy.

— A to potom na tom stole obědváte?

— Co mám dělat? Nebude mi sedět jinak, nemůže-li k oknu.

— A ty nůžky? Oči si může vypíchnout.

A pan řídící vzal Maxlíčkovi nůžky. Klouček zrudl, zařal pěstě, zuřil. Otec se smál:

— V tom hochovi něco je. Ten je řízný. Nedá si nic líbit.

Matka omlouvala:

— On křičí tak dlouho, až mu dáme, co chce. Dám mu to, abych měla pokoj. Až dostane rozum, bude jinačí. Je ještě tak malý!

Maxlíček rostl. Už mu bylo šest let. Jeli na výlet. Pan řídící rovněž. Na první stanici přistoupil starý pán.

Pan řídící pobídl:

— Račte si sednout. Já si na chodbě narovnáím kříž a šelmovsky mu pošeptal: Ať taky něco užijete.

— Tak, teď už to nebude dlouho trvat, Maxlíčku, a vystoupíme. A maminka pohladila jedináčka po tváři.

Maxlíček pohodil vzdorně hlavou, zlostně dupl a utrhl se:

— Já nechci!

— Co nechceš, miláčku?

— Chci vystoupit!

— Chtěl bys něco papat? Houštičku? Rohlíček? Hrušku? Prosím tě, tatíčku, je tam v košíku několik hrušek.

Majitel velkouzenářství rychle se vzchopil, sundal se sítě cestovní koš, namáhavě odemkl dva zámky a ze všelijakých krámů vybalil pěknou hrušku.

— Na, Maxlíčku, hruštičku!

— Já nechci. Já chci rohlík!

Tatínek tedy hrušku uložil, vyhrabal rohlík a podal manželce.

— Tady je rohlíček, Maxlíčku! Je takový hezký. Vidiš?

— Já chci makový!
— Makový zde není, zkroušeně oznamoval tatínek.
— Tenhle rohlíček je také dobrý. Anebo bys raději šunčičku?

— Nechci!
— Nebo čokoládičku?
— Nechci!
— Také je v košíčku pěkná krabička a v ní dortíček. Papal bys dortíček?

— Já chci párek!
Maminka pohlédla bezradně na manžela, jenž držel na klíně koš.

— Milánku! Tatíček ti koupí páreček v Kolíně. Nebo budeš chtít třebaš buřtíčka? Ale víš co? Maminka sáhla do koše. Vidiš, je tady takové roztomilé jablíčko.

Milánek uhodil mámu do ruky a jablko se zakutálelo pod lavici. Tatínek uložil koš a pod lavicí hledal jablko.

— Maxlíčku, to nemáš dělat, domlouvala maminka.

— A budu to dělat!

Děcko vztekle zadupalo a seklo rukou směrem k matčině tváři. Matka zachytila ručku, pohladila ji a zasmála se: — Ty jeden čtveráku!

Tatínek zatím našel jablko, dal je do kapsy a navrhl:

— Pojd' se podívat do chodby.

Šel.

Matka se povzdychla: — Jsou to s dětmi nesnáze!

— A kolik jich máte, milostpaní? ptá se vesnická žena.

— Jen jednoho. Při obědě musím mu vykládat pohádky. Jinak by nesnědl ani lžici polévky.

— A což, milostpaní, ozval se ode dveří venkovan, neznáte pohádku o spanilé princezně Rákosce?

Matka si zděsila:

— Jak to myslíte? Snad abych .

— Ano, ano. Přehnout přes koleno. Jen rákoska ho vyléčí!

Začal chodit do školy. A když žaloby houstly, chtěl otec synka chytit, ale Maxlíček chytil otce, tloukl ho

drobnou rukou a volal: — Můžeš mne — — —! A otec?
Smíchem se prohýbal a volal na ženu:

— Slyšelas? Je to ale chlapík, ten Maxlík!

Když přišel na ulici, všechny děti utíkaly.

Brzy škrtil kozy na provaze až k smrti, až zakročil strážník, brzy utrl kuřátku nohy a křídla.

— Ale vždyť jsou to jen zvířata. Proč by se dítěti nedopřálo radosti? omlouval řezník.

Ve škole nemohl prováděti darebáctví veřejně, za to potajmu byl prohnanejší. Však se umoudří. Je ještě mlád! Tatínkovi vybral koruny a že půjde do divadla.

— Žes o peníze neřekl, nepůjdeš! otec na to.

A Maxlíček šel bez vědomí otce.

— Je kluk doma? ptá se večer otec.

— Už dávno spí, lže matka.

Pro jistotu nakoukl otec do tmavého pokoje. Nad pokrývkou rýsovala se hlava, vlastně jen černé čupřiny. Ale ne Maxlíčkovy. Matka pod pokrývku položila smeták. — — Synek až v noci vplížil se do pokoje.

V třináctém roce promarnil celý obsah tatínkovy pokladny. To bylo i Šejnohovi příliš, když synek se zmocnil klíčů.

— Ten klíč náleží mně, dokud jsem já pánem v domě! Rozuměls?

Tu Maxlíček popadl řeznickou sekyru a mrštil jí po otci. Rána se minula.

Najednou se Šejnohovi otevřely oči. Po prvé chytil kluka a nařezal mu bez rozumu a bez míry, ve vzteku, a byl by ho utloukl k smrti, kdyby se tovaryši nebyli do toho vložili. Maxlíček ležel několik týdnů. Otec udělal důkladnou práci.

Ale bylo již pozdě. Náhlým obratem v klukovi vzbudila se pomstychtivost a surovost. Několik měsíců nato zákeřně si počíhal na otce a sekerou ho zabil.

Tak jedináček nahradil rodičům kvalitativně, co by byli znamenali sourozenci kvantitativně.

(Upraveno jednak z Burgerové „Deníku“, jednak z výstřižku novin.)

Inu. Jak si usteleš, tak si lehneš. Jak zaseješ, tak budeš sklízet.

Udělali si z Maxlíčka polovičního pánbíčka, až ten jejich polopánbíček skončil v kriminále. Už ta patlavá podstatná jména: rohlíček, houštička, šunečka, čokoládička, buřtíček, milánek, ukazují na zrůdu, abnormalitu. To že je výchova pro život? Na vojně také mu rotmistr bude mluvit o botičkách, řemíncích a puščičce, očičkách, o komisárečku? Vždyť by se mu každé to ucho musilo do očí vysmát. V tom patlání, v tom mazlení, že je láska mateřská, otcovská? Život je tvrdý, život nejednou srazí ti natahující se ruku, pleskne ti po ní a řekne: To nemusíš mít! To nemůžeš mít! Nepřekvapí tě to, nezarazí tě to, slýchal-ty též slova v mládí z úst moudré matky! Stáhneš chtivou ruku bez zlosti, bez pomstychtivosti. Kolikrát nám říkala maminka, chtěli-li jsme to, co jsme viděli u jiných: — No ba! Co bys všechno nechtěl! Počkej, až si na to vyděláš! Život je tvrdý, žádá ukázněnosti, vůle. A čím méně chceš od života, tím jsi spokojenější.

Vypiplaný jedinec, rozmazlený jedinec, jehož každé přání bylo matce rozkazem, která mu ničeho neodepřela, do bavlnky ho balila, aby mu větríček nenafoval do pusy, vyrostl v přesvědčení, že svět je stvořen jen pro něho, že se točí jen pro něho, vyrostl v sobce a tyranu, i když ne vždycky ve státního nezaměstnance v robotárnách a kriminálech.

Doma, v rodině, aby žena a děti točily se kolem něho jak na drátkách.

— Vyzuj mně střevíce!

A manželka, aby nebylo zle, pokorně kleká a zouvá.

— Podej mi fajfku!

A manželka už hledá.

— A co sirky? A na tabák jsi zapomněla! .

A ona v pokoře nebo také s tajenou zlostí obsluhuje jeho veličenstvo manžela, rodiči kdysi vypiplaného, rozmazleného.

Manžel ráčí spát. Šeptat, zakašlat není dovoleno. Manžel ráčí přijít večer o 10. hodině z tarokové partije.

Všichni domácí musejí jevit zájem z jeho příchodu a nést mu srdce v ústrety na přivítanou. Všichni hezky v řadě, žena na křídle. Pozor! Levo v bok, pravo v bok, čelem vzad! Pohov! Děti už dávno mají spát, očka se jim klíží. Tatínkovi ráčí napadnouti zahrát si v domino o čtvrt na jedenáctou hodinu v noci. Děti se nutí do hry, aby nebylo zle, napolo dřímajíce. Jeho veličenstvo se ráčí bavit. Sobec, egoista, tyran. Doma v mládí měli ho za sluníčko, vše točilo se jen kolem Jakoubečka, a z Jakoubka vyrostl Kuba, a zase si hrá na slunce, a rodina oběžnic se musí točit kolem něho dle rozkazu. Zná jen sebe.

Vypiplaní maminkami, vyhýčkaní životem, nesnesou názorů odporujících jejich názoru. Osmělíš-li se něco podotknouti k jejich názledům, co není stoprocentním uznáním jejich věhlasu, jsou osobně uraženi. I rozdíl v názorech o nějaké věci pojmají osobně. A vidí v tom druhém svého osobního nepřítele.

I přílišné pohodlí, kterým bývá studující mládež někde obklopována z nejrůznějších sbírek, činí mládež pro život méně odolnou. Nebudou to míti v životě vše vždy tak po ruce, jako v dobročinných ústavech. Kdo se od mládí nemusil tvrdě probíjet životem a studiem, ten nezocelí, a při prvním hárazu na velkou překážku rozbije svůj život jak auto o strom. Vzdělaných mužů a žen našemu národu nechybí a nebude chybět. Ale víc než vzdělání potřebuje malý náš národ dorostu, který si dovede říci „Nemusím všechno míti,“ dorostu s ukázněností, s vůlí z ocele, která neznečištěna touhou po osobním zbohatnutí, nezřízenou žádostí po každé hezčí ženě, po kariéře a slávě osobní, jde přímo za nejčistšími ideály, jež jsou: Bůh a vlast!

MAMINKO, NEZABÍJEJ!

S košem na zádech, s motyčkou v ruce vyšla si Polcarka na nahnilé pařízky. Klepla do jednoho, klepla do druhého, desátého, zacházela hloub do vysokého lesa.

Ale nenašla ten pravý. Za to našla hříbky. Skládala je pečlivě do modrého fěrtochu. A zas rozhrnuje před sebou husté smrčky, nadzdvihuje pružné jehličí, plíží se tiše, jakoby se bála, aby hříbky nevyplašila.

A co je to? ptaly se její široce rozevřené oči. Rázem jí vzešlo světlo.

— Srnčátka jsou to. Před ní v trávě pod smrčkem ležela dvě nemotorná, bíle kropenatá srnčí mláďata. Spala klidně k sobě přitulená, dosud vlhká.

— Chudáčkové, jak jste hezcí, jak vám to spolu sluší, zašeptala při pohledu na ty dva bezmocné tvory. Vždyť bys je mohla chytit a prodat! Jen si to pomyslíla, už sundala koš, roztáhla oběma rukama plátěný fěrtuch a celou vahou padla na srnčí lože, shrnula zástěru, přitiskla ji k tělu a nad košem vysypala její obsah. Srnčátka zděšeně hrabala a se svíjela. Polcarka omotala koš zástěrou, utáhla suk a peláší domů. Snad budou po zlatce. Snad i dražší.

Za jejími zády ozvalo se bolestné zamečení. Oba mladí zajatci trhli sebou ve svém žaláři.

— Tlačí vás to, chudinky, tlačí. To víte, můj koš není tak měkký jako to vaše lůžko pod smrčkem. Ale copak to pořád bečí za mnou?

Ohlédne se. Kus od ní stojí stará, dospělá srna, a ustrašenýma, velkýma očima dívá se na podruhyni. Natahuje dlouhý, tenký krk, hrabe černými kopýtky trávník a v zoufalé bolesti občas zamečí.

— To je jistě jejich máma. Srnec by měl růžky.

Jde dál. Zase teskné zabečení, a v koši opakuje se marný, zoufalý pokus o útěk. Polcarce nedalo, aby se neohlédla.

— Bože, vždyť ona jde za mnou! Zastavila se. I srna se zastavila. Obě se na sebe podívaly. Vrať se domů, hloupá! Máš to marný. Já ti je už nevrátím. Nevezmu ti je já, vezme jiný. Tak jenom jdi zpátky! Rozběhla se proti srně a motyčkou jí zahrozila. Ta opravdu udělala několik bojácných skoků k lesu, a podruhyně spokojeně zamířila k domovu.

Ale něco chvěje se jí v duši. — Né, kdo by to řekl,

že i zvíře cítí takovou lásku k mláďatům. Inu, máma! Jsou to přece také její děti, bojí se o ně, pláče o ně.

Už se blíží vesnici. Musí se ohlédnout. Zastavuje. Několik kroků od ní zastavila srna. Máma provází své děti, kmitlo jí hlavou. A v tom jakoby ledová ruka zmáčkla jí srdce. Vidí sebe, dva uzly v koši nese, a při ní cupitají její dvě nejmladší děti. Pospíchají ke dráze. Došly v poslední chvíli. Ani rozloučit se s nimi nemohla. Tak tak, že jim na čele křížek udělala a v letu políbila. A už je vecpal průvodčí do vozu a hodil za nimi uzly. Kus cesty běží podél vagonu, ze kterého se dívaly její děti a plakaly. Běžela, běžela, volala, do pláče se dala. Ale železnici nestačila. Smáli se jí na nádraží.

— Zatra, tetka! Snad se nechcete předhánět s mašinou. Pálil ji ten surový smích.

A teď se dívá na srnu. Matka lidská a matka zvířecí dívají se na sebe. Polcarka rázem cítí všecku úzkost toho zvířete, a tu svou zažitou tenkrát na nádraží. Obě ty bolesti jakoby v sebe splynuly. Máma, máma, hrčelo jí v uších.

— Kdopak tě to vyprovází? Co to neseš v koši? volá na ni strejc z pastviska.

— Srnčátka nesu, a jejich máma mne vyprovází. Co si mám s ní počít?

— Počkej! Stůj! Nehni se! Skočím domů pro flintu. Dostaneme i starou. A už ubíhal do dvora.

— Pane Ježíši Kriste! Vždyť on tě zastřelí, sepjala Polcarka ruce. A kde je on, táta? Pročpak tu nestojí parohatý srnec? zabouřila jí náhle duší otázka. Toulá se po lesích a nestará se, co se děje s jeho dětmi. — To si vzpomněla na vlastního muže ochlastu a karbaníka, který někde na bavorské straně zedničil a peníze utrácel. Ona rodila děti, vychovávala je, starala se na všecky, i na něho. Srnec kdyby tu stál za ní, nechala by ho klidně zastřelit. Ale matku?

Kdesi vrzla vrata. Srna i Polcarka leknutím sebou trhly. Strýc Fajťák přicházel s flintou.

— Zabije tě, utec! křičí. Ne, ne, nezabije, rozkřikla se náhle radostně a vesele. Jedním trhnutím shodila

koš, rozvázala suk a koš převrátila dnem vzhůru. Srna a kůzlata skočily k sobě a dlouhými skoky zmizely v lese.

— I ty krůto hloupá! Copak ses zbláznila? slyší za sebou zlobný křik Fajtákův. Ale nevšímá si ho. Pospíchá domů.

— Nepřinesla jsem domů nic, ani dříví, ani houby, ani srnčátka. Ale jsem ráda, tak ráda, jako už jsem dávno nebyla. Přetřela si radostí zaslzené oči a šla se opět jinam rvát se životem.

(Dle Baarovy Druhé knihy z přírody.)

I ta srna, ta zvířecí matka chrání svá mláďata. I ta zvířecí matka naříká, když dravec čtyřnohý nebo dvounohý mláďata jí bere. Svá křídla rozprostírá slepice a pod nimi drobná chvějící se srdečka kuřátek zpola opeřených tisknou se k jejímu teplu, zakroužil-li kráhujec nade dvorem. A je hotova pustiti se s ním v tuhý boj. Nedá je, nedá, dokud bude v ní zbytek síly.

Kdysi ve Florencii prchl z klece lev. Je svoboden. Běda, kdo mu přijde v cestu! Prchají obyvatelé zděšení, zavírají vrata. Ulice jsou liduprázdné. Na jedné dítě si hraje. Netuší nebezpečí. Strašný řev lva plní domy hrůzou. Z okna vyhlédne matka. Vidí své dítě i blížícího se lva. Už je mezi vraty. Už je na ulici. Nedá mu své dítě, nedá. Přiskočí k dítěti, zvedne a schová v náručí, a mizí v domě. I to zvíře se zarazilo.

Lod byla vržena na skalnaté pobřeží. Jen dvě bytosti se zachránily. Matka a dítě. Viděli to lidé na pobřeží, ale pro bouři nemohli k tomu místu. Až se ztišila, připluli na člunu ke skále. Tam ležela umírající matka, z prsou tekla jí krev, a tu krev pilo její dítě. Nemajíc pokrmu a nápoje, hřebíkem z desky, na níž se zachránila, zasadila si ránu do prsou, aby dítě žilo.

Ten cit pro dítě, jež Tvůrce vložil i v tu duši zvířecí, vložil měrou vrchovatou v duši lidskou. A přece, čeho není schopna ani nejzuřivější lvice, toho je schopen člověk. Vraždit své dítě. Toť privilegium, ďábelské pri-

vilegium jediného člověka. Toť nepochopitelné mysterium iniquitatis, tajemství nepravosti otcovské i mateřské. Jím člověk vyniká nad zvíře. On může to, co nemůže zvíře.

Dvě duše, dvě srdce rozezpívaly se nejúchvatnější písní lásky, rozezvučely se, jako umělec a jeho nástroj, aby v nepoznaných dosud akordech vyzpívaly ty tajemné své hlubiny, a v nejvelebnější symfonii tvůrčího gesta, v obět mateřství a otcovství. A ta píseň stala se tělem. A Bůh té písní tělem učiněné vdechl život, duši, aby ta píseň lásky žila, rostla, a až by se naplnily dnové, levou ruku vložila v ruku otce, pravou do dlaně matky, a s nimi šla životem.

Proč jsi, matko, nedozpívala té písně lásky až do finale? Proč jsi otče, nedořekl, cos napověděl? Kde zůstal váš Betlem? Kde zůstaly vaše jesličky? Jak to, že místo Betlemu zakrvavená Kalvarie? A ten, kdo na ní volá: Hoden jest smrti, to není Pilát, to není Kaifáš, to není spodina velkoměsta. Toť vlastní otec a matka.

Proč to dítě, jež dosud neuzřelo světla světa, to dítě, jež nemůže se ručkama bránit, ba dosud ani volat, křičet, proč to dítě musí umřít? Protože otec a matka je odsoudili na smrt. Proč sami, lpějící tolik na životě, nepřáli tomu ubohému tvorečku, aby také žilo, aby se narodilo? A byly by ty drobounké prstíčky jednoho dne objaly tvou šíji, matko, a tebe, otče, po tváři pohladily. A byla by se ta očička za nějaký měsíc na tebe usmála, a ta ústečka jednoho dne volala: Tati, mami, a ta drobná hlavička byla by se přivinula k levé polovici tvého těla, a to malinké srdečko, které jsi cítila bít pod svým srdcem, byla bys cítila tlouci na svém srdci v náručí.

Co ti to robátko bezbranné udělalo, že je vraždíš? I kdyby účel vraždění byl snad svatý, účel nikdy neposvěcuje prostředků.

Že bys měl zas o jeden krk víc žít? Což má Pán Bůh vyprodáno? — Tvá důvěra v pomoc Boží je vyprodána. Proč si neutneš jednu ruku a ženě jednu nohu, která přece také musí býti živena? Budeš mít aspoň o tu ruku a nohu méně co žít.

Že bys nemohla celé noci spát a jen se piplat s dítětem? Myslíš, že krev tvého dítěte prolitá tvýma rukama nebo najatých vrahů dá tvému svědomí spát? Svědomí obtížené vraždou tisíckrát víc bude tě v celém životě znepokojovat, než to dítě, kdyby bylo přišlo na svět.

Že bys byla upoutána k dítěti a už neužila světa, tanečních síní, zábav, divadel, cest po mořských lázních? Pout že si neuložíš? — Proč ses tedy vdávala?

Přišla provdaná dcera k matce, křesťanské matce, že by ke křtinám nemusilo dojít. Řekla matka:

— Jen se opovaž! Proč ses vdala? A toto nebude poslední. Pamatuj si to!

Že by to škodilo tvému zdraví. Že se potrat provede hygienicky. — Kolik tisíc matek leží na hřbitovech, které by byly žily ještě dnes, kdyby krev utracených jejich nenarozených dětí nebyla volala k nebi. Dle statistik, pokud to ovšem bylo možno zjistiti — mnoho se ututlá — hynulo v říši německé před lety 300.000 nenarozených dětí a 25.000 matek zaplativších ten hrozný hřích životem. Kdo jinému jámu kopá, sám do ní padá. A ty, které nezasáhla trestající ruka Boží hned při činu, jsou rozežírány rakovinou jen ženským orgánům vlastní, nebo rozrušením soustavy nervové, jež nejednou končí v blázinci.

Že to v celém domě, v celé ulici dělají všechny ženy! — Tvá matka to s tebou také tak udělala? Naše matky, jak tu jsme, také to s námi tak udělaly? A kdyby všechna ta čeládka v krátkých sukýnkách vraždila a byla špatná jak vrstevníci Noemovi, ty nesmíš! Je to vražda. A kdyby všechny poroty světa tě osvobodily, je to vražda. Ať se po tobě s útrpností a posměchem dívají a hodí po tobě:

— Frau Svoboda! Slyšely to? U Perniců zas budou křtiny. To je ale ta Pernicová králice, ramlice! — Vzpomeň arabského přísloví: Psi štěkají, karavana táhne svou cestou dál. Za to ty se usměješ, až uvidíš, jak místo dítěti dávají cukýrek papouškovi, na pohovku místo Františka usazují půlmetrového, z cucků sešitého šaška,

k ústům ty hadry tisknou, a na klíně místo roztomilé Boženky houpají čokla.

Ale nejhorší pro zabité nenarozené je, že umírají beze křtu v hříchu dědičném a jsou na věky vyloučeny z království Božího. I o to jsi je připravila . . .

Vzal si ženu a za dva dolary dal si ji na úřadě připsat na kus papíru, čistě po americku. Neptal se jí po jejím Bohu, po jejím svědomí, po víře, po duši jako ani ona po jeho. Za nějaký čas v důvěrné chvíli prozradila mu své tajemství naprosto nežensky, cynicky:

— Bude dítě.

— Co? Jaké dítě? utrl se nevrle a svažtil čelo. Víc neřekl. Proč jen ta slova vypustil z úst? Byla zlá, velmi zlá, a padla v připravenou půdu, v zločineckou duši jeho ženy. Dítě přišlo na svět mrtvé.

— Je to neštěstí, povzdychl muž.

— Tys to chtěl, pravila ona ledově. Napřed bylo živo, ale já . . ., mávla rukou.

— Probůh, tys je tedy sama v sobě . . . ?

Neodpověděla. Strašná jistota byla v tom mlčení.

Nepromluvil a šel opatřit rakvičku. A do ní srovnal ty kousky, jak zbyly po zákroku chirurga v bytě. A když je rovnal, plakal a přál si, aby jeho slzy staly se vodou živou a ty údy srostly a ožily jak v pohádce. Ale bylo pozdě. Dávno již rakvička pod zemí, ale on nemohl zapomenout. Jakoby přízrak jeho dítěte zvedal zemi hrobečku a stavěl se mu na oči. Doufal, že bude lépe časem, až přijde druhé dítě. Ona odpověděla, že pro žádné dítě nebude mučednicí. To a nápadné bavení se jeho ženy s jedním dělníkem rozhodlo. Roztrhal oddací list, jednu půlku si nechal a druhou dal jí. Rozešli se bez rozvodu. Nehněvala se. Našla si jiného.

On zůstal sám. Až dosud nestaral se o Boha, jako tisíce jiných. Ale od té chvíle, kdy uzřel zmařený klíčící život vlastního dítěte, vrátil se k Tomu, jenž stojí u počátku každého života. Pracoval v továrně na výbušné granáty. a bera do ruky právě sešroubovaný granát, říkal kamarádům:

— Lepšího osudu nezaslouží lidstvo vraždící v lůně své děti, než aby bylo vyvražděno.

Jednoho dne vsouval do obalu vyrobený granát. Ruce se mu třásly. Granát vypadl a zapalovačem přímo na dlaždice. Vyletěl do povětří. Přinesli rakev, sesbírali kousky těla nešťastníka a složili je vedle sebe do rakve zrovna tak, tak on kdysi skládal kousky jeho vinou a vinou jeho ženy mrtvě narozeného a nožem chirurgickým rozebraného jeho dítěte.

Není hoden života, kdo nepřeje ho dítěti a je vraždí.

6. *Boží odpověď.*

TŘI A KŘÍŽ.

Tři hroby. Na každém kvítečka. Před každým svíčky. U každého žena a děti. Modlí se za tatínka. Nejsou vedle sebe. Hrob jako hrob — a pominul bys je. Zastav se a přečti si den smrti! Rok se liší o jedničku. Měsíc a den u všech tří tentýž. Co konečně na tom? Datum třebas včerejšího dne za rok zase se objeví na některém hrobním nápisu, a za dva roky opět. Jen rok, bude jiný. A přece jsem jist, že ty tři hroby dlouho ti zůstanou v paměti, i ta historie, která se k nim víže, a kterou dle skutečnosti zaznamenal řeholník medik z kongregace sv. Kamilla, Josef Grantstück v řádové nemocnici.

Čtyři řady jilmů vedou k poutnímu místu. I kamenný kříž tam stál. Nebylo to dílo umělecké. Na podstavci slova: „Tak Bůh miloval svět.“ Poutníci se u něho zastavovali, a nejedna ruka ženy a dívky kladla kvítek k nohám božského Trpitele.

Až přišlo ráno, kdy městečkem prolétla hrozná zvěst: někdo v bouřlivé noci kříž rozbil. Ruce přeraženy. Hlava na samé kousky. Hruď nějakým ostrým předmětem rozpíchána. Na kříži zůstaly viset jen nohy. Kde kdo běžel se podívat na ohavnost zpuštění na místě svatém, a zrovna cítil, že zde musí promluvit Boží spravedlnost a ztrestati rouhače mocným ramenem svým. Poklekli, aby odprosili a usmířili zločin. „Tak Bůh miloval svět“, stálo na kříži, a za tu lásku člověk tak se mu odvděčil. Odpoledne přišly děti hlasitě se modlíce.

Zatím četnictvo pátralo po rouhačích a zatklo je. Byli tři. Přelíčení bylo veřejné a naplnilo soudní síň do po-

sledního místa. A jako by kámen občanům spadl se srdce, když všichni tři odsouzeni do vězení a k peněžitě pokutě a náhradě škody. Porušená lidská spravedlnost usmířena.

Ale ještě někdo jiný žádal smír a spravedlnost. Ten, jenž nebývá posmíván bez trestu.

Uplynul přesně rok. Totéž číslo dne i měsíce, kdy v noci rozbit kříž. Na klinice kamilliánů bdí fráter, mající službu. Je noc. Obešel plně obsazený sál. Plamenný kříž lásky na prsou hábitu pohybuje se od lůžka k lůžku. Tu upravuje peřinu pod hlavou, onde dává pít, tam těší před nocí, které se těžce nemocní nejvíce bojí, a všechny v tiché modlitbě doporučuje Pánu života a přímluvě zakladatele svého řádu.

Konečně zapadl do světničky určené noční službu majícímu bratru, vyndal medicinskou knihu, aby se připravil pro zítřejší přednášky. Ale spánek ho přemohl a on nad knihou usnul. Krátce po půlnoci vyskočil. Zdálo se mu, že bylo zazvoněno u hlavních dveří. Běží tam a otevírá. Stojí tam několik železničářů a dva z nich nesou kohosi na nosítkách. Je to jejich kólega. Vlasy rozčuchané, obličej smrtelně šedý, oči vylézají z důlků, oděv prosáklý krví. Dostal se při posunování vagonů mezi dva nárazníky.

Fráter poznal hned, že zde už není pomoci. Byl už mrtev. Zavolal ihned lékaře a kněze. Lékař zjistil smrt a kněz dal pod podmínkou poslední pomazání. A když odešli, prokázal fráter nešťastnému poslední službu lásky.

Noviny už ráno referovaly o hrozném neštěstí a litovaly jeho rodinu. Fráter zapsal do knihy nemocných jméno a personalie onoho železničáře, a do příslušné rubriky připsal: Zemřel za dopravy do nemocnice. Lékař a kněz přítomni. Odpočívej v pokoji!

A zase uplynul přesně rok a den. Zase totéž datum. Do stanice městečka vjíždí dlouhý nákladní vlak. Strojvůdce za jízdy řekl topičovi, že opraví cosi na parním ventilu, a oddělil se od topiče. To se stávalo častěji. Ale už by měl býti hotov. Dnes mu byl strojvůdce nějak

celý den nápadný, tak podivný, jaksi tichý, příliš do sebe uzavřený. Jindy sám šprým a veselý, dnes sotva odpovídal na dotazy topičovy. Zastavil tedy topič ve stanici vlak sám a jde podat hlášení přednostovi o strojvůdci.

Hned nato vycházejí dvě skupiny železničářů s pochodněmi ze staniční budovy, jedna podél kolejí a druhá pod svahem. Našli strojvůdce u mostu přes silnici. Sotva dýchal. Asi při opravě ventilu spadl za jízdy s lokomotivy, zábradlí ho nezachytilo a on spadl s mostu dolů na cestu. Donesli ho na kliniku kamilliánů. V zápisu přijímací knihy stojí: proražení lebky, těžké vnitřní zranění, komplikovaná zlomenina pravého ramene. Zemřel ráno, aniž nabyl vědomí.

A zase rok, třetí od rozbití kříže. Totéž datum. A zase neštěstí na dráze. Mladému železničáři uřízl jedoucí vlak obě nohy nad koleny. A zase ho donesli do místní nemocnice kamilliánů. Žil několik dní a zemřel za velikých bolestí, třebaš lékaři a bratři učinili všechny pokusy je zmírnit. Zemřel zbožně, vyzpovídav se a přijav Tělo Páně.

(Upraveno dle článku „Zufall?“ v časopise St. Camillus-Blatt r. 1926.)

Pán vešel v soud se svým tvorem. To knězovo u rakve „Non intres, nevcházej v soud se služebníkem svým, Pane,“ pro tento svět přišlo pozdě. A byl to trojí „Dies irae“, den hněvu. Vše božské nese pečeť jeho majestátu. I rozsudek. Co železničářů hyne mezi nárazníky! Kolik strojvůdců dojelo mrtvých do stanice! Kolika lidem uřízla kola nohy! Jen to osudné datum kdyby se čtyřikrát za sebou neopakovalo. Jistě nutí k přemýšlení. I ta rozmačkaná hrud' jednoho, proražená lebka a několikrát přeražená ruka druhého, nad kolena uříznuté nohy třetího a srovnání s rozbitými částmi těla kamenného vynucují úvahu. Toť právě pečeť Božího majestátu. Bůh nebývá posmíván bez trestu.

Ikdyž životopisec a historie nezachytí v každém případě této pečeti Božího majestátu, stačí, když postižený o ní ví. A on o ní ví, byť jen desetina vteřiny dělila

život časný od věčného. Mluvil jsem na frontách s důstojníky, jichž život visel na nitce. V tom zlomku vteřiny proběhla jim hlavou všechna léta života a jejich hříchy. I můj plukovník mne ujistil, když unášen splašeným koněm viděl jistou smrt před sebou, ve chvíli, kdy nemoha se udržet, velikým obloukem byl mrštěn přes hlavu šíleně pádícího koně, že v tom okamžiku, než ztratil vědomí, jako by mu někdo promítl na plátno celý jeho život se všemi chybami a hříchy.

Je to šílenstvím chtít se postavit Bohu, třebas jen v jeho obraze, v jeho slově, v jeho svatých. „Proč se bouří národové“, praví žalm „a kmeny kuží marné plány? Scházejí se králové země, vládcové se umlouvají na Pána a jeho pomazaného. Roztrhejme jejich pouta a jho jejich odvrhněme. Ten, jenž v nebesích sídlí, se směje. Hospodin pravil ke mně: „Syn můj jsi ty a já dnes zplodil jsem tebe. Požádej a dám ti národy v majetek. Ovládej je rukou železnou, a jako nádobu z hlíny je rozbij.“ Boží majestát a nádoba z hlíny, Bohem oživená, jež zove se člověkem. Dokud má ten člověk na sobě kabát, vestu, límeček, ještě něco znamená. Ale kdybyste ho viděli jako nemocného, bez uniformy, bez límečku, kašlajícího, potícího se, srkajícího čaj, polykajícího aspiriny, a cukr pokapaný hofmanskými kapkami, kdybyste ho viděli, jak mu ruce a prsa natírají francovkou, kdybyste viděli ty jeho opuchlé, abnormálně oteklé nohy, napadne vám, co i mně pokaždé při zaopatřování i velkých pánů napadlo, pánů, z nichž šla hrůza a respekt, dokud byli v uniformě, že bez kabátu, jen v prádle, nic neznamenaají. A kdybyste věděli, jak některý z nich sesazoval Pána Boha s trůnu a teď si nemůže sám ani utřít nos, a jak prosí lékaře, aby mu dal něco pro spaní, jak se obrací na vodových polštářích, aby se neproležel a za živa takořka nehnul, je vám do smíchu, že tento ubohý tvor, tato nádoba z hlíny se také kdysi kasal na Pána Boha, volaje jako v žalmu: „Roztrhejme jeho pouto a jho jeho odvrhněme!“

Ten, jenž žije a kraluje na věky věkův, je nezničitelný. A přec, jako by vás někdo pod krk chytil, srdce

sevrhel, vidíte-li rozbitý kříž. Až tak daleko může jíti jen nenávist pekla a jeho zplozenců. Víc ani sám ďábel snad nemůže Boha nenáviděti.

3. listopad r. 1918. Po vášnivých řečech na Bílé Hoře hnal se zástup Pražanů na Staroměstské náměstí, sehnal žebříky, provazy, přistavil je k mariánskému sloupu, postavenému r. 1652 na památku hrdinného obhájení Starého i Nového Města pražského r. 1648 měšťanstvem a studentstvem. Někteří vylezli až do výše sochy Matičky Boží, uvázali kolem ní provazy, a když sestoupili, tak dlouho tahali a trhali provazem, až sloup i socha roztrhly se na dlažbě. A lid a páni stáli, jeden moc známý pán na balkonu staroměstské radnice a dívali se. Tak se zlatá matička Praha poděkovala Pánu Bohu. Jméno Františka Sauera či Šauera zůstane na století spojeno s rouhavým tímto činem. Že káceli domnělý pomník vítězství Ferdinanda II. na Bílé Hoře? To že, Praho, chceš nám Moravanům namlouvat? A což socha sv. Jana Nepomuckého, kterou rok na to před 6. červencem chtěly tvoje děti shodit do Vltavy, a jen rozvahou a osobní statečností hlavně tehdejšího legionáře Nováka, třebaš jsoucího bez vyznání, k tomu nedošlo — ta socha že také byla pomníkem vítězství na Bílé Hoře? A ty všechny kříže, které tvé pražské děti vyhazovaly ze škol, a v jednom gymnasiu, jak jsem tehdy četl, dokonce na záchody, ty kříže Spasitelovy ve třídách, to že byly také pomníky vítězství Habsburků nad českým národem?

Matička Boží, jak ji viděl sv. Jan na Patnu: Aj, žena oděná sluncem, na hlavě její koruna hvězd, majíc v životě, a aj drak veliký — tak v kámen vytesaná přijala příšernou ránu od národa, když mu vstoupila v cestu, aby se vzpamatoval, vrhajíc se v šílenství svém v propast nevěry. Bylť český národ také jejím dítětem, zrozeným před 1000 lety, po tisíc roků živil se sladkostí její, tisíc let říkal: Matičko! A teď z ní leží jen kusy. Hlavy není, všechno roztrháš, jen kus mateřského života s oběma rukama sepjatýma, prosícíma zůstal neporušen.

Vinníkům se nestalo nic. Tak se Praha zachovat neměla.

Matičko Boží, pros těma rukama za národ náš!

POD HOROU MATKY BOŽÍ.

Na vrcholku alpského velikánu strmí poutní chrám Panny Marie, vzývaného tam pod titulem Potěšení zarmoucených. A při chrámu klášter. Široká silnice zvaná Svatá cesta, vede k němu. Dali ji postavit řeholníci. Však se pro ni s nimi soudil nájemník salaše tři hodiny cesty níže položené na temeni nižšího kopce, odkud byl nádherný rozhled po ledovcích a údolích na deset hodin v okruhu. Chtěl, aby nová cesta vedla vedle jeho salaše, jež byla zároveň hostincem pro poutníky a turisty. Obchod byl by se ztrojnásobil. Ale inženýři zamítli tento projekt jako nevýhodný a příliš nákladný.

A od té doby se salašník rozkmotřil s klášteřem a nikdo z rodiny nesměl pro zákaz otcův nahoru. Chodili do kostela do údolí. Svatá cesta tvořila serpentinu asi 100 metrů pod salaší.

S hory Matky Boží Těšitelky vracejí se dva lidé, novomanželé, z města. Byla to jejich cesta svatební. Svě mladé životy šli doporučit Matičce Boží. Zastavili se u dřevěné boudy kramáře, aby si koupili památku. A ten jim poradil, aby se pustili stezkou na salaš. Na salaši bylo živo. Prapor na ní vlál. Plno hostí v ní. Několik hudebníků. Vidouce na zdi zavěšený terč s několika trefami kol středu a ověččený, mysli, že přišli ke střelecké slavnosti.

— Slavnost byla už včera, poučil je hostinský, a můj syn Toník byl vítězem. Proto dnes to trochu slavíme. A zároveň zasnoubení.

Vtom vstoupil mladý, statný, urostlý horal, a hudebníci zahráli řízný tuš. Jeho prsa byla zdobena vyznamenáními krále střelců. Přistoupil k dívce a vyzval ji k tanci.

— Jako obrázek, chválili hosté, nemůže býti krásnějšího párku ve světě nad tyto snoubence.

A když se i hosté proskočili při valčíku, zvednuty číše s vínem a snoubencům připito.

Je třicet let později. A zase po svátku Narození Panny Marie. A zase ubírají se dva lidé s temene hory s klášteřem. Žene se bouře. Jsou z města dle obleku. Vrcholky

stromů zmítají se ve větru, mraky letí, blesky, a první velké kapky dopadají na zem.

— Zde někde musí býti salaš. Aspoň, jak se ještě pamatují, před třiceti lety tu stála. Ale už se tam nedostaneme.

Vtom se tak zablýsklo, že byli oslepeni.

— Honem, honem, schováme se aspoň v místě, kde se silnice zatáčí. Panno Maria, stůj při nás! Vždyť je to náš jubilejní den.

— Pojdte sem, lidičky, utíkejte, ozval se ženský hlas. Schovejte se u mne!

Asi dvacet kroků, opřen o skalní stěnu, stál dřevěný domeček a na jeho prahu starší žena.

— Bohu díky!

A zase se nebe otevřelo, vzduch i chaloupka otřásly se pod hromovou ranou.

— Teď udeřilo, povzdechla žena, poklekla před rozžatou svíci a modlila se litanii ke všem svatým. I oba hosté poklekli. A jizbičkou prosí hlasy: Oroduj za nás! Vysvobod' nás, Pane!

Bouře se přehnala. Žena otevřela okenici a vpustila čerstvý vzduch. Bylo jí k padesátce, statná, vysoká, ale o berlích. Prodávала památky na poutní místo. Dali jí peníze a chtěli odejít.

— V tom lijáku přece nemůžete. Do vesnice dolů je půldruhé hodiny. Uvařím vám kávu a zatím déšť přestane.

— Je tomu dnes právě třicet let, co jsme s mužem také byli nahoře. A neputovali jsme nadarmo. I na salaši jsme byli. Byla tam tehdy slavnost.

— Jaká? ptala se žena prodavačka.

— Syn salašníkův slavil vítězství jako střelec a zároveň zasnoubení. Nevíš, Berto, jak se jmenovala ta nevěsta?

— Anička. Ano, ano. A tenkrát hosté tvrdili, že nemůže býti na světě krásnějšího parku. Jak pak asi se jim tam nahoře daří?

— A to už je 30 let? ptá se prodavačka.

— A znala jste je?

— Ba že znala. A před 30 lety v této chaloupce prodával starý muž, a já jsem to převzala po něm.

— Mohla byste nám něco povědět o tom nádherném parku na salaši?

— Dědeček oné krásné nevěsty soudil se s klášteřem o svatou cestu a prohrál. Od té doby zuřil na klášter a pouti. Přísahal, že do smrti ho nikdo neuvidí nahoře, ani nikoho z jeho rodiny, a kdyby přece se tam někdo z rodiny odvážil, že ho z domu vyžene. I jeho syn byl zrovna takový. Poutí že netřeba. Že jsou to jen lenoši, co chodí na pouti. Stačí jít doma do kostela. A když po silnici pod salaší šlo procesí a zpívalo nábožné písně, tu se jim smál, tupil je, nadával, pokřikoval. Až konečně salaš prodal a odstěhoval se jinam. Ale neměl štěstí ani on ani syn. A ten syn měl děti, a jedna z nich byla Anička. Prosili otce, že půjdou s dětmi na pout k Panně Marii Těšitelce, a že vše zase bude jinak, lépe. Nepochodili. Modlil se s dětmi, posty zachovával, ale pout mu nikdo nesměl ani připomenout.“

— Umřel. Jeho žena onemocněla. Hospodářství vedl dědeček. Jeden syn přišel o život při kácení stromů, druhý zůstal na vojně, a dcerka Anička musila do služby, až se po čase dostala za služku na salaš. Bylo jí 24 let, a stala se nevěstou syna majitele salaše. A při té slavnosti jste byli před 30 lety vy dva. Anička byla v devátém nebi. Ze salaše ozýval se jen zpěv od té doby. A když poutníci pod ní stoupali vzhůru, modlíce se, zpívající, tu tomu Toníkovi to nedalo, aby na ně nepokřikoval a jim se nevysmíval. Už to tak bylo zvykem na salaši. A jeho nevěsta myslila, že to musí tropit jak její ženich.

Bylo to asi za tři týdny po zasnubu. Byla neděle. Dole šli poutníci a modlili se. Toník vykřikl na ně: — Tady nahoře je také pobožnost.

Zdola podívala se na něho nějaká staříčká poutnice a zahrozila. A ženich vykřikoval: — My nepotřebujeme nosit hříchy nahoru. Škoda času, škoda střevíců a vašich nohou. A oba snoubenci se smáli. A zase několik hlav se obrátilo vzhůru, a ruce hrozily. Snoubenci však ne-

přestali: — My máme své nohy k něčemu rozumnějším než k putování. Vid', Aničko! A Anička vykřikla: — Raději roztrhám pár střevíčků v taneční síni než na tvrdé cestě. Zatím poutníci přešli, a snoubenci šli se projít ke skalní stěně. Půl světa jakoby jim leželo u nohou a modré nebe smálo se nad nimi.

Najednou uvolnil se kámen pod nohou nevěsty, a Anička zřítla se se skalní stěny. Nedopadla. Zůstala ve výši 20 m zachycena za křoví. Po mnoho hodinách dostali se k ní. Žila, ale obě nohy měla přeražené. Stal se z ní mrzák nadosmrti, a ten mrzák jsem — já. Ani minutu netrvalo a bylo po mém štěstí. Pán Bůh mi dal odpověď za ty posmívané poutníky k Matičce Boží.

Půl roku jsem ztrávila v nemocnici. Můj ženich mne tam navštěvoval, čekal, že se uzdravím. Rozmluvila jsem mu to, aby si bral mrzáka. Řekla jsem mu: Děkuji ti za všecku lásku a dobrou vůli, a tvému otci za vše dobré, a přeji ti, abys dostal dobrou ženu. Bylo mně k smrti, ale přemohla jsem se. Dal si říci a oženil se s jinou. A mne přivedli k hrbaté Terezce, a já jsem jí pomáhala dělat růžence a tak jsem se živila.

Tam přišel za mnou můj dědeček, ten, co se soudil s klášteřem. A jak mně tak zbídačenou uviděl, dal se do nářku, že na mém neštěstí je vinen on, on. A když jsme byli samotni, prozradil mi své tajemství. Když už svatá cesta byla postavena, šel kdysi z údolí vzhůru po ní do salaše. Byla noc a sněhová vánice. Slyší někoho náříkat. Jde blíž. Bylo to jakési děvče škole odrostlé. Nemohlo pro vánici dál. Měl s ní soustrast. Ale když mu řekla, že je z hospodářství kláštera, řekl jí: — Jsi-li shora, ať ti pomohou ti tam v klášteře! A šel dál. Ráno ji hledali z kláštera a našli s umrzlýma nohama. Děvče ho v noci nepoznalo, a tak nikdo neměl naň podezření. Ale od té chvíle neměl pokoje. Prodal salaš a usadil se jinde.

A když tak seděl u mne mrzáka, rval si vlasy a volal: — Teď už vím, že je Bůh, teď už vím, že je soud, a že za hříchem jde trest. Pán Bůh mne potrestal. Ty statná, hezká Aničko, jsi mrzák, a co se ti stalo,

je Boží soud. A já jsem jej na tebe svolal. Raději mně kdyby to bylo obě nohy urazilo, i obě ruce. Ale tobě, zdravé, statné dívce!

A já jsem ho těšila:

— Dědečku, já sama jsem vinna. Já jsem se poutníkům vysmívala zrovna jak Toník.

Dědeček, 75letý, rozloučil se a dal se na cestu k hoře Panny Marie. Celou cestu se modlil, a když noví majitelé ze salaše se mu smáli a pokřikovali, bil se kajícně v prsa. Deset hodin potřeboval na tu cestu. Tam se vyzpovídal i z toho, z čeho se dosud nikdy nezpovídal, o tom děvčeti, kterému nechal nohy umrznout, a opatovi řekl i to, jak Bůh potrestal mne. Nebylo to nadarmo. Právě zemřel starý prodavač v této boudě, jež patří klášteru, a klášter, dav ji opravit, přenechal ji mně. A tak se živím. A mohu prodávat i kávu. Chlapci za obrázek nasbírají mně suchého dříví, a v neděli, když některý kněz z kláštera jede do údolí na výpomoc, vezme mne s sebou do kostela na mši sv. a zpět také.

— A nechtěla byste se jednou podívat do poutního chrámu?

— Jak ráda! Pěšky však nemohu a na povoz nemám. Jen v duchu tam denně stoupám vyprosit si sílu pro svůj kříž. Prosím jen o to, abych si nezoufala, i každého poutníka, aby tam zanesl moje „Zdravas Maria“, nebo kvítečko. Můj zpovědník měl se mnou zpočátku těžkou práci. Už jsem 26. rok na svaté cestě. A jsem ráda, i když nemohu před milostný obraz, že mám aspoň toto místečko na svaté cestě. — A tak provázej vás Pán Bůh! Snad se ještě jednou na svaté cestě uvidíme. A když ne zde, tož, dej to Pán Bůh, aby v nebi.

Krátce na to zpovědník jí hlásil, že dostal od těch manželů peníze pro povoz Aničce nahoru k Panně Marii. Stará Anička se bolestně usmála:

— Zatím to nechte u sebe! Rozmyslím si to. Až někdy později mně ten povoz zaopatříte.

A bylo to na sv. Josefa. Vozík. V něm zapřažení dva mezci, vedle kočí, za vozem řada lidí. Na voze bílá rakev a v ní tělo staré Aničky v bílých šatech. Kam napřed

nesměla a pak nemohla za živa, tam ji zavezli po smrti, aby se odtud už nevrátila a zůstala tam na hřbitově pod ochranou Matičky Boží Těšitelky. A P. Bonaventura, její zpovědník, měl nad otevřeným hrobem proslov, jak Anička nejen na svaté cestě bydlela a poutníkům sloužila, ale jak také sama kráčela po svaté cestě, plné trápení a odříkání, po cestě trnité, již nezůstává ušetřen nikdo, koho Bůh miluje, a vede k věčné radosti.

(Upraveno dle článku „Am heil. Wege“ z knihy „Des Lebens Flut“ od Kümmela.)

Vzedmuly se vlny duše a vrozeného citu po spravedlnosti, a ruka naše jakoby hrozila s rukou poutnice nahoru, tam, kde stála salaš a odkud se sypala slova: „Raději roztrhám střevíčky v taneční síni než na svaté cestě.“ Vzedmuly se vlny našeho citu pro spravedlnost, když nenávist salašníka šla tak daleko, že nechala umrznout nohy dívce z kláštera. Ale už je zase klidno na vlnách. Vina smířena. Bůh dal odpověď za poutníky a dívku. Byla jasná, srozumitelná.

Kde vina, tam musí býti smír. Není viny beze smíru. Za tupené, posmívané, bité své dítky dává Bůh Otec odpověď sám, svou řečí, při níž stydne krev a srdce přestává tlouci. Ale nechce trest pro svou radost. Jen proto, aby se vinník vzpamatoval a nehnal vše do krajnosti. Běda, dá-li Bohu na jeho výzvu kontra! Pak prohraje všechno, časnost i věčnost. Kdo Boha, abych po lidsku řekl, vyprovokoval, musí býti připraven na jeho odpověď. Vina, toť první díl tragedie, psaný člověkem. Druhý díl píše ruka Boží: Liber scriptus proferetur, in quo totum continetur, unde mundus judicetur. A poslední tečku za životem člověka dělá Bůh. Na tom málo záleží, zda v Boha věříš či nic. Poslední tečku za tvým životem udělá Bůh. Tou poslední velkou tečkou je soud na konci světa.

Boží soud, ne soud historie. Kolik lidí umíralo zatvrzele a nekajícně jen proto, co by o nich řekla historie, kdyby se s Bohem smířili. Kéž by si byli řekli: — Co

o mně řekne Bůh? Člověk jest jen tolik, kolik je před Bohem, ne před historií. O statisících lidí historie mlčí. Byli pro ni bezvýznamní. A přece nejeden z nich byl před Bohem velikánem. Stovky jiných do nebe vynáší, a přec leckterý z těch velikánů historie byl před Bohem nulou.

Ty, dítě, které posloucháš slovo Boží a za chvíli přiklekneš, abys stolovalo se svým Spasitelem, v srovnání s Voltairem nejsi v historii ničím. Z jeho vozu vypráhovali koně a sami táhli jeho povoz. To je psáno v historii. Tobě nebudou vypráhovat koně z vozu. Snad ani nikdy nepojedeš v kočáře. Historie nebude třebaš vůbec o tobě psát, a ti, kteří přijdou po nás za 100 let, nebudou se o tobě v dějepise učit. A přece, vytrváš-li, budeš zářit při posledním soudu, zatím co se všemu pošklebující stařecká tvář filosofa z Epernay třást se bude před tou tečkou, kterou ruka soudce za jeho život definitivně udělá. Člověk jest jen tolik, kolik jest před Bohem a — nic — víc.

Historie! Dá se kroutit dle toho, kdo ji píše a kdo ji vykládá. Sv. Václav je pro katolíka světce, pro odpůrce církve slabochem. Sv. Jan Nepomucký pro katolíka světce mučedníkem za práva církve proti prchlému Václavu IV. a mučedníkem zpovědního tajemství. Pro protestanta vyděračem, mnohoobročníkem. A to je historie!

Kolika básníkům a spisovatelům, na jejichž díla díváš se prozatím očima svých učitelů, o nichž historie kulturní dopodrobna vykládá, co vše napsali a kde se narodili, bylo by lépe, kdyby se vůbec nebyli narodili, a když už, pak bylo by jim lépe bývalo podle slov Božského přítele mládeže, aby žernov osličí byl pověšen na jejich hrdlo a oni pohříženi do hlubokosti mořské, protože svými verši a pojednáními zkazili a od Boha ke hříchu svedli legie mládeže.

Historie! Ta je na lidi příliš krátká. Na první stránce její místo „Sine ira et studio“ mohlo by státi: „Komu chcem, pomůžem; komu nechcem, nemůžem.“ — I za tím dějepisem a jeho dílem napíše kdysi ruka Boží

poslední tečku. Člověk jest jen tolik, kolik jest před Bohem, a ne před dějinami. Poslední soud Boží musí býti, aby připsal na konci historie a její stránek buď concedo nebo nego, t. j. buď připouštím, schvaluji, nebo popírám, a na poslední prázdnou stránku těch pět písmen: O. A. M. D. G. (*omnia ad maiorem Dei gloriam*).

Nejcennější historie člověka jest napsána jinde než v análech, kronikách a světových dějinách. Je vepsána v mřížkové zpovědnice. Boží správa. Boží soud. Nejnádhernější to ouvertura k nekonečně velebnému „*Dies irae, dies illa, solvet saeculum in favilla*“. Kdo sám sebe soudí, nebude souzen. Tam se soudil a odsoudil stařeček salašník, tam se soudila a odsoudila ochromlá Anna. Tam usmířena vina. Ruka naše už se nezvedá, aby hrozila. Jen aby se modlila za ně. Tam ve zpovědnici mění se historie člověka, tak jako v neprospěch mění historie člověka kdysi katolík, jenž podepsal listinu, že od té matky církve odpadá a z jejího domu odchází. Stokrát, stokrát chci k tomu Božímu soudu na zemi přiklekat, v prsa se znova bít a volati: „Bože, buď milostiv mně hříšnému,“ jen abych nebyl zahanben při soudu posledním.

7. *Z vzduší nemocnice.*

OPERACE JE NUTNÁ — A.

Konečně volný. Deset hodin večer. Primář laik nemocnice Milosrdných bratří zapálil si odměnou za dnešních pět operací cigáru, a počítá, kdo bude dnes na večírku u přítele umělce sochaře, kam i on je pozván. Jistě vybraná společnost asi deseti osob. Veselý bankovní ředitel, lékárník, literární historik, rozkošná naivka městského divadla. Jídla a nápoje, jež uspokojí i nejnáročnější gourmány. — Má se ten kamarád sochař dobře! Lépe než on, lékař. A umí žít a vychutnávat.

Telefon volá:

— Felixi, jsi ty u telefonu?

— Jsem. Dobrý večer. Co je?

— Pomysli! Walter náhle onemocněl. Uprostřed té dnešní společnosti, kam tě čekáme. Leží bledý a svíjí se v bolestech.

— Vážně? Vím, co to je. Pošlu pro něho nemocniční auto.

— On nechce do nemocnice.

— Není jiné pomoci. Musí být operován. Přijedu s autem sám.

Je dávno po půlnoci, když akademický sochař Walter probouzí se v bíle natřené světnici nemocnice Milosrdných. Sem, do toho svého království dal ho odvézt jeho přítel primář Felix a dal mu morfiovou injekci na zmírnění bolesti. V hlavě se mu vyjasňuje. Takový nádherný večer doma ve vybrané společnosti při zvucích kremónských houslí, smíchu dámské společnosti a perlícím se šampaňským. A najednou jako při hostině krále Baltazara písmem plamenným jakoby ruka psala: Mene, thekel, ufarsin. Což je s ním opravdu tak zle?

Že by to bylo k smrti? Ne. To nemůže býti. To nesmí býti. Teď, kdy jeho jméno proniklo světem umělců. Teď, kdy hlava je plna plánů a nárysů k dílům, jež ho zvěční. Teď, kdy mu ani 20 let nestačí, aby přijaté nabídky realizoval. Ne, ne! Tak krutým nemůže býti osud, aby mu vyrazil dláto a kladivo z ruky.

Operace? Jako hra v loterii. Stokrát sám užil toho vtipu: Operace se zdařila. Pacient umřel. — Snad jí nebude ani třeba. Vždyť teď už necítí bolesti. Přešlo to jako už několikrát. A jeho přítel ho pustí zítra domů, kde to má tak nádherně umělecky zařízeno.

Dveře pokoje se tiše otevřely a vešel Milosrdný bratr.

— Račte být vzhůru, pane profesore? Máte nějaké přání?

— Přání? Ne. Děkuji. — A přece. Bratře! Nemyslete, že jsem sketa. Byl jsem ve světové válce, vrch Loretto, Souchez. Tam jsem hleděl smrti v oči. Ne. Nejsem zbabělec. Ale mohl byste mi říci, jaké je riziko při operativním odnětí žlučníku? Jako: Kolik procent operovaných umírá?

— Pan primář má šťastnou ruku a pověst znamenitého chirurga, odpovídá nepřímo bratr Martin.

— Ano. Ale?

— V číslicích, v procentech se to riziko nedá zjistit. A u vás, pokud vím, pane profesore, symptomy nejsou zvlášť na pováženou.

— Tak, tak. To mne trochu uklidňuje. A jaký přípravný program máte pro mne?

— Pane profesore, ten obyčejný! Jeden den postu, aby žaludek a střevo se vyprázdnily. Pak teplá koupel. Tedy věci pro kultivovaného Evropana samozřejmě. No. A kdo je křesťan, obyčejně vezme koupel pro duši.

— Myslíte?

— Víím ze zkušenosti, to obyčejně uklidňuje, má-li být pacient připraven na všechno. Dávají-li těžcí pacienti pozemský majetek do pořádku, proč by neměli dáti do pořádku i účet u Otce nebeského?

Hořká chuť, kterou pacient pocítil na jazyku při dobře míněné radě bratra Martina, nepocházela od žlučníku. Fráter jediným pohledem uhádl nechut pacienta a víc se už nezmínil.

— Pane profesore, snažte se usnout! Podal mu ve vodě rozpuštěnou tabletku, a pacient přemítaje o risiku operace na několik hodin usnul.

Když se probudil, stál u něho přítel primář.

— Kamaráde, nepomohly by u mne thermofory, teplé obklady, elektrisování? Je operace nevyhnutelná?

— Příteli! Známe se tolik let. Sedm let se moríš s tou nemocí a kolikami. Je-li ti život milý, chceš-li být opět zdrav a vesel, musím tě operovat.

— Ano. A bude mít výsledek dobrý?

— Dá-li Bůh, ano.

— Dá — li — Bůh?

— Máš ještě nějaké přání, příteli? Promiň! Zmiňuji se o té věci ne jako lékař, ale jako kamarád. Nepřeješ si kněze?

— Ne, odpověděl briskně a tvrdě. O mém poměru k Bohu víš dobře. A k tak zvaným „prostředníkům“ Božím na zemi nemám nejmenších vztahů, a mám k tomu příčinu.

— Waltře, nerozčiluj se!

— Já se nerozčiluji. Jsem načisto klidný. Kdybych dal si zavolati kněze a popřál mu pohled do toho, co zoveme duší nebo svědomím, nebylo by to vyznání, nýbrž produkt úzkosti, strachu. V něčem by mi ani nerozuměl tak, jak myslím, že mi rozumí Bůh, a v jiném bych musil dělat koncese a kompromisy. A na to jsem příliš počestný.

— Waltře, nechme tedy té otázky!

— Ne, Felixi! Ty věci už mne tady v nemocnici napadly samy od sebe. Víím. Jsou skutky, kterých každý slušný člověk musí litovat. A tu lítost jsem v duši už procítil a také snažil se napravit dle možnosti. Ostatní doplní moje závěť. A teď dost. Jsem připraven.

A zatím, co odváželi pacienta do operační síně, primář ještě jednou prohlédl roentgenový snímek a zvážněl.

— Nejvyšší čas!

(Upraveno dle článku „Unsterblichkeit“ v časopise St. Camillus-Blatt r. 1935.)

*

Mnoho slov a všechna bezcenná. Umělec a přece nedouk. Profesor akademie a přec jelimánek. Když má duši chleba dáti, třikrát jej obrátí a s Bohem se o tuto skývu hádá. Co slovo, to sofisma. Mnoho slov, aby Bůh nedostal se k slovu jednomu. A přec poslední slovo bude míti Bůh. Že bys knězi musil dáti nahlédnouti do svého nitra? Že bys ti nerozuměl? Že bys musil dělat koncese a kompromisy? A na to že jsi příliš počestný! — Byl-li tvůj život čistý, jaké koncese, jaké kompromisy? A nebyl-li, proč jsi tenkrát nebyl příliš počestný, abys hřích v každé podobě odmítl? Až teď, když máš odvolávat, napravovat, litovat. Teď najednou chceš býti počestný? Ach, ubohý, to není počestnost. To je strach. A proto se hádáš s Bohem. Tesaje dlátem v mramor, v duši vytesávals náboženství, svoje náboženství, formované tvým rozumem a choutkami, formované tvou rukou jako ty sochy ve tvém atelieru. Dokud teklo šampaňské a naivky recitovaly, kremónské housle zněly, modelky stály ti k službám a primadona pěla, to tvoje náboženství, ten tvůj produkt ti stačil. Ten tvůj náboženský produkt připouštěl jakousi neurčitou bytost, kterou náboženství právě zove Bohem, připouštěl, že „něco nad námi musí být“ — jaká čest pro tu bytost! — ale nepřipustil Ježíše Krista jako druhou a Ducha sv. jako třetí božskou osobu. Podle náboženství toho tvého nebyls víc než žid nebo mohamedán, a dle počtu žen spíš tímto než oním. Prospals 2000 let.

A teď ten bratr Martin a přítel primář sahají ti na to pracně zkonstruované dílo tvého rozumu, nálady a choutek, jakoby Archimedovi vojín dobyvatel šlapal po kružnicích zakreslených na zemi, a on se brání:

— *Noli turbare circulos meos!*

Vážná chvíle života kopne ti do tvých hliněných kruhů. Jen střepy zůstanou. Až dosud jsi šel cestou, ale svou. Spasitel však řekl: Já jsem cesta!

Ty k tomu knězi musíš, záleží-li tobě vůbec na životě věčném. Tu operaci svědomí podstoupiti musíš, je-li ti život věčný milý. Pravím: Musíš, protože to je řád stanovený tím, jenž řekl:

— Já jsem cesta!

Golgota stojí uprostřed národů. Kříž, který na ní byl vztyčen, stal se problémem všech problémů. Nikdo se mu nemůže vyhnouti. Každý musí jíti podél něho, buď miluje, nebo nenávidě, buď žehnán nebo klet, buď vyvolen, nebo zavržen. Každý musí řešit svůj postoj k Tomu, jenž na něm visí.

Zrovna tak i svatá řeka kněžství, jež vytryskla sice v coenakulu, ale požehnaných věčných vln svých přibrala na Golgotě z pěti ran. Protéká středem lidstva trpícího, pracujícího, Boha hledajícího, hřešícího, kajícího. Na druhý břeh, na rajskou Riviéru nepřejdeš bez kněze. I svůj poměr ke kněžskému úřadu jednou řešit musíš. Nic to nemá společného s panovačností kněží:

— Komu odpustíte hříchy, budou mu odpuštěny; komu zadržíte, zadrženy jsou.

To je úřední cesta stanovená druhou božskou osobou. Mají-li ti býti hříchy odpuštěny, musíš ke knězi, leč že by ses ho nemohl dovolat v hodině smrti.

— Co rozvázete na zemi, bude rozvázáno na nebi. To je úřední cesta. Máš-li býti rozvázán od vyloučení z církve, musíš ke knězi.

— Pane, kdo jsi? ptá se Šavel před Damaškem. A Pán k němu:

— Vstaň, jdi do města a tam poví se ti, co máš činiti.

A je to učedník Ananiáš, kterého Pán za Šavlem posílá, aby ho poučil a s Kristem Pánem smířil. Nedosáhl toho Šavel přímo rozhovorem s Pánem Ježíšem. Musil se podrobiti úřední cestě jím stanovené.

Posílá-li Kristus Pán k tobě kněze, myslíš, že je to velká čest pro Spasitele nebo jeho kněze, že směl vypovídat samého ministra nebo generála? Pro tebe, člověče, je to čest, že ti ho posílá, a on tě s Bohem smíří. A to je víc, než kdyby hlava církve poslala ti apoštolské požehnání.

Kněz vstupuje přes práh domu, kam nikdy před tím nevstoupila noha kněze. Pohled na něho působí leckde rozpaky, jakoby vstupoval někdo zlověstný.

— Prosíme, opatrně, aby se nemocný nepolekal.

Kněze vede láska, a ta nepoleká. Láska mu dá, jak si počínati. Zná kněz lidi, jejich křehkosti, a má víc s nimi soucitu, než vlastní domácí.

— Jen aby se nerozčilil a neměl z toho smrt, žádá milostivá, která před týdnem tak „jemně a něžně“ působila na nervy svého muže, že práskl dveřmi a utekl. Ó té jemnocitnosti!

Katolík umírá, ale marně hledá kněz na zdi kříž Spasitelův nebo obraz Matičky Boží. Nikde. Na stole rozečtený román. Na svěcenou vodu se neptej! Nemocný se začne zpovídat. Měl by vykonati životní zpověď. Teď, když už nemůže ani list diktovati, ani napsati poslední vůli, teď má dáti do pořádku svědomí za celý život. Celý život se neznal. Může poznati se za půl hodiny? — Neměl kdy. Na divadla, okruhy, měl kdy, na zkrášlení fasády, na udržení štíhlých linií měla kdy, na ty anglické bifteky na rtech bylo času.

Když byl zdrav, všechna provinění byla mu ničím. Zbytečné skrupule. A teď vidí jasně před sebou ty, jimž křivdil, ty prohýřené noci, nepoctivě nabytý majetek, zrušené sliby, úplatky, zrazenou nevinnost, svatochrádežné zpovědi, zatajené hříchy, nestřídmost, nestoudnost, rouhání se Bohu a církvi, čtení zapovězených knih, nesvěcení a znesvěcování dne Páně. Kolik toho je třeba odvolati, vrátiti čest, majetek. Před rokem bylo by se to dalo udělat. Ještě na začátku nemoci. Ale nyní, když už truhlář hobluje prkna na rakev a hrobař kope hrob? Kněz zavádí o všechny struny, snaží se je rozezvučeti v lítost. Ale ten člověk nikdy ničeho upřímně nelitoval. Byl filosof, byl povznesen nad věčnost a svaté, jeho rozum nepřijal pravd o sv. Trojici. Byl to druhý Renán, Straus, Voltaire. Jenže to světlo hromničky není zapáleno rukou Renánovou a Voltairovou, ale Boží.

Pojďte sem, vyznavači humanity, vy citlivé duše, které jste ho vzdalovaly kněze a kostela! Ukažte mu mahagonový nábytek a jeho fotografie, jeho nové oděvy, uniformy, rozložte staré pergameny a řády, vypočítejte jeho tituly, přineste mu svazek zažloutlých milostných dopisů a vkladních knížek, ať se s tím ještě jednou po-

těší, ať pozná, o jakou slupku sklouzl, a k vůli čemu ztrácí duši.

Okna nemocnice otvírají jiné perspektivy než ateliéry umělců. A neměl-lis kdy pro Ježíše Krista ve shonu života, práce a zábavy, vyrazí ti Bůh ty hračky z ruky, dá tě naložiti do sanitního auta a odvézt tam, kde budeš míti na to kdy.

CHCI ŽÍT, A PROTO BUDU ŽÍT. — B.

Ve fráteru Martinovi nikdo by nebyl tušil někdejšího universitána, námořního důstojníka, farmáře z Oramika, poručíka východoafrického koloniálního vojska, vyznamenaného za statečnost oběma třídami Železného kříže. Rty jeho byly němé o minulosti od toho dne, kdy, vrátiv se do vlasti, u hrobu rodičů a nevěsty uzavřel bilanci dosavadních let a dal se jako Milosrdný bratr ve službu trpících, jen za kus toho jídla a jen za to „Pán Bůh zaplať“!, a za splnění těchto slov na věčnosti. Není snadno člověku tak vysoce kultivovanému prokazovati chorému bratru v Kristu nejprimitivnější služby lásky.

Jemu svěřil primář ošetřování svého přítele Waltra, profesora akademie umění a sochaře. Prudké dávení s nebezpečím zadušení, opakující se několik dnů a nocí po operaci žlučníku, nadmutého dvěma velkými a třiceti menšími kameny, kladlo na frátera Martina pohotovost a péči větší mateřské. Vodou citronovou svlačoval mu vypráhlé rty, a dávkami pantoponu uváděl zmučené tělo do umělého spánku. A už se chopily ruce růžence, aby na jeho kuličkách vyprosil bezvědomému pacientu Boží pomoc v hodinách nejkritičtějších. — Puls vynechává, rozpálený obličej topí se v potu. Pacient namáhá se odkašlat, teplota 39.5°. Fráter zvoní na asistenčního lékaře. Horečka ustoupila zimnici. Pacient se chvěje zimou. — — Zápal plic.

Operovaný vyrazí slova, věty, a ty prozrazují tajné žádosti, hříšné sklony, spáchané křivdy, nečisté představy a rozhovory s modelkami, intriky, zločiny, hříchy,

všechnu tu havěť hadí, žijící v podvědomí a za bdělého rozumu deptanou maskou blahobytu a jemného mravu, škraboškou ctnosti a idealismu. Tak hluboké není ani dno oceánu, tak temnou žádná propast, jak hlubokým a temným je lidské srdce a záhadným. Až příšerně je bdělému, slyší-li, jak horečnatá krev vyplavuje na Boží světlo všecken ten kal a bahno za léta usazené a speklé na dně duše a svědomí. Snad vše je pravda. Snad jen část. Snad nic. A fráter Martin je dalek toho, aby z vyražených, nesouvislých slov usuzoval na stav duše chorého. Nemocný Walter se v horečce hádá s Bohem, hádá se s přítelem primářem o Boha, odpovídá v horečce na slova, která před operací mu připomněl ne jako lékař, ale jako přítel, slova, že nutno vyrovnat také účet u Boha. Prudce se zvedá s lůžka, divoce rozhazuje rukama do vzduchu, chce utéci. Celou tělesnou silou rve se s ním fráter, až operovaný mrtvolně bledý klesne zpět do podušek.

Skončil říjen. Přešly dva týdny listopadu. Poblíž ústředního topení v pohovce u stolku sedí rekonvalescent profesor Walter. Proti němu fráter Martin.

— Otevřte mi tento stoh dopisů! Jsou to jistě samé vzdechy soucitu a útěchy.

— Pane profesore, bylo by dobře čtení ještě nechat. Některé by vás snad rozčilily.

— Jak to? Vždyť už nemám žlučníku, a proto se nebudu moci zlobit, není-li pravda, bratře Martine?

— Nemám zkušeností. Mám v sobě ještě žluč a jed.

— Zde mi sdělují, že můj návrh na pomník byl přijat a obnos za práci. Vidíte, jak se člověk přes noc stane slavným. Moc a moc práce mne ještě čeká.

— Dej Bůh, abyste byl živ ještě mnoho let.

— Proč to, milý bratře, povídáte tak divným tónem? Proč to děláte závislým od Boha? Což už nejsme na suchu? Což jsme nevyzráli na smrt? Vítězství nad smrtí oslavím velkolepým mramorovým sousoším na hřbitově. Tak něco jako tanec smrti. A lidé se budou na to chodit dívat jako na Campo santo v Janově. Nejlepší lék proti každé bolesti i smrti je pevná vůle žít a tvořit. A tuto myšlenku vtešu v mramor.

— Pane profesore, je jisto, že nemocný, který chce býti uzdraven, lépe se hojí než ten, jemuž je žití břemenem. Ale — —.

— Zas už to vaše „ale“. Chci žít a basta. Chci žít, a proto budu žít. Věřím v sebe, ve svůj život, a víra je to, jež hory přenáší.

— Jistě, je-li ta víra v sebe spojena s důvěrou v Boha.

— Frátře Martine, od koho je ten nádherný keřík bezu?

— Váš známý z fronty jej přinesl, kněz, bývalý polní kurát. Zde jeho navštívenka.

— Toho bych rád viděl. To byl kněz bez kapek na očích. Měli jsme se rádi. Vzkažte mu, že se těším.

— Snad pan primář za několik dní tu návštěvu připustí.

— A proč ne hned? Vy přeoopatrný frátře! Což mne stále ještě máte za kandidáta smrti?

— Ne víc, než ostatní lidi. Teď vám pomohu do lůžka.

V noci bylo zle. Křivka teploty stoupla na 40 stupňů. Krev prudce bila v žilách, a divokým, horečnatým představám dával pacient výraz tu ve výkřicích, tu v stlumeném žvatlání.

Fráter telefonicky přivolal primáře ze soukromého bytu a ten injekcemi snažil se ho zachránit. O čtvrté hodině ranní zápas vyvrcholil. Tu fráter Martin pronesl první slovo:

— Chtěl oslavit vítězství nad smrtí, ale thanatos kyrios asi se mu mstí.

— Vy jste Řek, frátře?

— Ne, ale slyšel jsem ta dvě řecká slova z úst našeho pacienta před několika hodinami.

— A rozuměl jste jim?

— No. Také jsem kdysi ne nadarmo naslouchal lkání Andromachy nad smrtí Hektorovou v řeči Hellady.

— Frátře! Nemocný spí. Běžte také spát! Já zůstanu. Pacient spal. Dlouho spal.

Až dosud spal. Čtyřicet let spal. Spal po injekcích doktora Mirákla, po narkose Mefista. Morfium, éter, chloroform, kokain, isokain jsou narkotika. Potřebuje jich chirurg, aby mohl klidně pracovat, potřebuje jich chorý v operačním sále, aby vydržel zásahy skalpelem operatéra. I Nobelova cena je málo pro ty dobrodince vynálezce, jimž děkuje svět a jeho nemocní.

A jsou narkotika, s nimiž manipuluje hřích. Těžký hřích je — abych mluvil slovy vzatými z ovzduší chirurgické kliniky — zásah do zdravé tkáně svědomí. Aby nebolel, vstříkne mu hřích napřed isokainovou injekci pro místní anaesthesii, nebo svou obět narkotizuje. Kuřáci hašiše v čínských čtvrtích přístavních měst světových se narkotizují bílými kuličkami. Nevnímají, co se děje kolem nich, a vyboulenýma očima provázejí divukrásné vidiny a pohádky orientu. Kdo jednou okusil hašiše, znovu a znovu bude se k té narkotické droze vracet. Proč přístavní policie nenechá jich na pokoji? Proč brání jejich uměle vyvolanému štěstí? Nikomu přece tím neškodí. Ten hašiš, ta narkosa promění člověka v ruinu života přirozeného. A narkosa svědomí promění člověka v ruinu v řádu nadpřirozeném.

Aspoň jeden praktický příklad duševní narkosy. Kdo odepřev dáti Bohu, co mu v neděli patří dle zákona: Pomni, abys den sváteční světil, použije narkosy, aby to tak ve svědomí nebolelo. A pak už se k tomu hašiši bude vracet znovu a znovu, a dávky jeho stupňovat. První injekce, jež uspala svědomí, bylo pět Otčenášů narychlo pomodlených co nejbližše vratům kostela, kde stávají poslední, kteří budou prvními — z kostela, a slib, že příště už bude na celé mši svaté. Druhá injekce musí býti silnější: něco jako úřední kancelářská povinnost v 8 hodin ráno. Jakoby povinnost k Bohu v neděli nebyla přednější před všemi povinnostmi. Třetí injekce: Chodím do kostela, ale jen když cítím potřebu. Čtvrtá: Můj chrám je v neděli Boží příroda. Mám přece právo na čerstvý vzduch a osvěžení. Nebe je klenbou toho chrámu, stromy jeho pilíře, mech kobercem v něm, zpěv ptactva je chór, vání větru varhanami, vůně květů

kadidlem, ranním rozjímáním Lidovky, kázání, to mám celý týden od své staré, a poslední evangelium — přidáváme my, — u Votrubů v Ubcích. — Kuřáci duševního hašiše. Ruiny v řádu nadpřirozeném. Spáči. Prospali 30 let v narkose. Zatím co zvony volaly, bdělí vstávali a seskupovali se před druhou božskou osobou ve svato-stánku od šesté hodiny až do dvanácté u Minoritů, ti druzí, ty druhé, spali, spali po injekcích, spali v narkose, vyvalující se v rozestlaném lůžku do oběda, nebo obalující telecí řízky rozkvedlanými vajíčky a strouhanou žemličkou, tupí, tupé, nevnímající, co se dvacet kroků od nich ve chrámu děje, náměsíčníci, náměsíčnice, media v transu.

A což teprve ampule narkotika s tituly: sláva, nesmrtelnost, věda, kariéra, krása, umění, vůdcovství, nadčlověčenství. Kdo se z nich napil, jakoby se napil z římské fontány Trevi a soldy do ní vhodil. Musí se k ní znovu a znovu vracet. Ne všichni, ale tací profesori Waltři v narkose slavomamu, tací doktoři Lutheri v narkose odboje proti autoritě papežů, tací Jindřichové angličtí v narkose náměstků Kristových, tací Neronové v narkose vtělených Bohů a nesmrtelných umělců, takové Alžběty anglické v narkose panen bez panenství, tací Voltairové v narkose nedostižných geniů francouzského espritu, tací Straussové a Renánové v narkose vraha Boha, tací Kaifášové v narkose patentovaných vlastenců Israele.

A šel život kolem nich. A šel kněz kolem nich. A šel nilosrdný bratr kolem nich, a šli kolegové s životem nadpřirozeným kolem nich, šli Pasteurové s vírou bretoňského venkovana kolem nich, šli Rafaelové s Malonami kolem nich, a Michelangelové s obrazem posledního soudu, šli Leonardové s obrazem prvního sv. přímání kolem nich, šli Parlérové, Matějové z Arrasu, Hilbertové s kružbami chrámu sv.-vítského, šli Karlové exercičním Karlštejnem, šli geniové ducha Augustinové a Akvináti s folianty a sumami, šly krasavice a hvězdy divadel, jež krásu a slávu ukryly navždy v klášteřích, šli nadarmo kolem narkotisovaných. Spali. Tupí,

nevnímající, co se děje kolem nich, jen pokuřujících svůj hašiš. Procitnutí z narkosy je vždy ošemetné.

Nespíš i ty? Kolik let prospals, jsa tupý k životu nadpřirozenému. Snad už je ti šedesát. Snad jsi už v pensi. Šedesát let narkotisován životem čistě přirozeným. Nespi! Probud' se!

POSLEDNÍ HOD BOŽÍ VÁNOČNÍ. — C.

V nemocnici Milosrdných bratří u pozdravujícího se profesora akademie umění Waltra dlí návštěva, jeho přítel a bývalý polní kurát, teď už kanovník. Rekonvalescent navazuje na jedno kázání v poli o Boží prozřetelnosti svého přítele kuráta, a ptá se:

— Je přípustno věriti, že by Bůh mohl mluvit ke svému tvorů snem?

— Proč ne? Líbí-li se jeho moudrosti touto cestou seslati světlo s hůry v temnou duši.

— Jak to pravíte? Světlo s hůry, není-liž pravda, a — v temnou duši. Ano. Bude tomu tak. Vyslechněte mne a pak mi tu záhadu rozluštíte.

Tento nádherný keřík bezu je vaším darem. V hořečnaté fantasii, kdy jsem ležel v bezvědomí, proměnil se v nestvůru. Na konci každé větvičky vyrostly lidské hlavy, hlavy Gorgón, strašících mne příšernými posušky, až jsem byl celý zalit potem. Měly podoby banditů, opilců, prodejných bludiček, hýřilů, jak jsem si je zapamatoval z přístavních krčem v Hamburku, Neapoli, Singapur, z pustých nočních orgií a ze scén s modelkami v mém atelieru. Vrhaly se na mne, jako by mne chtěly zardousit.

Náhle se jeviště změnilo. Stál jsem na prahu mramorové dvorany a nad vchodem byl nápis ve zlatě: Immortalitas. Hlas jakéhosi nebeského zjevení poroučí: Pojď za mnou! Vstoupím do dvorany podobné mému atelieru. Na sedadlech amfiteatrálně seskupených seděly ozářené postavy. Ta zář nevyvěřala však ze

slunce, ale z nádherné ženské postavy vzpřímeně stojící za sedadly a nesoucí na čele nápis z démantů „Veritas“.

Služebníci Pravdy, ujměte se svého úřadu, poroučí. Mezi mnou a soudci octl se dlouhý stůl, jehož tabule pohybovala se ode mne k soudcům a na ní moje díla: vrhač oštěpem, Ifigenie s Pegasem, koupající se dívky, sousoší Tritóna s Nereidkami a všechny ty tisíce plaket, reliefů, návrhů mincí, poprsí, soch, všechny moje práce, které jsou roztroušeny v museích, palácích a domech zbohatlíků. Všechno, všechno jsem viděl, i to, nač už jsem dávno zapomněl. Nic nebylo pomínuto. Při každém jednotlivém díle pálily mne v duši ty myšlenky a pocity, které mne právě k té práci kdysi inspirovaly, ať už to byla chtivost peněz nebo marnivost, touha po slávě nebo vilnost, závist nebo škodolibost. Služebníci Pravdy dívali se na vše a činili si poznámky. Ba i ty nepodařené a mýma rukama rozbité hliněné modely. Kdysi jsem chtěl vytesat do mramoru sochu Rodičky Boží. V duchu jsem měl představu toho nebeského zjevu, ale přenést tu představu do mramoru se mi nepodařilo. Týdny, měsíce hledal jsem v museích, chrámech, uměleckých obrazech, prohlížel tváře dívek, žen na setkání. Nadarmo. Jindy objednali si u mne veliký hřbitovní kříž. Co jsem se napřemýšlel o hlavě trpícího Spasitele. Celé noci uzavíral jsem se před lidmi ve svém atelieru, ba i modlil jsem se a postil. Stokrát jsem rozbil hliněné a sádrové modely. Nešlo to. Musel jsem se té práce zříci. Kdežto na dílech, na které jsem byl kdysi pyšným, našli soudcové nedostatky, při pohledu na nezdařené pokusy nenašli výtky. Rozsudek zněl: Smrtelníče, byl jsi na cestě k nesmrtelnosti! Nevyčítej nám, kteří ti odmítáme diadém vyvolených! Sobě čiň předhůzky! Spokojoval ses s vadnoucími ratolestmi tuctové všední slávy, zatím co ti kynula sláva mezi miláčky Božími.

Příteli! Věřte nebo nevěřte! Jasně jsem slyšel ta slova, jež se mi v paměť i v duši vpálila. Co o tom soudíte vy? Je to jen fantasie, anebo to světlo s hůry do duše temné, zápasící, zapletené do mravní bídy a hříchu?

— Kamaráde z vojny! Už ta vaše otázka je zároveň

odpovědí. Blahopřeji vám k tomu snu. Dejte mu v klidném rozjímání na sebe působiti! I mně ten sen dal mnoho pro život. A teď s Bohem, a zítra na shledanou!

Ten den profesor skoro stále mlčel a v noci neusnul. Po půl noci zavolal frátera Martina.

— Pan profesor nespí?

— Ne. Zdá se mi, že jsem v minulém životě příliš dlouho spal. Je tedy třeba pro zbytek života nebýti spáčem. Přiveďte mi ráno mého přítele kuráta! Ať přijde ke mně jako — kněz. Probudte mne, kdybych snad spal, o hodinu dříve, a máte-li po ruce Kempenského O následování Krista, půjčte mi jej!

Tváří bratrovou přeletěl úsměv. Ko - neč - ně!

A je Štědrý den. U Milosrdných ještě je rekonvalescent profesor. Primář je dokonale spokojen s jeho zdravotním stavem.

— Za měsíc už budeš, kamaráde, podnikat tury do vysokých hor.

Zazvoněno na půlnoční. Řeholní bratří obsadili kůr a bledí rekonvalescenti lavice. V první skloněn sedí profesor Walter a jeho oči s oltáře sklouzají doleva k figurkám betlemu.

— Bratře Martine, až zase budu schopen práce, první, co do mramoru vytešu, bude Jezulátko v jesličkách, jeho Matička, sv. Josef a betlemští pastýři. Musejí býti všichni jako živí. Bude to můj dík Pánu Bohu, pronesl profesor ráno při rozdávání dáreků, na které pro všechny obyvatele nemocnice dal převorovi veliký obnos. Pak sedl ke klavíru, a když ozvaly se struny na nápěv: Tichá noc, svatá noc, zvlhly i oči profesora umělce.

Vrátiv se do světnice, položil se na lůžko. Byl notně unaven. K obědu vstal s pomocí bratra Martina.

— Bratře, dnes o Hodu Božím musíte pojísti se mnou. Tož se posadte! Kdybych byl básníkem, napsal bych knihu básní o domě s otevřenými dveřmi, t. j. o vaší nemocnici. Všichni, kteří tu žijeme, nezamykáme dveří. Nemáme, co by nám mohlo býti zcizeno. Jako na ostrově uprostřed města zde žijeme, my nemocní, oddělení od těch zdravých tam venku a přec tak nemocných na duši.

Ano, báseň o domě s otevřenými dveřmi. Bratr kuchař právě nese pudíng, který jsem dal udělati dle receptu mé zesnulé matky, pravý anglický pudíng, bez něhož si nedovedu představit vánoční svátky. Tož s chutí do toho! Dělejte čest tomuto Božímu daru!

Pak vyndal zátku z láhve burgundského vína, povstal, naklonil se nad sklenicí fráteru Martina, aby mu nalil. Láhev mu vypadla z ruky, burgundské se rozteklo po bílém ubruse, láhev skutálela se na zem, a za ní shroutil se jak kosou podřát profesor Walter.

— Pro Pána Boha, co je vám? zděšeně volá jeho věrný ošetřovatel. Ale profesor už neslyšel. — Byl mrtev. — Embolie.

Kus zhoustlé krve, sražené krve jako hrách, někdy jako půl nové tužky šine se cevou k plicím, k srdci. Zlomek vteřiny. Sotva bys ze jména Ježíš vykřikl první slabiku. A už se poroučíš uprostřed lékařů kapacit, uprostřed nerezavějící ocele skalpelů, kleští, háků, jehel, uprostřed sterilisované gázy a vaty, uprostřed injekcí náprstníku. Měls pevnou vůli žít a tvořit, měls víru v sebe, ve svůj život, víru, jež hory přenáší, a přec se poroučíš. Měls převzít práci na dvacet let — máš nedorostlé děti, nezaplacené dluhy, rozečtený román, rozepsané poslední jednání operety, Humory předplacené do Nového roku, z breviáře jen ještě Kompletář. Ten Kompletář už se nedomodlíš, nová čísla Humorů zůstanou nerozřezána, konce románu nezvíš, provozování operety nebudeš přítomen. Všechno tady necháš a půjdeš. Ani ruky nepodáš na rozloučenou, ani s Bohem neřekneš těm, kterés měl rád, ani jediné slzy neuroníš při pohledu na děti, ba ani ruky nedoneseš až k srdci, jež ucpal chuchvalec vlastní tvé krve.

A tajemství života tvého půjde s tebou do hrobu.

Je každé lidské srdce jak tajemný středověký hrad. Rytíř, jenž byl na něm sezením, dovolil své dceři vstoupiti do všech místností. Jen od jednoho pokoje nosil klíč stále při sobě. Tam jeho dcera nevstoupila nikdy.

Za těmi železem pobitými dveřmi bylo tajemství. — Každé lidské srdce má komůrku s dubovými, železnými pruty pobitými dveřmi, tresor, nedobytnou vertheimku, každé má své tajemství, jehož nevyslídí ani Clifton ani Sherlock Holmes, ba ani král detektivů — vlastní žena.

Nadarmo čenichá historie, co přimělo na př. Luthera k odboji proti Římu. Že to nebyla papežská bulla o odpustcích, je přece samozřejmé. Záminkou jen byla. Ale motivem nebyla. A kdyby zářivé, oslňující zjevy historie sepsali své vlastní životopisy, myslíš, že bychom se z nich dopátrali, co je hnalo k jejich velikášství? To tajemství nechají si pro sebe a půjde s nimi do hrobu. Jen pravděpodobnosti může se historik, soudě dle sebe, dohadovat, ale naprosté jistoty a pravdy se svět před svým koncem nedoví. Augustin byl jen jeden, a jeho Konfesse, odhalující všechna tajemství jeho mladého života, jsou unikum v literatuře. Tajemství tvého manželského života, tajemství bezdětných manželství, tajemství počtu počatých, ale nenarozených dětí, tajemství tvých milionů, tajemství tvé kariery, tajemství tvé slávy v Naučných slovnících, tajemství tvé nevěry, tajemství světové pověsti, tajemství smrti ženy, bratra, přirozené a přec násilné, tajemství císařských hradů a sultánových harémů — všechna ta tajemství, jak zmizela nerozluštěna s císaři a s králi v hrobě, tak zmizí v hrobě i s tebou a s tvou manželkou. Snad jen dohady budou domovnice roztřepávat na rohu ulic, ale na naprostou jistotu ani ty neomylné přísahat nebudou.

Těš se! Tvé tajemství půjde s tebou do hrobu. Ale současně: Netěš se! Co šlo s tebou do hrobu, půjde s tebou z hrobu. Ten sen profesora Waltra, kde všechna jeho díla, podařená i nepodařená, sousoší i plakety, sádra i bronz, hlína i mramor defilují před Soudcem a s nimi i to, co ho k těm tvorbám inspirovalo: slavo-
mam, touha po penězích, smyslnost, škodolibost, závist, jsou obrazem konečné a definitivní revise tvého života, a prozrazení všech tvých tajemství. Ty dithyramby ve vědeckých revuích, v listech domácích i zahraničních, ty superlativy v oslavných statích, ty pochvalné dekrety,

ty fascinující proslovy u katafalku a otevřeného hrobu³ jež budou jednou o tobě, jak byly by žádoucí, kdyby byly podepsány, vidovány rukou Boží. Smrtelníče! Byl jsi na cestě k nesmrtelnosti. Ale tys spokojoval se s vadnoucími ratolestmi všední slávy, zatím co ti kynula sláva mezi miláčky Božími.

Dva druhy prací tvých a strádání jsou ztraceny pro život za hrobem. To ty 1., které jsi vykonal z pohnutek čistě přirozených, lidských, nemysle při tom ani na Boha, ani na spásu své duše. Jeť každý skutek náš dobrý zlatým dukátem, který přijmou i za hranicí života jen tenkrát, má-li na rubu vyražena písmena A. M. D. G. A ten 2., to práce jsou a odříkání, které jsi vykonal v těžkém hříchu. Ty jsou pro nebe navždy ztraceny. Vezmeš za ně odplatu od Boží spravedlnosti, ale jen za života na zemi.

Těžký hřích je embolie, okamžité zničení nadpřirozeného života milosti posvěcující. Proto také zve se smrtelným. Embolie těžkého hříchu ucpala cevku, kterou proudil život milosti posvěcující. Pro nebe jsi mrtvola, a v tom stavu vykonané dobré skutky jsou mrtvě zrozené děti.

Hrozná je embolie po narkose. Embolie hříchu je hroznější. Nejhorší, střetne-li se embolie krve s embolií duše.

O. A. M. D. G.

Stolice moudrosti, oroduj za nás!

O B S A H

I. Školákům.

Jak Jiřík hledal Jeníkovu dušičku	3
Měl Toník maminku rád?	8
Zdeněk to provedl dokonale	12
Škola u tří děvčátek	20

II. Studujícím.

Když nevěra, tož do důsledků. — Dr. Gemelli	26
Mladá krev. — A.	32
Ale ty konce. — B.	38

III. Dívkám.

Tři nachové růže	45
Fiflenka	50
Silenka nadmutá a blatouch bahenní	54
Dvě mladé učitelky. — A.	60
Jen drápkem uvázlo ptáče. — B.	66
Na samém okraji propasti. — C.	72

IV. Manželům.

Kde jsi ty, Flavie, budu i já, Flavia	79
V každé době věrni sobě	85
Není kostelíčka bez kázáníčka	92
Člověk naráží na člověka	98
Když silný ozbrojenec	103
Jak si to pan Cetfus a slečna Betyнка představovali. — A.	107
A jak to dopadlo. — B.	113
Pokoj domu tomuto	120

V. Rodičům.

Jedináček	128
Vy neznáte Maxlíčka?	133
Maminko, nezabíjej!	138

VI. Boží odpověď.

Tři a kříž	146
Pod horou Matky Boží	151

VII. Z ovzduší nemocnice.

Operace je nutná. — A.	159
Chci žít, a proto budu žít. — B.	165
Poslední Hod Boží vánoční. — C.	170

DĚDICTVÍ SV. CYRILA A METODĚJE

ČLENSTVÍ.

Členem „Dědictví“ se může stát každý za poplatek 40 K jednou provždy. Rod, knihovna, obec za poplatek 80 K.

Kdo chce přistoupiti za člena, ať p ř e d e m zašle poštovní poukázkou nebo vplatním lístkem 40 (80) K a 5.20 K na poštovní výlohy (se zásilkou knih) na adresu: Dědictví sv. Cyrila a Metoděje v Brně, Antonínská ul. 1, s přesným udáním: jména, bydliště a pošty. Jako člen dostane podílní list členský, tři starší knihy, podíl toho roku a za léta budoucí až do smrti.

Kdo chce umělecký diplom členský, připlatí 5 K (s portem 8.20 K).

Kdo chce vyzvednouti podíl, dá podepsati odběrný list svým duchovním správcem a předloží nebo pošle knihkupectví, které má na tomto listu označeno, ne však na ředitelství. Pro členy z brněnské diecése a z Čech je to knihkupectví Občanské tiskárny v Brně, Starobrněnská ul. 19-21, a pro členy arcidiecése olomoucké Lidové knihkupectví v Olomouci. Kdo žádá, aby mu knihkupectví poslalo podíl poštou, platí sám výlohy.

Protože úroky ze členského vkladu 40 K jsou nyní tak malé a výlohy s vydáním podílu veliké, je „Dědictví“ nuceno žádati příspěvek na úhradu a za manipulaci knihkupectví celkem za podíl 3 K.

Kdo nevyzvedne podíl za 5 let po jeho vydání, pozbývá dle stanov na něj právo, podíl mu propadá.

Je-li odběrný list vyčerpaný (dopsaný nebo ztracený), může člen dostati nový list za poplatek 5 K, s portem 6.20 K. (Možno splatit ve známkách.)

Když člen zemře nebo rod vymře, prosíme, aby někdo z pozůstalých napsal na jeho odběrný list členský den úmrtí a poslal jej sám nebo prostřednictvím duchovního správce do Brna. V Pánu zesnulý má podíl na mši sv., kterou slouží starosta „Dědictví“ za všechny členy v den sv. bratří 5. července.

Pamatujte na „Dědictví“ dle možnosti darem!

NOVÍ ČLENOVÉ z r. 1939.

Ctihodní páni bohoslovci z Brna: Fr. Marek, Jos. Bruzl, Mirosl. Čech, Stan. Kacetl, Al. Kadlec, Jan Kaprda, Jar. Kampf, Jan Králík, Petr Markus, Fr. Monhort, Stan. Motáček, Vojtěch Samec, Ign. Sedláček, Stan. Vídenský, Jar. Procházka, Jin. Šilhan, Met. Baldík, Boh. Benáček, Jan Bula, Ol. Ciprys, Kar. Čermák, Václ. Drdla, Jos. Fabík, Jan Fiker, Boh. Flek, Ant. Pavlát, Jos. Huťka, Jos. Janšta, Vlad. Kotoun, Boh. Kuba, Jos. Kudrna, Mil. Kunc, Jar. Maxa, Jos. Nádeníček, Jiří Nedoma, Rud. Neumann, Fr. Nosek, Boh. Pavlů, Vl. Petruš, Jar. Pištělák, Lev Stýblo, Boh. Zouhar, Jan Procházka, F. Adámek, Mir. Göth, Jan Handlíř. Ctp. Vinc. Majar, bohosl. v Olomouci. Ministranti ze Žatčan: Fr. Poláček, Boh. Kalvoda, Václ. Klanica, Václ. Habiger. Ministranti z Noslavy: Jar. Kříž, Fr. Nekvapil, Jos. Suchánek. Studující Jar. Juřica z Brna. Veř. knihovna ve Střelcích.

ZEMŘELÍ ČLENOVÉ. (Pokud je „Dědictví“ známo.)

R. 1938 Vdp. Albert Mrázek, far. v. v., Brtnice. — R. 1939. Tři členi výboru: Dr. Ferd. Dokulil, prof. bohosl., Brno. P. Anselm Matoušek, O. S. A., Brno. Msgre Ant. Bartoš, prof. v. v., Křížanov. Msgre Fr. Krchňák, far., Lysice. Fabiánek Jos., far., Milonice. Ševela Jos., far. v. v., Horní Bojanovice. Kežlínek Al., far., Krhov. Tošnar Fr., far. v. v., Slavkov.

Tyto a všechny ostatní v Pánu zesnulé členy „Dědictví“ doporučujeme do Nejsvětější oběti kněží, do modliteb všech členů a do přímlyvy patronů „Dědictví“ svatých bratří Cyrila a Metoděje.

SEZNAM KNIH PODILŮ.

Jméno díla:	Cena K
<i>Korec</i> , Poutní kniha II. d. Modlitby a písně .	3.—
<i>Tater</i> , <i>Hrdlička</i> , <i>Janovský</i> , Čtvero vzorů křesť. života	3.—
<i>Tenora Jan</i> , Život P. Martina Středy T. J.	3.—
<i>Janovský</i> , <i>Weis</i> , <i>Pavelka</i> , Zpět k Římu	2.—
<i>Vrba R.</i> , O úpadku stavu rolnického, <i>Perútka F.</i> , Katechismus střídmosti	2.—
<i>Rondina-Jirák</i> , <i>Anežka</i> a <i>Zuzana</i> , <i>Weinberger</i> , Z katol. misií	3.—
<i>Hlavinka Al.</i> , Dějiny světa, 3 díly váz.	15.—
<i>Roselly-Florian</i> , Křištof Kolumbus	2.—
<i>Jež Cyr.</i> , Bož. Srdce Ježíše, pramen blaženosti	—,50
<i>Samsour Dr.</i> , Papežové v dějinách	1.—
<i>Jirák Fr.</i> , Přírodopisná čítanka I. O hvězdách	1.—
<i>Jirák Fr.</i> , Přírodopisná čítanka II. O zemi	2.—
<i>Janovský Fr.</i> , Vychovatelská rozhledna	2.—
<i>Hudec T.</i> , Obrazy z Východu	2.—
<i>Hudec T.</i> , Za časů Kristových	2.—
<i>Všetečka Fr.</i> , Obrázky z katolických misií, díl I., Asie	3.—
<i>Všetečka Fr.</i> , Obrázky z katol. misií, díl II., Afrika	2.—
<i>Rejzek A.</i> , Sv. František Xav.	2.—
<i>Ballon T.</i> , Krásné poselství a dozvuk jeho (t. j. přesně dle čtyř evangelií sestavený životopis Krista Pána a Skutky apoštolské <i>Tato kniha má býti v každé rodině a knihovně</i>	8.—
<i>Bartoš Ant.</i> , Do Jerusalema, Pout r. 1928	8.—
<i>Vyhliďal J.</i> , Veselé i vážné obrázky z Hané .	6.—
<i>Masák Em.</i> , Dějiny Dědictví sv. Cyrila a Metoděje	15.—
<i>Venhuda Fr.</i> , Župnik Sarajevsko-Poljski	6.—
<i>Pecka Dom.</i> , Assunta	10.—
<i>Jörgensen-Dohnal</i> , Obrazy říms. světců	10.—
<i>Cínek Fr.</i> , Dr., Basilika Velehradská	7.—

Příhlášky nových členů a dotazy adresujte na
„Dědictví sv. Cyrila a Metoděje“ v Brně, Antonínská ul. 1.

Objednávky knih adresujte na
knihkupectví Občanské tiskárny v Brně, Starobrněnská 19-21.

NÁKLADEM DĚDICTVÍ SV. CYRILA A METODĚJE V BRNĚ.
VYTISKLA OBČANSKÁ TISKÁRNA V BRNĚ.